

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία
«Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης.
Η ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της
Ίμβρου και της Τενέδου.
Ιστορική αναδρομή. Συγκριτική ανάλυση»

Του
ΣΠΥΡΙΔΩΝΑ ΦΙΝΤΖΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Σπυρίδων Φίντζος

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διατριβή αποτελεί ένα πόνημα το οποίο εξετάζει την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου και την συγκρίνει με την κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης. Οι μειονότητες αυτές ήταν προϊόντα της εξάιρεσης ανθρώπων από τις ανταλλαγές πληθυσμών που επιβλήθηκαν με την Συνθήκη της Λοζάνης το 1923. Το ζήτημα εξετάζεται από ιστορικής απόψεως. Εξετάζεται η κατάφορη διαχρονική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ελληνικής μειονότητας από το Τουρκικό κράτος σε συνάρτηση με την κατευναστική πολιτική που για περίπου έναν αιώνα ακολουθεί η Ελληνική πολιτεία απέναντι στο φαινόμενο αυτό. Αποτέλεσμα είναι και να έχει συρρικνωθεί δραματικά το Ελληνικό στοιχείο στην Πόλη και τα δύο νησιά. Η όποια ελπίδα υπάρχει για ανάκαμψη να είναι προϊόν της ιδιωτικής πρωτοβουλίας του απόδημου Ελληνισμού που διατήρησε ζωντανό το θέμα στην ατζέντα των διεθνών σχέσεων. Η αντίθεση των δύο γειτονικών κρατών στον χειρισμό των μειονοτήτων γίνεται εντονότερη, όταν η παραπάνω εικόνα συνδυαστεί με την κατάσταση στη Δυτική Θράκη. Εκεί η Τουρκία εκμεταλλεζόμενη την υπερβολικά διακριτική στάση της Ελλάδας απέναντι στη μουσουλμανική μειονότητα, επιδιώκει με απροκάλυπτο τρόπο την εργαλειοποίηση της προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντα της στην περιοχή και τα Βαλκάνια γενικότερα. Την ιστορική προσέγγιση διαδέχεται η ανάλυση της που οδηγεί σε συμπεράσματα σχετικά με τους σκοπούς και τα αποτελέσματα της στάσης των δύο χωρών. Το επιστέγασμα της μελέτης είναι η απαρίθμηση προτάσεων για την ανάσχεση – εκμηδένιση της επιρροής του Τουρκικού κράτους στη μειονότητα της Δυτικής Θράκης και την ενίσχυση της Ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Στο τέλος της μελέτης προτείνονται τρόποι για την ανάκαμψη των Ελλήνων στην Τουρκική επικράτεια και την ανάσχεση της επιρροής της Τουρκικής πολιτικής στη Δυτική Θράκη.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Κεφάλαιο 1: Διεθνές Δίκαιο και Μειονότητες.....	5
Η έννοια της μειονότητας.....	5
Εθνικές Μειονότητες.....	9
Θρησκευτικές Μειονότητες.....	10
Κεφάλαιο 2: Μουσουλμανική Μειονότητα - Ελληνική Μειονότητα.....	11
Πριν την Συνθήκη της Λοζάνης.....	11
Η Συνθήκη της Λοζάνης.....	11
Κεφάλαιο 3: Η κατάσταση των μειονοτήτων.....	19
Κωνσταντινούπολη.....	19
Μέχρι το 1930.....	19
Το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο φιλίας.....	24
Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος.....	27
Δεκαετία του 1960.....	31
Ίμβρος - Τένεδος.....	36
Μουσουλμανική Μειονότητα.....	42
Η σύσταση του μειονοτικού πληθυσμού.....	43
Η επικρατούσα κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας στη Δυτική Θράκη.....	46
Ο ρόλος των Μουφτήδων.....	47
Ο Ρόλος του Τουρκικού Προξενείου Κομοτηνής.....	49
Εκπαίδευση.....	50
Οικονομία.....	51
Τουρκόφωνα ΜΜΕ στη Θράκη.....	53
Σύλλογοι και Ενώσεις της Μειονότητας.....	54
Διαχείριση της μειονότητας.....	55
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα - Προτάσεις.....	64
Συμπεράσματα.....	65
Ελληνική μειονότητα και Ελλάδα.....	65
Ελληνική μειονότητα και Τουρκία.....	66
Μουσουλμανική μειονότητα και Ελλάδα.....	67
Μουσουλμανική μειονότητα και Τουρκία.....	69
Προτάσεις.....	71

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	81
Έντυπη.....	81
Διαδυσκτιακή	82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ «ΠΕΡΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ».....	84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 238/ΦΕΚ Α/25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1923 «ΠΕΡΙ ΚΥΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΛΩΖΑΝΗ ΣΥΝΟΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ»	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΟΔΗΓΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΘΡΑΚΗΣ ΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΕΣΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ 3065/1954 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ.....	93
Αθήγγανοι - Ρομά	88

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μειονότητες ως ζήτημα που επηρεάζει τις διμερείς και διεθνείς σχέσεις στα πλαίσια του Διεθνούς Δικαίου, παρουσιάζονται κατά τον 16^ο αιώνα. Αρχικά ο προσδιορισμός των μειονοτήτων γινόταν αποκλειστικά με θρησκευτικά κριτήρια¹. Το 19^ο αιώνα όμως τα θέματα των μειονοτήτων απέκτησαν μεγαλύτερη πολυπλοκότητα, με αποτέλεσμα να καθορίζονται από κείμενα δεσμεύσεων που προκύπτουν από πολυμερείς διασκέψεις. Επιπλέον ο προσδιορισμός των μειονοτήτων δεν γίνεται μόνο με θρησκευτικά κριτήρια αλλά συχνά εμπλέκονται και άλλα όπως ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά.

Ο σεβασμός και η προστασία των μειονοτήτων αποτελεί προϋπόθεση και προαπαιτούμενο για την αναγνώριση νέων κρατών ή την προσάρτηση νέων εδαφών. Με την λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τον Ιανουάριο του 1920 ιδρύεται η Κοινωνία των Εθνών (ΚΤΕ), η οποία διεθνοποιεί τα μειονοτικά προβλήματα και συνδυάζει τα συμφέροντα τεσσάρων οντοτήτων που εμπλέκονται στην διευθέτηση των αντίστοιχων ζητημάτων: το σύνολο των μελών της μειονότητας, το κράτος που τη φιλοξενεί, του κράτους που κατά κάποιο τρόπο σχετίζεται με την μειονότητα (εθνικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό) και της διεθνούς κοινότητας (μέσω των διεθνών οργανισμών που επιβλέπουν την τήρηση των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου). Στο σύνολο των μελών της μειονότητας ανήκουν άνθρωποι οι οποίοι έχουν κοινά χαρακτηριστικά. Αυτά τα χαρακτηριστικά συνήθως σχετίζονται με τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις ή τις εθνικές τους καταβολές. Ιστορικά γεγονότα δημιούργησαν καταστάσεις που ανάγκασε ή επέτρεψε στους ανθρώπους αυτούς να εγκατασταθούν (ή να παραμείνουν) σε μία περιοχή μίας κρατικής οντότητας, η οποία στην πλειοψηφία της κατοικείται από ανθρώπους με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η κρατική αυτή οντότητα είναι το φιλοξενούν κράτος. Άνθρωποι με τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτά των μελών της μειονότητας είναι κατά (συντριπτική) πλειοψηφία εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος, το οποίο επισήμως

¹ Με το Διάταγμα της Νάντης (1598), αναγνωρίζεται για πρώτη φορά το δικαίωμα των Διαμαρτυρομένων της Γαλλίας, να μην ακολουθούν την θρησκεία του ηγεμόνα τους, ενώ διατηρούσαν την πίστη τους προς αυτόν. Μία άλλη σχετική ιστορική φιλολογία, δέχεται τη συμφωνία του Augsbourg (1555), ως την πρώτη συμφωνία, που χρονικά προηγείται του Διατάγματος της Νάντης. Γεώργιος Διακοφωτάκης, "Περί Μειονοτήτων κατά το Διεθνές Δίκαιο", Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλα, 2001, σελ. 29-30

ενδιαφέρεται και ασκεί πιέσεις για την ικανοποίηση των συμφερόντων της μειονότητας. Ρυθμιστές του καθεστώτος το οποίο καθορίζει την σχέση των τριών παραπάνω αναφερομένων οντοτήτων είναι Διεθνείς Οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και τα Διεθνή Δικαστήρια.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις μειονοτήτων αποτελούν η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης και η Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Η μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης κατοικούν στην Ελληνική επικράτεια, στην οποία κύρια θρησκεία είναι ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός. Η Κωνσταντινούπολη και οι νήσοι Ίμβρος και Τένεδος είναι περιοχές με μακραίωνη Ελληνική ιστορία, οι οποίες σήμερα ανήκουν στην Τουρκική επικράτεια και στην οποία κατοικούν πλέον ένα μικρό πλήθος Ελλήνων. Η πρώτη περίπτωση αποτελεί μία μειονότητα με θρησκευτικά χαρακτηριστικά όπου το φιλοξενούν κράτος είναι το Ελληνικό ενώ η δεύτερη αποτελεί μία μειονότητα με εθνικά χαρακτηριστικά όπου το φιλοξενούν κράτος είναι το Τουρκικό. Η Τουρκία επιμένει να προσδίδει εθνικά χαρακτηριστικά στην μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης προκειμένου να δικαιολογεί την επέμβαση της για την ικανοποίηση των συμφερόντων της. Υπό το πρίσμα των αιτιάσεων αυτών, στην παρούσα διατριβή εξετάζονται τα χαρακτηριστικά των μειονοτήτων που προαναφέρθηκαν, οι διαφορές τους και το πως προσδιορίζονται από την Διεθνή κοινότητα. Στην συνέχεια εξετάζεται η αντιδιαμετρικά διαφορετική αντιμετώπιση και χειρισμός της μουσουλμανικής μειονότητας από το Ελληνικό κράτος και την Ελληνικής μειονότητας από το Τουρκικό. Μέσα από την σύγκριση αυτή προκύπτει η επιθετική στάση της Τουρκίας που χαρακτηρίζεται από την αδιαφορία για τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, τόσο όσο αφορά το σεβασμό των δικαιωμάτων των μειονοτήτων που είναι εγκατεστημένες στο έδαφος της, όσο και στην αναγνώριση της Ελληνικής κυριαρχίας στην Ελληνική επικράτεια. Προκύπτει επίσης και η σπουδή της Αθήνας να σέβεται τις συνθήκες, τις αποφάσεις και τα ψηφίσματα των Διεθνών Οργανισμών στον χειρισμό της εντός Ελληνικής επικράτειας μουσουλμανικής μειονότητας αλλά και η χαλαρή υποστήριξη Ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου.

Η διατριβή έχει διαρθρωθεί ως εξής:

- Κεφάλαιο 1^ο: Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί μία συνοπτική παράθεση των κανόνων Διεθνούς Δικαίου που διέπουν τον χειρισμό των μειονοτήτων. Η παρουσίαση των κανόνων εστιάζει περισσότερο στα χαρακτηριστικά που έχει η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης και η Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου.
- Κεφάλαιο 2^ο: Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει ιστορικά στοιχεία από την διαμόρφωση των μειονοτήτων (της μουσουλμανικής της Δυτικής Θράκης και της Ελληνικής στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο) μέχρι σήμερα. Αναφέρονται συνοπτικά τα κυριότερα γεγονότα που σημάδεψαν τη συνθήκη της Λοζάνης και οι κανόνες της. Μέσα από την παραπάνω αναφορά περιγράφεται πως προέκυψαν οι μειονότητες στην Τουρκική επικράτεια και τη Δυτική Θράκη.
- Κεφάλαιο 3^ο: Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει στοιχεία που καταδεικνύουν τη στάση του Τουρκικού και του Ελληνικού κράτους απέναντι στις μειονότητες που το κάθε ένα φιλοξενεί. Καταδुकνεύεται η διαχρονικά επιθετική και παράνομη συμπεριφορά της Τουρκίας απέναντι στη Ελληνική μειονότητα και η εκωφαντική απραξία της μητροπολιτικής Ελλάδας για περίπου έναν αιώνα. Επιπλέον εξετάζεται ο ρόλος της Τουρκίας στην συμπεριφορά μερίδας των μελών της μειονότητας της Δυτικής Θράκης αλλά και ο βαθμός κατά τον οποίο το Ελληνικό κράτος επεμβαίνει αποτελεσματικά σε σχετικά περιστατικά και καταστάσεις.
- Κεφάλαιο 4^ο: Στο τελευταίο κεφάλαιο της διατριβής συνοψίζεται η διαφορετική στάση της Ελλάδας και της Τουρκίας, τόσο ως κράτη που φιλοξενούν μειονότητες, όσο και ως κράτη που παρακολουθούν μειονότητες που έχουν ενδιαφέρον για αυτές. Καθώς η διαφορά αυτή τείνει σαφώς σε βάρος των Ελληνικών συμφερόντων, παρατίθενται προτάσεις που εκτιμάται ότι αν υιοθετηθούν από την Ελληνική κυβέρνηση θα συμβάλλουν στην βελτίωση της διαβίωσης των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Αναλύονται επίσης εναλλακτικά μέτρα που θα πρέπει να λάβει η

Αθήνα για να αποτρέψει την διάθεση της Τουρκίας να εμπλέκεται με προκλητικότητα σε θέματα που άπτονται της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης. Οι προτάσεις περιορίζονται από τα πλαίσια που θέτει το Διεθνές Δίκαιο αλλά και οι κανόνες της αποδοτικής υψηλής στρατηγικής.

Κεφάλαιο 1: Διεθνές Δίκαιο και Μειονότητες

Η έννοια της μειονότητας

Ο ορισμός της έννοιας της μειονότητας δεν είναι νομικά δεσμευτικός. Δεν υφίσταται αντικειμενικός προσδιορισμός της που να καλύπτεται από αδιαμφισβήτητη εγκυρότητα. Περιγράφεται ως μία ομάδα, μικρότερη σε πλήθος μελών από τον υπόλοιπο πληθυσμό του κράτους που διαβιεί, σε θέση που δεν είναι κυρίαρχη. Τα μέλη είναι άνθρωποι με κοινά εθνικά, γλωσσικά ή θρησκευτικά χαρακτηριστικά, διαφορετικά σε σχέση με την πλειοψηφία των πολιτών του κράτους. Η συμπεριφορά τους καταδεικνύει αλληλεγγύη προσανατολισμένη στην διατήρηση των πολιτισμικών τους ειδοποιών χαρακτηριστικών τους στοιχείων (United Nations 2021). Μία άλλη προσπάθεια ορισμού προσθέτει και την διάσταση της επιδίωξης της μειονότητας, όχι μόνο να επιβιώσει αλλά να επιτύχει την ισότητα με τον υπόλοιπο πληθυσμό, τόσο κατ' ουσία όσο και νομικά (Ortacovski 2000).

Αν και είναι δύσκολο να καθοριστεί νομικά η έννοια της μειονότητας, σε πρακτικό επίπεδο και εμπειρικά μπορεί να γίνει αντιληπτή. Όλοι οι ορισμοί που έχουν αποδοθεί, είτε επισήμως (πχ από το Διεθνές Δικαστήριο, την Υποεπιτροπή του ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης), όσο και ανεπισήμως (πχ διεθνείς θεωρητικοί), είναι προσανατολισμένοι στην ίδια κεντρική ιδέα. Η μειονότητα είναι ένα ζήτημα που αντιμετωπίζεται τόσο στην ουσία του – ως συνύπαρξη της με το κυρίαρχο μέρος του πληθυσμού – όσο και στην νομική του διάσταση. Σε γενικές γραμμές, σε συνάρτηση με την σκοπιά από την οποία εξετάζεται το θέμα αυτό, τα άτομα που ανήκουν στη μειονότητα, έχουν ορισμένα κοινά αντικειμενικά χαρακτηριστικά (εθνοτικά, θρησκευτικά, γλωσσικά), διαφορετικά του υπόλοιπου πληθυσμού και τα οποία επιθυμούν να διαφυλάξουν. Τέλος έχουν την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο ζουν, ενώ είναι λιγότεροι από την πλειοψηφία του πληθυσμού (Διακοφωτάκης 2001).

Το 1977 ο ειδικός σύμβουλος της υποεπιτροπής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) που συνέστησε η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Francesco Capotorti, προέβη στην διατύπωση του ορισμού της μειονότητας ως εξής: «Ο όρος μειονότητα περιλαμβάνει μόνο εκείνες τις μη

κυρίαρχες ομάδες ενός πληθυσμού, οι οποίες έχουν και επιθυμούν να διατηρήσουν σταθερές εθνικές, θρησκευτικές και γλωσσικές παραδόσεις ή χαρακτηριστικά, εμφανώς διαφορετικά από εκείνα του υπόλοιπου πληθυσμού. Τέτοιες μειονότητες πρέπει να αποτελούνται από αριθμό προσώπων ικανό για τις ίδιες, ώστε να μπορούν να αναπτύσσουν τέτοια χαρακτηριστικά. Τα μέλη τέτοιων μειονοτήτων οφείλουν να υπακούν στους νόμους του κράτους του οποίου είναι υπήκοοι». Ο ορισμός αυτός θέτει τις εξής διαστάσεις για την πλαισίωση της έννοιας:

- Διαφορετικότητα: Τα μέλη των μειονοτήτων έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά με τα μέλη του κυρίαρχου μέρους του πληθυσμού.
- Επιθυμία: Τα μέλη των μειονοτήτων επιθυμούν να διατηρήσουν τα χαρακτηριστικά της διαφορετικότητας.
- Πλήθος: Η μειονότητα πρέπει να αριθμεί ένα ελάχιστο πλήθος ανθρώπων.
- Συμμόρφωση: Τα μέλη των μειονοτήτων οφείλουν να συμμορφώνονται με την νομοθεσία του κράτους στο οποίο διαβιούν.

Ωστόσο η ποικιλία των καταστάσεων στις οποίες ζουν οι μειονότητες, σε πολλές περιπτώσεις αμβλύνει την υποχρεωτικότητα ισχύος των παραμέτρων αυτών για να χαρακτηριστεί μια ομάδα ως μειονότητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι μειονοτικοί ζουν σε καλά καθορισμένες περιοχές, χωρισμένες από το κυρίαρχο μέρος του πληθυσμού. Σε άλλες κατοικούν διάσπαρτα σε όλη τη χώρα. Ορισμένες μειονότητες έχουν ισχυρή αίσθηση συλλογικής ταυτότητας και καταγεγραμμένης ιστορίας, ενώ άλλες διατηρούν μόνο μια κατακερματισμένη αντίληψη της κοινής τους κληρονομιάς (Διβάνη 1999).

Οι πληθυσμοί που αποτελούν σε μια περιοχή μειονότητα έχουν αποτελέσει πολλές φορές² εργαλεία, στα χέρια των ομοεθνών τους γειτονικών κρατών, χρήσιμα για την εκδήλωση αλυτρωτικών τάσεων αλλά και για την άσκηση πίεσης στην περιφέρειά τους. Λογίζονται ως «Δούρειοι Ίπποι» στην εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπών. Την ίδια στιγμή πολλά κράτη αποφεύγουν να αναγνωρίζουν

² Παραδείγματα που συναντάμε στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων αποτελούν η αλβανική μειονότητα στη Σερβία, η τουρκική μειονότητα στη Βουλγαρία, η αλβανική μειονότητα στα Σκόπια κ.α.

την ύπαρξη διαφορετικών εθνικών ομάδων στο έδαφος τους, φοβούμενα ότι μια τέτοια παραδοχή θα οδηγήσει αργά ή γρήγορα στην αποσταθεροποίηση της ενότητας τους και στην απώλεια, ίσως, της εδαφικής τους ακεραιότητας. Σε κάθε περίπτωση, η εργαλειοποίηση των μειονοτήτων τοποθετεί τα μέλη τους πρωταγωνιστές σε επώδυνες καταστάσεις που πολύ συχνά έχουν να κάνουν με περιορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Τα ζητήματα αυτά εντείνονται από την έλλειψη αντικειμενικού και καθολικά αποδεκτού ορισμού της μειονότητας. Η καθολική αναγνώριση μίας μειονότητας, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την διασφάλιση των δικαιωμάτων της σε ένα κράτος. Τα δικαιώματα αυτά δεν είναι προνομιακά αλλά καθιστούν τα μέλη της μειονότητας, ισότιμα με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Η αναγνώριση του καθεστώτος μειοψηφίας δεν αποτελεί πρωτοβουλία που την αναλαμβάνει αποκλειστικά το φιλοξενούν κράτος. Δίνεται και στην ίδια την μειονότητα η δυνατότητα να αυτοπροσδιοριστεί, χρησιμοποιώντας όμως οπωσδήποτε αντικειμενικά και – ενδεχομένως - υποκειμενικά κριτήρια. Το δικαίωμα των μειονοτήτων να αυτοπροσδιορίζονται βάσει των εθνικών, εθνοτικών, θρησκευτικών και/ή γλωσσικών χαρακτηριστικών τους σχετίζεται με τις υποχρεώσεις των κρατών να διασφαλίζουν τη μη διάκριση σε βάρος ατόμων και ομάδων, η οποία αποτελεί κεντρική αρχή του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα (Διακοφωτάκης 2001).

Τα δικαιώματα των μειονοτήτων βασίζονται σε τέσσερις πυλώνες:

- Προστασία της ύπαρξης: Αφορά το δικαίωμα της μειονότητας να υφίσταται ως οντότητα. Προϋπόθεση για αυτό αποτελεί το δικαίωμα στη ζωή για κάθε ένα από τα μέλη της. Το φιλοξενούν κράτος είναι υπεύθυνο για υπόλογο για αυτό. Η προστασία της φυσικής ύπαρξης μιας μειονοτικής ομάδας περιλαμβάνει:
 - Προστασία από γενοκτονία (η πιο ακραία παραβίαση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων)
 - Προστασία από αναγκαστική απέλαση (ή εθνοκάθαρση) από τη χώρα αυτή

- Προστασία από την αναγκαστική αφομοίωση στην κυρίαρχη κοινότητα

Η κυβέρνηση του φιλοξενούντος κράτους έχει την ευθύνη για την προστασία της ταυτότητας της μειονότητας, την νομοθετική διασφάλιση του σεβασμού των διακριτικών χαρακτηριστικών που συνθέτουν την κουλτούρα της, την ελευθερία της να εκφράζει ελεύθερα την ταυτότητά της. Ωστόσο, το δικαίωμα των μειονοτήτων να εκφράσουν την ταυτότητά τους μπορεί να περιοριστεί υπό συνθήκες που παραβιάζουν τα δικαιώματα άλλων.

- Ισότητα και μη διάκριση: Διακρίνονται δύο τύποι διάκρισης:
 - Άμεση διάκριση: Ορίζεται η λιγότερο ευνοϊκή ή επιζήμια μεταχείριση που παρέχεται σε άτομο ή ομάδα ατόμων λόγω της κατοχής ενός ή περισσότερων ειδικών χαρακτηριστικών.
 - Έμμεση Διάκριση: Έμμεση διάκριση είναι όταν μια πρακτική, κανόνας, απαίτηση ή συνθήκη εξωτερικά φαίνεται να είναι ουδέτερη, αλλά επηρεάζει αρνητικά μια συγκεκριμένη ομάδα.

Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι νόμοι, οι πολιτικές και τα προγράμματά τους δεν προκαλούν άμεσες ή έμμεσες διακρίσεις κατά των μειονοτήτων. Κάθε πρακτική που εισάγει διακρίσεις πρέπει να απαγορευτεί αμέσως. Επιπλέον, οι κυβερνήσεις πρέπει να εγγυώνται ότι οι μειονότητες δεν υφίστανται διακρίσεις από άλλες οντότητες (κοινότητες της πλειοψηφίας ή ιδιωτικούς οργανισμούς). Οι μειονοτικοί που υφίστανται τις συνέπειες διακρίσεων θα πρέπει να έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν επίσημους μηχανισμούς για την καταγγελία τους στην αρμόδια αρχή η οποία με την σειρά της θα πρέπει να υποστηρίζεται από ένα αποτελεσματικό σύστημα δικαιοσύνης για την αντιμετώπιση όσων κάνουν διακρίσεις.

- Δικαίωμα αποτελεσματικής συμμετοχής: Το δικαίωμα της αποτελεσματικής συμμετοχής για τις μειονότητες περιλαμβάνει τρία

βασικά στοιχεία:

- Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για θέματα που επηρεάζουν τη μειονότητα: Οι μειονότητες θα πρέπει να συμμετέχουν σε όλα τα στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και σε όλα τα επίπεδα – τοπικό, περιφερειακό και εθνικό.
- Συμμετοχή σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής: Είναι σημαντικό για τις μειονότητες να μπορούν να συνεισφέρουν στην ευρύτερη κοινωνία και να συμμετέχουν αποτελεσματικά στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων όπως κάνουν τα μέλη της πλειοψηφίας, για παράδειγμα μέσω της υποψηφιότητας στις εκλογές.
- Συμμετοχή στην οικονομική πρόοδο και τα οφέλη της ανάπτυξης: Οι μειονότητες πρέπει να επωφεληθούν από τον πλούτο που παράγουν και να επωφεληθούν από τα έσοδα ευρύτερων αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Οι φιλοξενούσες κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι μηχανισμοί της συμμετοχής της μειονότητας θα είναι αποτελεσματικές και σε καμία περίπτωση δεν θα κάνουν διακρίσεις (United Nations 2014).

Εθνικές Μειονότητες

Οι μειονότητα που χαρακτηρίζεται εθνική έχει ως ειδοποιό χαρακτηριστικό την εθνική καταγωγή των μελών της. Η κοινή καταγωγή είναι εκείνη που συνδέει τα μέλη της μεταξύ τους. Ταυτόχρονα είναι και εκείνη στην οποία διαφέρουν με το κυρίαρχο μέρος του πληθυσμού. Πρόκειται ίσως για την πιο ξεκάθαρη μορφή μειονότητας, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις η έννοια του (κυρίαρχου) έθνους και του κράτους συνδέονται μεταξύ τους με ισχυρό δεσμό, με το ένα να αντιστοιχεί στο άλλο. Οι μειονότητες σε αυτές τις περιπτώσεις είναι περισσότερο διακριτές σε σχέση με τον κυρίαρχο πληθυσμό.

Θρησκευτικές Μειονότητες

Σε αναλογία με τον προσδιορισμό της έννοιας της εθνικής μειονότητας, η θρησκευτική μειονότητα διαχωρίζεται από την κυρίαρχη ομάδα του πληθυσμού σε ένα κράτος, με βάση τη θρησκευτική πίστη. Αυτό το χαρακτηριστικό την καθιστά μία πιο θολή έννοια σε σχέση με την εθνική μειονότητα για τους παρακάτω λόγους:

Υπάρχει μία ιεραρχία στην διάκριση των θρησκειών. Σε πρώτο επίπεδο μπορεί να τοποθετηθεί η διάκριση ανθρώπων με σθεναρή ή χαλαρή προσήλωση στη θρησκεία. Σε ένα δεύτερο επίπεδο οι θρησκευτικές ομάδες διακρίνονται σε ανατολικούς (πχ ινδουισμός, βουδισμός) και σε δυτικούς (μονοθεϊστικές θρησκείες). Σε τρίτο επίπεδο ο διαχωρισμός γίνεται στις διάφορες θρησκείες ενώ το χαμηλότερο επίπεδο αφορά τη διάκριση σε διαφορετικά δόγματα – αιρέσεις της ίδιας θρησκείας. Οι διαφοροποιήσεις σε κάθε ένα από τα επίπεδα αυτά ανεξαιρέτως διακρίνει σε υψηλό βαθμό ανθρώπους που διαβιούν στο ίδιο κράτος, σχηματίζοντας μειονότητες. Σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και για διακρίσεις του τετάρτου επιπέδου, οι διαφοροποιήσεις αυτές δημιουργούν συνθήκες έντονων συγκρούσεων μεταξύ των θρησκευτικών ομάδων. Ένα ακόμα στοιχείο που κάνει πιο έντονα θολό το τοπίο σε ότι αφορά τον προσδιορισμό των θρησκευτικών μειονοτήτων είναι η απουσία θεσμικού προσδιορισμού της θρησκευτικής κοινότητας και των δικαιωμάτων τους (αντίθετα υπάρχουν αναφορές και προσδιορίζονται οι ατομικές θρησκευτικές ελευθερίες). Η εξασφάλιση των θρησκευτικών δικαιωμάτων των μειονοτήτων είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα καθώς η θρησκεία πέρα από την μελέτη και ερμηνεία του μεταφυσικού, τις βιωματικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε τελετουργίες και τη μελέτη των ιερών κειμένων, περιλαμβάνει συχνά και τη συμμόρφωση σε ιερούς νόμους – γραπτούς ή άγραφους. Σε περιπτώσεις που συμβιώνουν σε μία περιοχή άνθρωποι που πιστεύουν σε διαφορετικές θρησκείες ή δόγματα, η συμμόρφωση σε διαφορετικούς κανόνες μπορεί να συνεπάγεται συγκρούσεις. Το ζήτημα γίνεται δυσκολότερο καθώς δεν καθορίζονται κοινά αποδεκτοί κανόνες για την αποφυγή και την διευθέτηση των συγκρούσεων αυτών (Ven 2013).

Κεφάλαιο 2: Διαμόρφωση των Μειονοτήτων

Πριν την Συνθήκη της Λοζάνης

Το τέλος του Α' Παγκόσμιου πολέμου βρίσκει την Τουρκία ηττημένη. Την 14^η Μαΐου του 1920 ο Ελληνικός Στρατός διατάσσεται να αναλάβει, εξ ονόματος των συμμάχων, την κατάληψη και διοίκηση της Δυτικής Θράκης αντικαθιστώντας τα Γαλλικά στρατεύματα. Τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου, με τη Συνθήκη των Σεβρών, η Θράκη προσαρτάται οριστικά στην Ελλάδα. Οι Θρακιώτες μαθαίνουν το πολυπόθητο γεγονός στις 30 Ιουλίου 1920 από το εξής τηλεγράφημα του ίδιου του Βενιζέλου προς τον κυβερνητικό αντιπρόσωπο της Θράκης:

«Χαίρω μεγάλως αγγέλων υμίν ότι σήμεραν εβδόμην επέτειον Συνθήκης Βουκουρεστίου υπεγράφη συνθήκη ειρήνης μετά Τουρκίας, δι' ης αι κυριότεραι σύμμαχοι δυνάμεις μεταβίβασαν ημίν Δυτικήν Θράκην».

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα περισσότεροι από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες Ελληνικής καταγωγής, πολλοί από τους οποίους τουρκόφωνοι αλλά και Αρμένιοι, να εγκατασταθούν στην Ελλάδα και να αποκτήσουν την Ελληνική ιθαγένεια. Στις πληθυσμιακές μετακινήσεις, αποτέλεσμα των πολεμικών συγκρούσεων από το 1913 μέχρι το 1920, προστέθηκαν και οι ανταλλαγές πληθυσμών που διενήργησε η Ελλάδα το 1919 με τη Βουλγαρία.

Η Συνθήκη της Λοζάνης

Στις 20 Νοέμβριου 1922 συγκλήθηκε η Συνδιάσκεψη της Λοζάνης, με σκοπό τη διαπραγμάτευση για τη συνθηκολόγηση της Ελλάδας με την Τουρκία. Στην τελική πράξη της Συνδιάσκεψης υπογράφηκαν μεταξύ άλλων, εκτός από την κεντρική Συνθήκη Ειρήνης και η Συνθήκη για την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, για πρώτη φορά στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου. Η συνθήκη αυτή ουσιαστικά κατήργησε τη Συνθήκη των Σεβρών. Τα συμβαλλόμενα μέρη ήταν από την μία πλευρά η Τουρκία και από την άλλη η Βρετανική Αυτοκρατορία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, η Ελλάδα, η Ρουμανία, η Σερβία, η Κροατία και η Σλοβενία. Με την συνθήκη ορίστηκαν τα σύνορα της Τουρκίας με την Ελλάδα. Στην Τουρκική επικράτεια, μεταξύ άλλων, εντάχθηκε η Ανατολική Θράκη, η Ίμβρος και η Τένεδος και ορίστηκε ότι θα είχε

πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα σε αυτή. Σύμφωνα με το κείμενο της συνθήκης, η Ίμβρος και η Τένεδος θα απολάμβαναν ειδική διοικητική οργάνωση που θα αποτελείτο από στοιχεία από τον τοπικό πληθυσμό. Η Τουρκία όφειλε να παρέχει εγγυήσεις για την διοίκηση και την ασφάλεια του μη μουσουλμανικού ιθαγενή πληθυσμού (που στην πλειονότητα του ήταν Έλληνες). Επιπλέον η συνθήκη εξαιρούσε από την διαδικασία ανταλλαγής πληθυσμών τις δύο νήσους (Βουλή των Ελλήνων 1923).

Η Συνδιάσκεψη Ειρήνης της Λοζάνης που υπογράφηκε στις 30 Ιανουαρίου του 1923³, πραγματοποιήθηκε με σκοπό την τακτοποίηση του ζητήματος των προσφύγων και των αιχμαλώτων πολέμου. Κατά την συνδιάσκεψη τέθηκε ως θέμα, αν θα ήταν υποχρεωτική ή εθελούσια η ανταλλαγή των μειονοτικών πληθυσμών από την Ελλάδα και την Τουρκία. Η μικρασιατική καταστροφή είχε αναγκάσει την πλειοψηφία της Ελληνικής μειονότητας της Μικράς Ασίας να εγκαταλείψει την Τουρκία. Παρ' όλα αυτά παρέμεναν στην Τουρκία Έλληνες, κυρίως στην Κωνσταντινούπολη, στον Πόντο και στην Καισάρεια και αντίστοιχα στην Ελλάδα μουσουλμάνοι στη Μακεδονία, τη Θράκη και την Κρήτη. Ο στόχος και η επιδίωξη της Τουρκίας ήταν η πλήρης απεγκατάσταση των Ελλήνων που κατοικούσαν στα εδάφη της επικράτειας της ώστε να επιτύχει να κατοικούν σε αυτή σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό Τούρκοι. Η Κωνσταντινούπολη όμως, παρέμενε και μετά τη μικρασιατική καταστροφή υπό διασυμμαχικό έλεγχο. Αυτό σήμαινε ότι δεν θα μπορούσαν να οδηγήσουν το Ελληνικό στοιχείο σε φυγή, εφαρμόζοντας τις ίδιες βίαιες μεθόδους που είχαν ακολουθήσει στη Σμύρνη και στις μικρασιατικές ακτές. Επομένως έβλεπε την επικείμενη συμφωνία ως μία ευκαιρία για να προωθήσει την επίτευξη του στόχου αυτού.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, όταν στη Συνδιάσκεψη της Λοζάνης συζητήθηκε για πρώτη φορά το θέμα της ανταλλαγής των πληθυσμών, ζήτησε την εξαίρεση των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, υποστηρίζοντας ότι τυχόν μετακίνησή τους θα δημιουργούσε πολιτική, κοινωνική και οικονομική καταστροφή, τη στιγμή που η Ελλάδα φιλοξενούσε ήδη πάνω από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες. Από την άλλη

³ Από τη συνθήκη αυτή τα κέρδη της Τουρκίας ήταν η Αν. Θράκη, η νήσοι Ίμβρος και Τένεδος, το Κάραγατς, η αναγνώριση της κυριαρχίας της στα στενά. Τα κέρδη για την Ελλάδα ήταν η αναγνώριση της Ελληνικής κυριαρχίας στις νήσους Χίος, Σάμος, Ικαρία, Μυτιλήνη, Λήμνος, και Σαμοθράκης.

μεριά, η αρχική θέση της Τουρκίας επί του θέματος της ανταλλαγής των πληθυσμών, ήταν ότι έπρεπε να υπάρξει πλήρης απομάκρυνση όλων των Ελλήνων από την Τουρκία. Στην διάσταση αυτή επενέβη ο Λόρδος Κέρζον, ως πρόεδρος της Συνδιάσκεψης. Πήρε το μέρος της Ελληνικής αντιπροσωπείας και συμφώνησε με τις απόψεις Βενιζέλου, για την παραμονή των Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο. Προκειμένου να αντισταθμίσει αυτή την εξαίρεση του Ελληνικού πληθυσμού, πρότεινε να παραμείνει και ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Θράκης. Οι Τούρκοι επέμειναν στην ανταλλαγή των πληθυσμών εμμένοντας στις απόψεις τους. Η θέση τους ήταν ότι έπρεπε να εξαιρεθούν από την ανταλλαγή μόνο οι μουσουλμάνοι της Θράκης. Μετά από επίμονες διαπραγματεύσεις και μετά τις σθεναρές αντιδράσεις όλων σχεδόν των εκπροσώπων των χωρών που συμμετείχαν στη συνδιάσκεψη και υπό την απειλή αυτή να διαλυθεί, υποχρεώθηκαν να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν στις 13 Δεκεμβρίου 1922 να αποδεχθούν την προτεινόμενη λύση. (Συρίγος 2012, 173 - 174). Στις 30 Ιανουαρίου 1923 υπεγράφη η Σύμβαση της Λοζάνης, ως αποτέλεσμα της συμφωνίας «περί ανταλλαγής των Ελληνικών και Τουρκικών πληθυσμών». Στα δύο πρώτα άρθρα της⁴ καθοριζόταν η υποχρεωτική ανταλλαγή των Ελληνικών και Τουρκικών πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, πλην των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης και των Μουσουλμάνων της Θράκης.

Την 24^η Ιουλίου 1923 υπεγράφη η Συνθήκη της Λοζάνης⁵, η οποία προσδιορίζει το καθεστώς μέσα στο οποίο θα μπορούσε να αναπτυχθεί η πολιτική του Ελληνικού κράτους ως προς τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης, αλλά και η αντίστοιχη πολιτική του Τουρκικού κράτους ως προς την Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου.

⁴ Βλέπε στο Παράρτημα «Α»

⁵ Η Συνθήκη της Λοζάνης υπογράφηκε στις 24 Ιουλίου του 1923 στην ομώνυμη πόλη της Ελβετίας. Έθεσε τα όρια της σύγχρονης Τουρκίας, κατήργησε την Συνθήκη των Σεβρών. Η Τουρκία ανέκτησε την Ανατολική Θράκη, την Ίμβρο και την Τένεδο, μια λωρίδα γης κατά μήκος των συνόρων με την Συρία, την περιοχή της Σμύρνης και της Διεθνοποιημένης Ζώνης των Στενών, η οποία όμως θα έμενε αποστρατικοποιημένη, παραχώρησε τα Δωδεκάνησα στην Ιταλία, ανέκτησε πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα σε όλη της την επικράτεια και απέκτησε δικαιώματα στρατιωτικών εγκαταστάσεων σε αυτήν εκτός της ζώνης των στενών. Η Ελλάδα υποχρεώθηκε να πληρώσει σε είδος τις πολεμικές επανορθώσεις, η οποία έγινε με επέκταση των τουρκικών εδαφών της Ανατολικής Θράκης πέρα από τα όρια της συμφωνίας, ελλείψει χρημάτων, και τέλος αποφασίστηκε η υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών από τις δύο χώρες και η αποστρατικοποίηση νησιών του Αιγαίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης, ως Δυτική Θράκη θεωρήθηκε η περιοχή «ανατολικά της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσας το 1913 με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου», δηλαδή η περιοχή μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου. Η τουρκική αντιπροσωπεία είχε επιχειρήσει, ανεπιτυχώς όμως κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης, να μετατοπίσει το όριο από το Νέστο στο Στρυμόνα, με στόχο να υπάρξει κάποια εξισορρόπηση έναντι του αριθμού των 300.000 περίπου Ελλήνων που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη, με τους 100.000 περίπου μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης. (Συρίγος 2012, 174)

Το μέτρο τελικά εφαρμόστηκε για τους:

- Έλληνες Χριστιανούς της Ανατολικής Θράκης
- Μουσουλμάνους προερχομένων από το σύνολο της Ελληνικής επικράτειας

Οι περιοχές που εξαιρέθηκαν από το μέτρο ήταν:

- Η Κωνσταντινούπολη⁶, η Ίμβρος και η Τένεδος (Έλληνες)
- Η Δυτική Θράκη⁷ (Μουσουλμάνοι)

Οι διατάξεις περί προστασίας των μειονοτήτων που εξαιρέθηκαν κατά την ανταλλαγή περιλαμβάνονται στο κείμενο της Συνθήκης της Λοζάνης⁸, όπου στα άρθρα 38 έως και 44 περί μειονοτήτων αναφέρονται διεξοδικά οι υποχρεώσεις που ανέλαβε η Τουρκία έναντι της Ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, ενώ στο άρθρο 45 ορίζεται ότι όσα ισχύουν στα ως άνω άρθρα για τους Έλληνες της Πόλης θα ισχύουν και για τους μουσουλμάνους της Θράκης⁹, αντίστοιχα. Με την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης, τόσο η Ελλάδα, όσο και η Τουρκία αποδέχτηκαν για πρώτη φορά επίσημα την ύπαρξη μειονοτήτων στην επικράτειά

⁶ Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινούπολης θεωρήθηκαν εκείνοι που ήταν ήδη εγκατεστημένοι στις 30 Οκτωβρίου 1918, στην περιφέρεια της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, όπως αυτή καθορίστηκε το 1912.

⁷ Θεωρήθηκαν μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης, οι Μουσουλμάνοι οι οποίοι ήταν εγκατεστημένοι στην περιοχή ανατολικά της μεθορίου γραμμής που καθορίστηκε το 1913 με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου.

⁸ Βλέπε στο Παράρτημα «B»

⁹ Οι Τούρκοι αρχικώς επεδίωξαν η διάταξη του άρθρου 45 να αναφέρεται σε όλες ανεξαιρέτως τις μουσουλμανικές μειονότητες στα Βαλκάνια. Μπροστά στην απόλυτη αντίθεση των ευρωπαϊκών και κυρίως των βαλκανικών χωρών, υποχώρησαν.

τους. Τυχόν παραβίασή της, καθόριζε τη δυνατότητα προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της Συνδιάσκεψης της Λοζάνης, η Τουρκία επέμενε σθεναρά στη χρήση όρων όπως «μουσουλμάνοι» και «μουσουλμανικές μειονότητες» για τους αντίστοιχους πληθυσμούς της Δυτικής Θράκης. Οι όροι αυτοί ήταν σε αντιστοιχία με το σύστημα των «millet»¹⁰ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι Τούρκοι προωθούσαν την άποψη ότι όλοι οι μουσουλμάνοι της Τουρκίας θα έπρεπε να θεωρούνται εξολοκλήρου ως Τούρκοι. Ουσιαστικά επιδίωκαν όλες οι διατάξεις για την προστασία των μειονοτήτων να αναφέρονται αποκλειστικά σε θρησκευτικές και όχι εθνικές μειονότητες, με σκοπό να μη μπορούν να τις επικαλεστούν οι μουσουλμάνοι της Τουρκίας που δεν ήταν τουρκικής καταγωγής. Στα άρθρα της Συμβάσεως της 30^{ης} Ιανουαρίου 1923 αναφέρεται το θρήσκευμα ως κριτήριο, παρόλα αυτά στον τίτλο αναφέρεται «περί ανταλλαγής των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών» και όχι περί «ανταλλαγής θρησκευτικών πληθυσμών». Στο άρθρο 1 της σχετικής σύμβασης¹¹, αναφέρεται ο όρος «Ελληνικό ορθόδοξο θρήσκευμα» κατ' αντιδιαστολή προς το «μουσουλμανικό θρήσκευμα». Στη συνέχεια, με τη Συνθήκη της Λοζάνης η μειονότητα ονομάστηκε μουσουλμανική. Μετά το Νόμο 3065/1954¹² «Περί τρόπου ιδρύσεως και λειτουργίας τουρκικών σχολείων και στοιχειώδους εκπαίδευσης Δυτικής Θράκης και ρυθμίσεως ζητημάτων τίνων αφορών των εις της εποπτείας αυτών», ο τότε Γενικός Διοικητής Θράκης κος Γεώργιος Φεσσόπουλος¹³ εξέδωσε οδηγία¹⁴ προς τις διοικητικές αρχές του τόπου, να γίνεται χρήση των λέξεων «τούρκος-τουρκικό» αντί του «μουσουλμάνος-μουσουλμανικό» στις δημόσιες επιγραφές και στα έγγραφα που αφορούν τη μειονότητα. Με το Νόμο 1109/1972

¹⁰ Το «millet» δηλώνει μια μη μουσουλμανική κοινότητα που προσδιορίζεται πρωταρχικά από τη θρησκεία και όχι από την εθνικότητα, με την έννοια που δίνουμε σήμερα στη λέξη, η οποία ζει στην Οθωμανική Αυτοκρατορία υπό την ηγεσία του θρησκευτικού της ηγέτη.

¹¹ Βλέπε στο Παράρτημα «Α»

¹² (ΦΕΚ Α' 239, 9.10.1954) ήταν ο πρώτος νόμος που ρύθμιζε τα θέματα της μειονοτικής εκπαίδευσης ο οποίος ισχύει μέχρι σήμερα και στον οποίο η Ελλάδα αναγνωρίζει τα σχολεία της μειονότητας ως τουρκικά.

¹³ Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μετά την αποφοίτησή του εισήλθε στην Προπαρασκευαστική Σχολή Υπαξιωματικών φτάνοντας μέχρι τον βαθμό του Υποστρατήγου ε.α. όπου μετά κατέλαβε σημαντικά δημόσια αξιώματα. Υπήρξε αντιπρόεδρος στο πρώτο διοικητικό συμβούλιο και πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Απόστρατων αξιωματικών, Γενικός διευθυντής των Σιδηρόδρομων Ελληνικού Κράτους (1942 - 1943), σύμβουλος στην Τηλεφωνική Εταιρεία (1946 - 1949) και Γενικός Διοικητής Θράκης επί κυβερνήσεως Παπάγου.

¹⁴ Βλέπε στο Παράρτημα «Γ»

απαγορεύθηκε η χρήση της λέξης τουρκικός. Στη συνέχεια με την έκδοση δικαστικών αποφάσεων έχει επιβεβαιωθεί το καθεστώς απαγόρευσης της χρήσης των λέξεων «τούρκος-τουρκικό» με το επιχείρημα ότι μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση, ως προς το εάν αναφέρεται σε Έλληνες υπηκόους μουσουλμάνους ως προς το θρήσκευμα ή σε Τούρκους κατά τη εθνότητα και την υπηκοότητα.

Η υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών έπρεπε να εκκινήσει την 1^η Μαΐου 1923 και αφορούσε Τούρκους υπηκόους, Ελληνικού ορθόδοξου θρησκεύματος, εγκατεστημένων στην Τούρκικη επικράτεια και Έλληνες μουσουλμάνων που ήταν εγκατεστημένοι στην Ελληνική επικράτεια. Οι μετακινηθέντες δεν θα μπορούσαν να επιστρέψουν στην Τουρκία και την Ελλάδα αντίστοιχα χωρίς την άδεια την αρμόδιας κυβερνήσεως. Οι πρώτοι που εντάσσονταν στο σύνολο των μετακινούμενων Ελλήνων στην Ελληνική επικράτεια θα ήταν όσοι είχαν ήδη εγκαταλείψει το Τουρκικό έδαφος και οι κρατούμενοι. Η σύμβαση προέβλεπε ότι δεν θα θιγόντουσαν τα δικαιώματα και οι απαιτήσεις ιδιοκτησίας των Ελλήνων της Τουρκίας και των μουσουλμάνων της Ελλάδας. Οι μετακινηθέντες είχαν την επιλογή να επιλέξουν την ιθαγένεια της χώρας προορισμού τους ενώ όσοι είχαν ήδη εγκαταλείψει την χώρα προέλευσης (και εμπίπτουν στο καθεστώς αυτό) θα μπορούσαν να πάρουν την υπηκοότητα της χώρας προορισμού την ημερομηνία υπογραφής της συνθήκης. Οι μετακινηθέντες μπορούσαν να μεταφέρουν και τα περιουσιακά τους στοιχεία ατελώς. Οι κυβερνήσεις των δύο χωρών ήταν υποχρεωμένες να παράσχουν κάθε δυνατή διευκόλυνση για την ολοκλήρωση της ανταλλαγής. Τα περιουσιακά στοιχεία των μετακινούμενων (κινητά ή ακίνητα) που δεν τους ακολουθούν για οποιοδήποτε λόγο, θα καταγράφονταν από μικτή επιτροπή στην οποία θα συμμετέχουν Έλληνες και Τούρκοι εκπρόσωποι. Η περιουσία θα παρέμεινε στην κυριότητα του κράτους προέλευσης το οποίο όφειλε να αποζημιώσει τον μετακινούμενο. Εγγυητής για την διαδικασία αυτή ήταν η Κοινωνία των Εθνών (Βουλή των Ελλήνων 1923).

Ένα ακόμα θέμα που αποτέλεσε σημείο τριβής κατά τις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στη συνθήκη της Λοζάνης ήταν η μετακίνηση ή όχι του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Η Τουρκική αντιπροσωπεία επιθυμούσε την αποπομπή του Πατριαρχείου από το Φανάρι. Μπροστά στην αντίδραση των

υπολοίπων αντιπροσωπειών όμως υπαναχώρησε. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο παρέμεινε στην Πόλη, διατηρώντας αποκλειστικά θρησκευτικές και εκκλησιαστικές αρμοδιότητες (Ψωμιάδης 2004).

Την επομένη της υπογραφής της Συνθήκης της Λοζάνης, το Ελληνικό κράτος φιλοξενεί στη Δυτική Θράκη μουσουλμανική μειονότητα και το Τουρκικό κράτος, Ελληνική μειονότητα στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο. Αμφότερα τα κράτη είχαν επίσης αναλάβει την υποχρέωση του σεβασμού των δικαιωμάτων τους. Συνοψίζοντας το μειονοτικό καθεστώς που καθιέρωσε η Συνθήκη της Λοζάνης στηρίζεται στις εξής αρχές:

- Της αμοιβαιότητας που επιβάλλουν τα άρθρα 37-44 της Συνθήκης, σε ότι αφορά το σεβασμό των γλωσσικών, θρησκευτικών και εκπαιδευτικών δικαιωμάτων των ελληνορθόδοξων της Τουρκίας και αντίστοιχα, με το άρθρο 45, την προστασία των δικαιωμάτων των μουσουλμάνων της Θράκης.
- Της αριθμητικής ισορροπίας των εκατέρωθεν μειονοτήτων. Το 1922 ο πληθυσμός των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης ήταν περίπου 300.000. Την ίδια περίοδο η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης ήταν 86.793. Η τουρκική πλευρά απαίτησε τη μείωση του ελληνικού πληθυσμού που θα παρέμενε στην Τουρκία για να επιτευχθεί πληθυσμιακή ισοδυναμία των μειονοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό ανταλλάχθηκαν τα 2/3 περίπου του ελληνικού στοιχείου της Κωνσταντινούπολης.
- Του θρησκευτικού χαρακτήρα των εκατέρωθεν μειονοτήτων. ο Ριζά Νουρ, αντιπρόεδρος της τουρκικής αντιπροσωπείας, απαίτησε να μην χρησιμοποιηθεί ο όρος φυλετική μειονότητα και επέμενε στο θρησκευτικό χαρακτηρισμό των μειονοτήτων (οθωμανική θεωρία περί millet), κάτι που τελικά έγινε δεκτό¹⁵.

Η αποδοχή του μέτρου της ανταλλαγής πληθυσμών αποτέλεσε σημείο έντονης κριτικής για το Βενιζέλο, καθώς εκτιμήθηκε θα οδηγούσε στον ξεριζωμό

¹⁵ Οι ίδιοι οι Τούρκοι είχαν στη Λοζάνη ταχθεί εναντίον της ιδέας των εθνικών μειονοτήτων και μόνο μετά την εξαφάνιση των ελληνορθόδοξων της Κωνσταντινούπολης άρχισαν να υιοθετούν την έκφραση ομοεθνής (soydas) για τους Θρακιώτες μουσουλμάνους.

των Ελλήνων από την Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο. Εκ του αποτελέσματος οι επικριτές δικαιώθηκαν. Θεωρήθηκε δε ότι η σύνταξη της σύμβασης υπήρξε πλημελής ως προς την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των Ελλήνων που παρέμειναν στην Τουρκική επικράτεια (Γαπαφλωράτος 2014).

Κεφάλαιο 3: Η κατάσταση των μειονοτήτων

Από τον προσδιορισμό της σύνθεσης και του καθεστώτος που θα ίσχυε με την συνθήκη της Λοζάνης, μέχρι το παρόν, η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στην Τουρκία και την Ελλάδα σε ότι αφορά την Ελληνική και τη μουσουλμανική μειονότητα αντίστοιχα παρουσιάζει σημαντικές διαφορές. Η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Ελληνικής μειονότητας και η άρνηση της Τουρκίας να συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει και συνομολογήσει με τη συνθήκη, γίνονται συστηματικά. Από την άλλη πλευρά επιδιώκει να εμπλέκεται απροκάλυπτα στα ζητήματα της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης, χωρίς να έχει κάποια νομιμοποίηση από το Διεθνές Δίκαιο. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί μία συνεχή πίεση στον Ελληνικό πληθυσμό της Πόλης και των δύο νήσων, στο μέρος της μειονότητας που έχει Ελληνική συνείδηση και δημιουργεί έναν επικίνδυνο θύλακα τουρκόφιλων μουσουλμάνων στη Δυτική Θράκη, καθοδηγούμενων από την Τουρκία με αποσταθεροποιητικό προσανατολισμό.

Στις επόμενες παραγράφους περιγράφεται το πως έχει διαμορφωθεί η τρέχουσα κατάσταση στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο, την Τένεδο και τη Δυτική Θράκη, τις δεκαετίες που διέρρευσαν από το 1923 μέχρι σήμερα. Η αναδρομή αυτή καταδεικνύει χαρακτηριστικά την συστηματική περιφρόνηση της Τουρκίας στη Συνθήκη που προσδιόρισε τη σύνθεση και το καθεστώς των δύο μειονοτήτων και γενικότερα στο Διεθνές Δίκαιο.

Κωνσταντινούπολη

Μέχρι το 1930

Η Συνθήκη της Λοζάνης προέβλεπε ότι από την ανταλλαγή πληθυσμών θα εξαιρείτο το βιλαέτι της Κωνσταντινούπολης. Έτσι, και καθώς οι Τούρκοι επιδίωκαν να ξεριζώσουν κάθε μειονότητα από την επικράτεια τους, δεν εξαίρεσαν από το μέτρο της ανταλλαγής τα προάστια της Πόλης. Επίσης στο μέτρο συμπεριλήφθηκαν όσοι Έλληνες είχαν εγκατασταθεί μετά τον Οκτώβριο του 1918 (γύρω στους 38.000 άνθρωποι). Το 1922 ο πληθυσμός ήταν γύρω στους 400.000 (Αλεξανδρής 1983). Μετά την αποχώρηση των Συμμάχων από την Πόλη, η απογραφή που διενεργήθηκε από τη Νομαρχία της Κωνσταντινούπολης έδειξε ότι

κατοικούσαν 280.000 Έλληνες, που αντιστοιχούσαν στο 26,3% του συνολικού πληθυσμού (Τσιλένης 2021). Οι επιταγές της συνθήκης της Λοζάνης, υποχρέωναν την Τουρκία να σεβαστεί τα μειονοτικά δικαιώματα των Ελλήνων της επικράτειας της και να διατηρήσει την αρχή της αριθμητικής ισορροπίας της, με τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης. Αυτοί οι κανόνες ήταν δυσβάσταχτοι για την Τουρκία, καθώς αν τους ακολουθούσε, θα έπρεπε να δεχθεί την παραμονή μεγάλου αριθμού Ελλήνων (οι οποίοι στην πλειοψηφία τους ήταν κοινωνικά και οικονομικά σε υψηλότερο επίπεδο από τον Τούρκικο πληθυσμό των περιοχών που διαβιούσαν). Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα ισοδυναμούσε με ήττα για τους νεότουρκους καθώς ήταν πρόσφατη η συνδρομή που παρείχαν οι Κωνσταντινουπολίτες στον Ελληνικό στρατό κατά την μικρασιατική επιχείρηση τους καθώς και σκηνές για την υποδοχή του στην Πόλη. Εξάλλου, οι Έλληνες είναι ένας λαός με διαχρονικά ισχυρή Εθνική συνείδηση, και ως τέτοιος δεν μπορούσε να γίνει δεκτή οποιαδήποτε μειονότητα του στην Τουρκική επικράτεια. Η συνθήκη της Λοζάνης δεν έδινε νομικά περιθώρια για να αποτρέψει μία τέτοια κατάσταση και επομένως χρειάστηκε να καταφύγει στην καταπάτηση των συμφωνηθέντων (Διβάνη 2002).

Από τον Οκτώβριο του 1923 η τουρκική κυβέρνηση περιόρισε τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα των Ελλήνων, με στόχο να τους αποκλείσει από τη συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα της Τουρκίας. Τον Οκτώβριο του 1924, συνελήφθησαν και απελάθησαν από τις Τουρκικές αρχές 4.452 Έλληνες με την αστήριχτη πρόφαση ότι ανήκαν στον ανταλλάξιμο πληθυσμό. Έπειτα από Ελληνικό Διάβημα στην Κοινωνία των Εθνών οι συλληφθέντες απελευθερώθηκαν. Ωστόσο το περιστατικό αυτό έγινε αφορμή να συζητηθεί το θέμα της διάκρισης του πληθυσμού της Πόλης σε ανταλλάξιμους και μη στο υψηλότερο επίπεδο, στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Το Δικαστήριο δικαίωσε την Ελλάδα. Ένα ακόμα θέμα που τέθηκε από την Τουρκία στην Κοινωνία των Εθνών, ήταν η άρνηση της να δεχθεί την επιστροφή περίπου 40.000 Ελλήνων που είχαν εγκαταλείψει την Κωνσταντινούπολη πριν την υπογραφή της συνθήκης της Λοζάνης, φοβούμενοι την Τουρκική αντίδραση με τα την Μικρασιατική εκστρατεία και την έκβαση της. Η επίσημη αιτιολογία της άρνησης της ήταν ότι οι άνθρωποι αυτοί εθεωρούντο εχθροί της Τουρκίας και επικίνδυνοι για την ασφάλεια της. Η Τουρκία κατάφερε να συζητεί το θέμα αυτό στη Μικτή Επιτροπή που επέβλεπε τη διαδικασία της

ανταλλαγής των πληθυσμών, με αποτέλεσμα οι Έλληνες αυτοί τελικά να θεωρηθούν ανταλλάξιμοι, τον Ιούνιο του 1925 (Διβάνη 2002).

Επιβλήθηκε η χρήση της Τούρκικης γλώσσας στην τήρηση των επίσημων βιβλίων των επιχειρήσεων και στην εμπορική αλληλογραφία. Σε πολλές περιπτώσεις αυτό επέφερε την αντικατάσταση Ελλήνων, που δεν γνώριζαν την Τουρκική γλώσσα, από Τούρκους. Στα δικαστήρια επίσης η Τουρκική ήταν η μόνη αποδεκτή γλώσσα. Ο διωγμός αυτός ήταν δυσβάσταχτος για έναν μεγάλο αριθμό Ελλήνων καθώς ήταν δύσκολο να πραγματοποιήσουν σε μικρό χρονικό διάστημα, μεγάλες αλλαγές στον τρόπο ζωής τους. Μεγάλο μέρος του Ελληνικού πληθυσμού εγκατέλειψε την Κωνσταντινούπολη και κατευθύνθηκε στην μητροπολιτική Ελλάδα (James 2001).

Το μένος των Τουρκικών αρχών εναντίον της Ελληνοπρεπούς εκπαίδευσης και ειδικότερα της Ελληνικής γλώσσας ήταν μεγάλο. Το 1924 η Τουρκική κυβέρνηση προχώρησε στην κατάργηση της θρησκευτικής εκπαίδευσης καθιερώνοντας το κοσμικό σχολείο. Σε αυτό η διδασκαλία της Τουρκικής γλώσσας έγινε υποχρεωτική από το 1928. Την ίδια περίοδο απαγορεύτηκε η λειτουργία μεγάλου αριθμού μειονοτικών σχολείων. Ακόμα και σε όσα συνέχισαν να λειτουργούν μειώθηκε δραματικά ο αριθμός των μαθητών. Χαρακτηριστικό είναι ότι ενώ το 1921 ο αριθμός των μαθητών των Ελληνικών σχολείων ήταν 24.296, το 1928 ήταν 5.923 (Αλεξανδρή 1983). Επιπλέον με μία σειρά αποφάσεων που σχετιζόταν με το Τουρκικό εκπαιδευτικό σύστημα επιβλήθηκαν τα εξής:

- Οι εκπαιδευτικοί που έλαβαν το πτυχίο τους πριν το 1922 αναγκάστηκαν να δώσουν εξετάσεις στην τουρκική γλώσσα.
- Τα μειονοτικά σχολεία αναγνωριζόταν σαν ιδιωτικά. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η υποχρεωτική πρόσληψη σαν διευθυντές, τουρκόφωνων που υποδεικνυόταν από τις τουρκικές αρχές, έναντι αδράς αμοιβής.
- Οι σφραγίδες, οι επιγραφές και ότι έγγραφο είχε σχέση με τη λειτουργία των σχολείων, ήταν γραμμένα στην τουρκική γλώσσα.
- Οι δάσκαλοι τουρκικής γλώσσας επιβάλλονταν από τις αρχές στα

μειονοτικά σχολεία. Τα σχολεία είχαν την υποχρέωση για την αμοιβή τους.

- Τα βιβλία που χρησιμοποιούταν στα μειονοτικά σχολεία περνούσαν από αυστηρή λογοκρισία. Συχνά οι Έλληνες μαθητές διδάσκονταν ενότητες που έθιγαν την καταγωγή τους.
- Απαγορεύτηκε η λειτουργία μειονοτικών σχολών εξειδικευμένου προσανατολισμού.
- Τα μαθήματα που διδάσκονταν στην τουρκική γλώσσα είχαν μεγάλη βαρύτητα στην αξιολόγηση και η επίτευξη υψηλής βαθμολογίας σε αυτά, την καθόριζε σε μεγάλο βαθμό.

Με απόφαση της Τουρκικής κυβέρνησης, στις 23 Μαΐου 1927, οι Έλληνες στερήθηκαν την ιθαγένεια τους. Η πρόθεση της επίσης να υποχρεώσει τους μειονοτικούς νέους να υπηρετήσουν στον Τουρκικό στρατό, στον οποίο η μεταχείριση όλων των μειονοτικών ομάδων ήταν βάνουση, ενίσχυσε τις ροές προς την Ελληνική επικράτεια. Οι Έλληνες αποκλείστηκαν από την πρόσληψη τους ως δημόσιοι υπάλληλοι ενώ αρκετοί απολύθηκαν με μόνη δικαιολογία το ότι είχαν Ελληνική καταγωγή (Διβάνη 2002). Αρκετές εταιρείες υποχρεώθηκαν με διάφορα τεχνάσματα εμπνευσμένα από τις Τουρκικές αρχές ή μετά από απροκάλυπτους εκβιασμούς, να αντικαταστήσουν τους Έλληνες τους προσωπικού τους με Τούρκους.

Η κατάργηση του χαλιφάτου, που προβλήθηκε σαν μια κίνηση ενταγμένη στο πλαίσιο της προσέγγισης της χώρας προς τη Δύση, λειτούργησε ως πρόσχημα για την παραβίαση δικαιωμάτων της μειονότητας που σχετίζονταν με θρησκεία, τις παραδόσεις τους, τα ήθη και τα έθιμα τους. Το 1926 ψηφίστηκε νέος αστικός κώδικας που προέβλεπε την κατάργηση της πολυγαμίας, την αποπομπή της συζύγου και μία σειρά άλλες βάρβαρες ανατολίτικες παραδόσεις. Παράλληλα απαγορεύθηκε και στις μειονότητες, η εφαρμογή εθίμων και παραδόσεων, με πιο χαρακτηριστική την τέλεση θρησκευτικών γάμων (Διβάνη 2002).

Στο πλαίσιο του εκμηδενισμού του Ελληνισμού της Κωνσταντινούπολης, η Τουρκία συστηματικά επιχείρησε να υπονομεύσει και να υποβαθμίσει το

Οικουμενικό Πατριαρχείο. Υποστήριξε τον Σεπτέμβριο του 1923 στην ίδρυση της λεγόμενης Τουρκικής Ορθόδοξης Εκκλησίας από τον πατέρα Παύλο Καραχισαρίθη, που ήταν ιερέας από την Ανατολία (συνεργάτης του Μουσταφά Κεμάλ). Τον Οκτώβριο του 1923, ο πατέρας Ευτίμ επιχείρησε να καταλάβει την έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου, προκαλώντας ζημιές, χωρίς οι Τουρκικές αρχές να επέμβουν αποτρεπτικά ή κατασταλτικά. Με το Διάταγμα 1092/06.12.1923, η Τουρκία υποβάθμισε το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης σε τουρκικό ίδρυμα και αποφάσισε ότι ο Πατριάρχης θα εκλεγόταν από κληρικούς που είχαν τουρκική υπηκοότητα και υπηρετούσαν ήδη στην Τουρκία. Η Τουρκία δεν μπόρεσε να εκδιώξει μονομερώς το Οικουμενικό Πατριαρχείο από την Κωνσταντινούπολη γιατί δεν ενέπιπτε στην κατηγορία των απλών ιδρυμάτων. Εξάλλου σύμφωνα με τη συνθήκη της Λοζάνης το Οικουμενικό Πατριαρχείο θα παρέμενε στην Κωνσταντινούπολη. Στις 12 Φεβρουαρίου 1924 ο πατέρας Ευτίμ εισέβαλε στην ιστορική εκκλησία της Παναγίας Καφατιανής στον Γαλατά και στην εκκλησία του Σωτήρωσ, με την απροκάλυπτη υποστήριξη των τουρκικών αρχών. Στις 19 Φεβρουαρίου 1924 η Πατριαρχική Ιερά Σύνοδος καθάισε τον πατέρα Ευτίμ, ενώ είχε ήδη αφοριστεί ως αποστάτης της Ορθόδοξης πίστης. Τα τουρκικά δικαστήρια έσπευσαν να επιβάλουν πρόστιμο στον Οικουμενικό Πατριάρχη τον Απρίλιο του 1924 για την ψυχική οδύνη που υπέστη ο πατέρας Ευτίμ ως αποτέλεσμα του αφορισμού του, ενώ το τουρκικό κράτος του παραχώρησε επίσημα τις εκκλησίες που είχε καταλάβει. Στην συνέχεια ο πατέρας Ευτίμ συγκάλεσε ένα τουρκικό άτυπο εκκλησιαστικό συνέδριο που τον εξέλεξε Πατριάρχη. Στις 30 Ιανουαρίου 1925, με την ολοκλήρωση της λειτουργίας για τον εορτασμό της εορτής των τριών Ιεραρχών, η τουρκική αστυνομία εισέβαλε στους χώρους του Πατριαρχείου, συνέλαβε τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντίνο ΣΤ' και αφού του έδωσε ανταλλαγή διαβατηρίου τον οδήγησε στον σιδηροδρομικό σταθμό Σιρκετζή και τον απέλασε από την Τουρκία. Στις 14 Ιουνίου 1926, η Τουρκική Κυβέρνηση, κίνησε ποινική δίωξη κατά του Οικουμενικού Πατριάρχη και όλη την Ιερά Σύνοδος, με το σκεπτικό ότι είχαν συγκαλέσει σύσκεψη στη Σχολή της Χάλκης και όχι στο Φανάρι που ήταν η διοικητική έδρα του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Την ίδια περίοδο η Τουρκική Κυβέρνηση δεν επέτρεψε τη διοργάνωση Πανορθόδοξης Συνέλευσης από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ο νέος Αστικός Κώδικας στην Τουρκία, τον Οκτώβριο του 1926,

καθιέρωσε για τα μειονοτικά ιδρύματα την αδυναμία απόκτησης νέας ακίνητης περιουσίας, ενώ έπαψε να αναγνωρίζεται η ιδιότητα του Πατριαρχείου ως νομικού προσώπου, προκαλώντας έτσι τεράστια εμπόδια στη διαχείριση και εκπροσώπηση της τεράστιας Πατριαρχικής περιουσίας.

Το Ελληνοτουρκικό Σύμφωνο φιλίας

Το Ελληνοτουρκικό σύμφωνο φιλίας υπογράφηκε στις 30 Οκτωβρίου του 1930, στην Άγκυρα. Την Ελλάδα εκπροσώπησαν ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ως πρωθυπουργός και ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος, ως υπουργός εξωτερικών. Την Τουρκία εκπροσώπησαν ο Ισμέτ Ινονού και ο Τεβφρήκ Ρουσδή. Σε γενικές γραμμές επρόκειτο για μία συνθήκη φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας. Υπογράφηκε επίσης και ένα Πρωτόκολλο που προέβλεπε τον περιορισμό των εκατέρωθεν ναυτικών εξοπλισμών, τους όρους εγκατάστασης προξενικής αρχής, καθώς και την ρύθμιση άλλων ζητημάτων που είχαν να κάνουν με την σχέση των δύο κρατών. Η προσέγγιση αυτή του Βενιζέλου στην Τουρκία, αποτελεί πρακτικά την εγκατάλειψη του οράματος της Μεγάλης Ιδέας και ένας ρεαλιστικός συμβιβασμός με την ήδη διαμορφωθείσα κατάσταση τόσο στην Ελληνική επικράτεια και όσο και στο περιβάλλον της. Ήταν μία κίνηση προσανατολισμένη στην διευθέτηση των εξωτερικών ζητημάτων της Χώρας, προκειμένου να μπορέσει απερίσπαστος να ασχοληθεί με την αναδιοργάνωση στο εσωτερικό της. Οι απόψεις αυτές απορρέουν από τους όρους της συνθήκης, οι οποίοι δεν ήταν ισόρροποι σε ότι είχαν να κάνουν με την ρύθμιση των μειονοτήτων (της μουσουλμανικής στην Ελλάδα και της Ελληνικής στην Τουρκία). Η κυριότερη ρύθμιση που περιλάμβανε το σύμφωνο φιλίας, ήταν η εξίσωση των περιουσιών των μετακινήθωντων Ελλήνων και μουσουλμάνων. Επιπλέον η Ελλάδα υποχρεούτο να καταβάλλει 425.000 λίρες Αγγλίας¹⁶ και η Τουρκία να αποδώσει τα καταπατημένα κτήματα των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης. Στο κείμενο της

¹⁶ Το ποσό αυτό θα κατανέμετο ως εξής: 150.000 λίρες στους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης ως αντιστάθμισμα για τις περιουσίες τους που είχαν κατασχεθεί από την Τουρκική κυβέρνηση, 150.000 λίρες στους μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης των οποίων οι περιουσίες είχαν κατασχεθεί από την Ελληνική κυβέρνηση και 125.000 λίρες στην Τουρκική κυβέρνηση ως αντιστάθμισμα για την διαφορά των περιουσιών των μην ανταλλάξιμων ανθρώπων από τις δύο πλευρές.

συμφωνίας περιλαμβάνονταν και εγγυήσεις για το ότι καμία από τις δύο πλευρές δεν είχε εδαφικές βλέψεις εναντίον της άλλης.

Το σύμφωνο και οι περιφερειακές της συμφωνίες ήταν απολύτως συμφέρουσες για την Τουρκική πλευρά και εξυπηρετούσαν την κατευναστική στρατηγική που ακολουθούσε ο Βενιζέλος έναντι της Τουρκίας. Στην Ελλάδα αναπτύχθηκαν έντονες αντιδράσεις και στον πολιτικό κόσμο και στην κοινή γνώμη, κυρίως ανάμεσα στους πρόσφυγες. Η θέση του Βενιζέλου συνοψιζόταν στο ότι το κόστος του συμφώνου αυτού ήταν μία επένδυση για την διασφάλιση των συνόρων και της δυνατότητας να κινηθεί το Έθνος προς την ανάπτυξη μακριά από εξωτερικές απειλές.

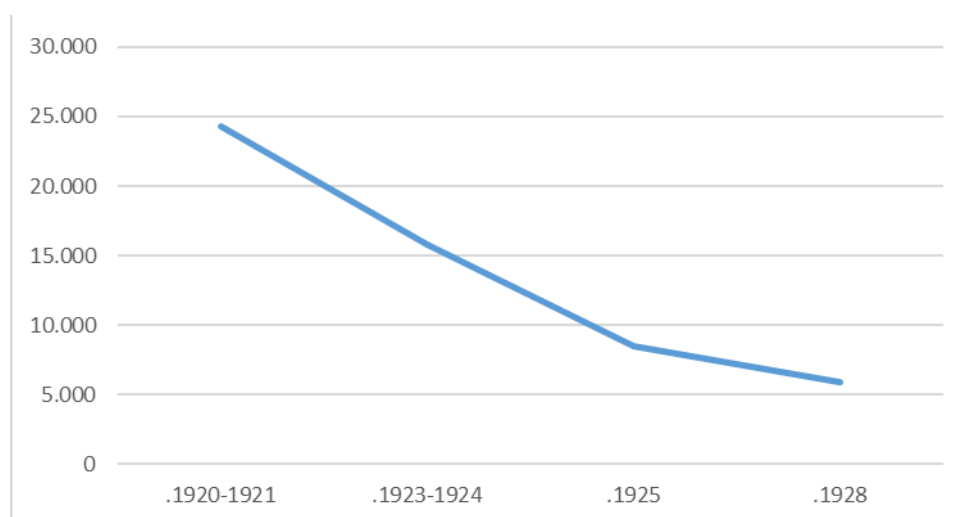
Η Τουρκία γρήγορα αποδείχθηκε ασυνεπής στις δεσμεύσεις για την συμπεριφορά της απέναντι στην Ελληνική μειονότητα και απολύτως συνεπής στην στρατηγική της να αποδυναμώσει μέχρι εκμηδενίσεως, τις μειονότητες στο εσωτερικό της. Το 1932 με το νόμο 2007/11.3.1932, επιβλήθηκε η στέρηση του δικαιώματος απασχόλησης για τους αλλοδαπούς σε μία σειρά από τριάντα επαγγέλματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο πλαίσιο του νόμου αυτού απολύθηκε άμεσα όλο το αλλοδαπό προσωπικό της εταιρείας σιδηροδρόμων. Ο νόμος αυτός επηρέασε κυρίως την Ελληνική κοινότητα, καθώς μεγάλο μέρος της απασχολούταν στα επαγγέλματα αυτά. Αποτέλεσμα ήταν μεγάλος αριθμός Ελλήνων να αναγκαστεί να εγκαταλείψει την Τουρκία (εκτιμάται ότι ο αριθμός τους ξεπερνούσε τους 10.000) καθώς ήταν αδύνατο να βρουν απασχόληση. Παράλληλα η Τουρκική κυβέρνηση φρόντιζε να παραχωρεί κίνητρα και διευκολύνσεις στον Τουρκικό πληθυσμό για να απασχοληθεί με αυτά τα επαγγέλματα.

Οι ορθόδοξοι (και όχι μόνο) κληρικοί υποχρεώθηκαν με τον νόμο 2596/3.12.1934 να μην φέρουν ιερατική περιβολή εκτός των εκκλησιών (Σταυρίδου 2004). Επιπροσθέτως, το Οικουμενικό Πατριαρχείο δεν αναγνωρίστηκε ως νομικό πρόσωπο και δεν μπορούσε να εκπροσωπήσει την ακίνητη περιουσία του. Επίσης δεν δινόταν η δυνατότητα στα ελληνορθόξα ιδρύματα να αυξάνουν και να διαχειρίζονται ανεξάρτητα την περιουσία τους, καθώς τέθηκαν υπό το ίδιο καθεστώς που αφορούσε τα μουσουλμανικά

βακούφια¹⁷. Με τον τρόπο αυτό τέθηκαν υπό τον έλεγχο της αρχής διαχείρισης των βακουφίων.

Στο στόχαστρο της Τουρκικής κυβέρνησης είχε μπει και η Ελληνική γλώσσα και η εκπαίδευση των μειονοτικών. Από το 1937 η διδασκαλία όλων των μαθημάτων επιβλήθηκε να γίνονται στην Τουρκική γλώσσα (πλην της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας). Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα εντάχθηκε η στρατιωτική διαπαιδαγώγηση, την οποία αναλάμβανε σε κάθε μειονοτικό σχολείο, αξιωματικός του Τουρκικού στρατού. Αρκετοί δάσκαλοι εκδιώχθηκαν από τα Ελληνικά σχολεία, κάποια σχολεία έκλεισαν ενώ γενικότερα η Ελληνική εκπαίδευση επιδιώχθηκε να απαξιωθεί. Αποτέλεσμα ήταν σταδιακά να μειωθεί το πλήθος των μαθητών στα Ελληνικά σχολεία, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Βρυώνης 2007).

Περίοδος	Αριθμός Μαθητών σε Ελληνικά Σχολεία
1920-1921	24.296
1923-1924	15.766
1925	8.515
1928	5.923

Εικόνα 1: Αριθμός Μαθητών σε Ελληνικά Σχολεία

¹⁷ Δωρεά, συνηθώς με την μορφή ακινήτου, που προσφέρεται σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο για θρησκευτικούς σκοπούς.

Το 1939, όλοι οι μειονοτικοί αθλητικοί σύλλογοι υποχρεώθηκαν να συγχωνευτούν με τουρκικούς αθλητικούς συλλόγους, ώστε σταδιακά να συρρικνωθούν και να χάσουν την ελληνική τους ταυτότητα.

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

Την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η Τουρκία είχε επιλέξει την ουδετερότητα, την ίδια ώρα που η Ελλάδα αναγκάστηκε να εμπλακεί ενεργά στον πόλεμο. Αυτό έδωσε την ελευθερία στην Τουρκική κυβέρνηση να επιδοθεί σε επιθετικές ενέργειες εναντίον των μειονοτήτων που διαβιούσαν στην Κωνσταντινούπολη. Το Μάιο 1941 η κυβέρνηση Ινονού στρατολόγησε του άνδρες των μειονοτήτων (κυρίως ελληνικής, αρμενικής και εβραϊκής καταγωγής), ηλικιών μεταξύ 21 και 45 ετών και τους οδήγησε σε στρατόπεδα εργασίας στα βάθη της Τουρκίας. Απασχολήθηκαν σε δημόσια έργα όπως διάνοιξη δρόμων ή κατασκευή κτηρίων. Μεγάλος αριθμός αυτών δεν μπόρεσε να επιβιώσει από τις κακουχίες.

Στις 21 Σεπτεμβρίου 1941 άγνωστοι εμπρηστές κατέκαψαν το Πατριαρχικό κτίριο, το οποίο καταστράφηκε ολοσχερώς. Στο εσωτερικό του διατηρούταν αρχεία, πίνακες και πολύτιμα κειμήλια του ελληνικού πληθυσμού τα οποία επίσης καταστράφηκαν. Η περίπτωση αυτή προστέθηκε σε ένα μεγάλο πλήθος επιθέσεων σε Ελληνικούς οργανισμούς, συλλόγους και επιχειρήσεις, οι οποίες ποτέ δεν εξιχνιάστηκαν.

Στις 11 Νοεμβρίου 1942, η Τουρκική Εθνοσυνέλευση ψήφισε το νόμο 4305 που επέβαλε φόρο περιουσίας (varlık vergisi), με προθεσμία καταβολής του εντός 15 ημερών. Ο φορολογούμενος δεν είχε δικαίωμα ένστασης. Σε περίπτωση που δεν τακτοποιούσε την οφειλή, ο νόμος προέβλεπε την κατάσχεση της περιουσίας του. Επιπλέον οι φορολογούμενοι κατηγοριοποιήθηκαν σε μουσουλμάνους και μη. Η αντιμετώπιση των πρώτων ήταν χαλαρή και ήταν υποχρεωμένοι σε καταβολή συμβολικού φόρου. Οι μη μουσουλμάνοι υποχρεώθηκαν να πληρώσουν μεγάλα ποσά για φόρο περιουσίας. Τέσσερις εβδομάδες μετά την επιβολή του φόρου, η αδυναμία πληρωμής είχε ως αποτέλεσμα τη δήμευση της περιουσίας των φορολογουμένων, τη σύλληψη και τη μετατόπισή τους σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας στο Ασκάλε, υπό εξαιρετικά άσχημες καιρικές συνθήκες. Συνολικά, 1.869 μέλη της μειονότητας είδαν τις περιουσίες τους ξαφνικά

να χάνονται και αυτοί να εξορίζονται στο Ασκάλε, όπου κατασκεύασαν δρόμους για να ρυθμίσουν το χρέος τους προς το τουρκικό κράτος. Το μεροκάματο τους ήταν 2 τουρκικές λίρες, εκ των οποίων η μία αφαιρέθηκε για τα υποτυπώδη γεύματα που τους έδιναν και η άλλη για το χρέος τους προς το Τουρκικό Δημόσιο. Οι περισσότεροι για να ρυθμίσουν το χρέος που τους επιβλήθηκε αυθαίρετα θα έπρεπε να δουλέψουν από 200 έως 300 χρόνια! Τέλος 21 από αυτούς άφησαν εκεί την τελευταία τους πνοή. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ η Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης αποτελούσε το 0,5% του συνολικού πληθυσμού της Τουρκίας, συνείσφερε το 20% των εσόδων από τον φόρο αυτό.

Με την άνοδο στην εξουσία του Δημοκρατικού κόμματος το 1950, κάθε πολίτης θεωρείτο Τούρκος ανεξαρτήτως θρησκειότητας. Οι σχέσεις των κυβερνώντων με τον Οικουμενικό Πατριάρχη βελτιώθηκαν (πραγματοποιήθηκαν εκατέρωθεν επισκέψεις στην Άγκυρα και το Φανάρι). Στα χρόνια διακυβέρνησης του Μέντερης, οι Έλληνες επιχειρηματίες μπόρεσαν να αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά τις φορολογικές δυσκολίες και κατάφεραν να ανακάμψουν, κυρίως στον τομέα του εμπορίου. Η κατάσταση αυτή παρέμεινε την πρώτη πενταετία του Δημοκρατικού κόμματος στην εξουσία.

Παρά την φαινομενικά φιλομειονοτική πολιτική της κυβέρνησης, υπήρχαν εντολές να μην απασχολούνται σε μεγάλα έργα άνθρωποι των μειονοτήτων (την εποχή εκείνη ήταν σε εξέλιξη η κατασκευή υποδομών, συνέπεια του σχεδίου Μάρσαλ). Σε ορισμένες περιπτώσεις ο αποκλεισμός αυτός ήταν απροκάλυπτος. Φαίνεται πως ο εκδημοκρατισμός και η προσέγγιση των μειονοτήτων ήταν προσηματικά, προκειμένου να παρουσιάσει η Τουρκία ένα προφίλ πιο κοντά στη Δύση (Μάμαλος, 2011).

Αφορμή για την μεταστροφή του κλίματος ήταν η επιθυμία των Κυπρίων για ένωση της νήσου με την Ελληνική επικράτεια. Η επιθυμία αυτή ήταν διάχυτη από την δεκαετία του 1940 και η έκφραση της κορυφώθηκε με το δημοψήφισμα του 1950, όπου σχεδόν το σύνολο των Ελληνοκυπρίων τάχθηκε υπέρ της Ένωσης. Οι τουρκοκύπριοι αντέδρασαν με την επίδοση διαμαρτυρίας στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, αιτούμενοι την διατήρηση της υφισταμένης κατάστασης. Η Ελληνική κυβέρνηση τάχθηκε υπέρ του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των Κυπρίων (σχετικό αίτημα απορρίφθηκε από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ). Η έναρξη της

δράσης της ΕΟΚΑ το 1955, οδήγησε τη Βρετανία στην πρόκληση συνάντησης με την Ελλάδα και την Τουρκία, προκειμένου να διευθετηθεί το ζήτημα που είχε προκύψει. Η εμπλοκή της Τουρκίας στις συζητήσεις αυτές ήταν στρατηγική επιλογή των Βρετανών καθώς, επιθυμούσαν να της δώσουν ρόλο στην Κύπρο (η οποία είναι σε στρατηγική θέση στη Μεσόγειο), όντας σε εκείνη τη συγκυρία σημαντικό μέρος του Δυτικού στρατιωτικού συστήματος στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Αντίθετα, οι ενέργειες της Ελλάδας για την επίτευξη της ένωσης με την Κύπρο, είχε οδηγήσει σε διατάραξη των σχέσεων της με τη Βρετανία.

Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών αυτών, που διεξάγονταν σε έντονα ανταγωνιστικό κλίμα, ξέσπασαν στην Κωνσταντινούπολη σοβαρά επεισόδια¹⁸. Η ένταση των επεισοδίων αυτών ήταν τέτοια, που διεκόπησαν οι διαπραγματεύσεις για την Κύπρο. Η αιτία για το ξέσπασμα των ταραχών ήταν η αποτυχία της οικονομικής πολιτικής των κυβερνήσεων Μέντερες που δημιούργησε αντιθέσεις στις συνθήκες διαβίωσης μεταξύ των πολιτών του Τουρκικού κράτους. Η Ελληνική κοινότητα είχε κατορθώσει να ανακάμψει στον οικονομικό τομέα, με αποτέλεσμα σημαντικό μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, ειδικότερα στα αστικά κέντρα (όπου είχε συρρεύσει μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού) να περνάει από τα μέλη της. Οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης γενικά ήταν εύρωστοι, δημιουργώντας ένα κλίμα φθόνου στους Τούρκους πολίτες και μία πεποίθηση ότι αυτοί ήταν υπεύθυνοι για την κατάσταση τους. Ένα τέτοιο κοινό είναι εύκολο να χειραγωγηθεί εναντίον της Ελληνικής μειονότητας. Ο Μέντερες σε ομιλία του στις 25 Αυγούστου του 1955 ανέφερε ότι υπήρχαν φήμες για βιαιοπραγίες των Ελληνοκυπρίων εναντίον των Τουρκοκυπρίων. Αυτές οι αναφορές ήταν η σπίθα που πυροδότησε έντονο μίσος ενάντια στην Ελληνική μειονότητα. Το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης μεταφέρθηκε από τα οικονομικά και τα άλλα εσωτερικά προβλήματα, στον περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας των Ελλήνων. Σημαντική συνεισφορά σε αυτό είχε και ο τουρκικός τύπος. Η διασπορά της είδησης ότι εξερράγη βόμβα στο σπίτι που είχε γεννηθεί ο Μουσταφά Κεμάλ στη Θεσσαλονίκη (από την εφημερίδα Ινσταμπούλ Εξπρές), οδήγησε μεγάλο όγκο τουρκικού όχλου να διαδηλώνει εναντίον των Ελλήνων. Τα συνθήματα τους αφορούσαν κυρίως τα γεγονότα της Κύπρου. Στην Κωνσταντινούπολη συνέρρευσαν και άνθρωποι από την επαρχία. Το μένος τους ήταν μεγάλο σε βαθμό τέτοιο που είχε χαθεί κάθε

¹⁸ Βλέπε στο Παράρτημα «Δ» (Εικόνα 10)

έλεγχος. Προχώρησαν σε καταστροφές Ελληνικών επιχειρήσεων, καταστημάτων, χριστιανικών ναών και κοιμητηρίων. Σύμφωνα με επίσημες καταγραφές καταστράφηκαν μερικώς ή ολοσχερώς:

- 1004 οικίες
- 4348 καταστήματα
- 110 καταστήματα εστίασης
- 21 εργοστάσια
- 27 φαρμακεία
- 18 φούρνοι
- 85 ελληνορθόδοξοι ναοί
- 26 ελληνικά σχολεία

Από την μανία του πλήθους δεν εξαιρέθηκαν ούτε τα χριστιανικά κοιμητήρια. Οι τάφοι των Πατριαρχών καταστράφηκαν και το ελληνικό νεκροταφείο στο Σισλί έγινε στόχος επίθεσης του οργανωμένου όχλου. Έφτασαν μέχρι το σημείο να ανοίξουν τους πιο πρόσφατους τάφους και να κομματιάσουν τους νεκρούς. Κατά τη διάρκεια αυτής της νύχτας του τρόμου για τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης, σημειώθηκαν τουλάχιστον δεκαεπτά θάνατοι, δεκάδες τραυματισμοί και περισσότεροι από διακόσιοι βιασμοί. Η επίθεση εναντίων των Ελλήνων εκδηλώθηκε οργανωμένα και σε τρία στάδια. Το πρώτο βήμα ήταν να καταστραφούν οι πόρτες και όλοι οι μηχανισμοί αποτροπής εισόδου στα κτήρια. Στην συνέχεια, το δεύτερο βήμα ήταν η λεηλασία και η καταστροφή οικιών, ναών, κοιμητηρίων και επιχειρήσεων. Το τελευταίο βήμα αφορούσε την τελική επιδρομή για την καταστροφή των περιουσιών και τις δολοφονικές επιθέσεις εναντίων των Ελλήνων. Η λεηλασία ή η καταστροφή των ελληνικών επιχειρήσεων ήταν τόσο μεγάλη που προκάλεσε έλλειψη τροφίμων στην Κωνσταντινούπολη¹⁹. Οι περίπου 100.000 συμμετέχοντες (στην πλειοψηφία τους φοιτητές, συνδικαλιστές και

¹⁹ Χαρακτηριστικά αναφέρεται στη βιβλιογραφία ότι η τιμή των αυγών αυξήθηκε 6 φορές και καθώς τα περισσότερα αρτοποιεία καταστράφηκαν ολοσχερώς, οι άνθρωποι έπρεπε να περιμένουν για μεγάλα χρονικά διαστήματα στην ουρά για ένα κομμάτι ψωμί. Πολλοί Έλληνες έμειναν άστεγοι.

αγρότες) ήταν εξοπλισμένοι με αξίνες, φτυάρια, ξύλινα κοντάρια, δάδες ασετιλίνης, βενζίνη, δυναμίτη και μεγάλα φορτηγά γεμάτα πέτρες. Παρά την παρουσία των κατασταλτικών αρχών, δεν συνελήφθη κανείς. Οι ζημιές υπολογίστηκαν από την τουρκική κυβέρνηση σε 1 δισεκατομμύριο δολάρια ΗΠΑ. Μόλις τρεις ημέρες μετά τα γεγονότα, ο Ισμέτ Ινονού, αρχηγός της τουρκικής αντιπολίτευσης, δήλωσε: «Είναι καλό που το κόμμα μας δεν ενεπλάκη στα γεγονότα, ωστόσο αυτές οι ενέργειες ήταν πολύ καλά οργανωμένες και είχαν στόχο να καθарίσουν τη χώρα μας από το ελληνικό στοιχείο, που μας είναι βάρος!». (Σ. Βρυώνης 2007).

Ο τρόπος που εκδηλώθηκαν τα Σεπτεμβριανά, καθώς και ο τρόπος που μεθοδεύτηκε η στάση του τουρκικού πληθυσμού εναντίον της Ελληνικής μειονότητας, ενισχύουν τις απόψεις που υποστηρίζουν ότι επρόκειτο για προσχεδιασμένη εξέλιξη. Αντικειμενικός της σκοπός ήταν να την πλήξει σε τέτοιο βαθμό, που να την συρρικνώσει μέχρι εκμηδένισή της. Το Κυπριακό ζήτημα ήταν ενδεχομένως μία βολική πρόφαση για να δημιουργηθεί το αρνητικό κλίμα για τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και η είδηση σχετικά με την οικία του Μουσταφά Κεμάλ, στη Θεσσαλονίκη κατάλληλη αφορμή.

Μετά τα Σεπτεμβριανά παρατηρήθηκε ένα έντονο μεταναστευτικό κύμα των μειονοτικών (Έλληνες, Αρμένιοι, Εβραίοι) οι οποίοι όπως - όπως αναχωρούσαν από την Κωνσταντινούπολη. Οι μειονοτικοί πληθυσμοί στην Κωνσταντινούπολη συρρικνώθηκαν με μεγάλο ρυθμό μετά τα γεγονότα αυτά.

Τα γεγονότα αυτά κατέδειξαν με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο ότι η αρνητική στάση της Τουρκίας απέναντι στις μειονότητες δεν ήταν συνάρτηση του επικρατούντος κυβερνητικού σχήματος. Αντίθετα ήταν μία παγιωμένη στάση που καθιστούσε την συμβίωση τουρκικού πληθυσμού και μειονοτήτων πολύ προβληματική.

Δεκαετία του 1960

Τα Σεπτεμβριανά ακολούθησε μία περίοδος όπου οι διακρίσεις εναντίον των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης παρέμειναν, κάνοντας την διαβίωση των εναπομεινάντων δύσκολη. Παράλληλα οι Ελληνικές κυβερνήσεις (κυρίως του Κωνσταντίνου Καραμανλή) ακολούθησαν πολιτική Ελληνοτουρκικής προσέγγισης

με διαδοχικές συναντήσεις σε ανώτατο επίπεδο. Η προσέγγιση αυτή αποσκοπούσε στη γεφύρωση των διαφορών στην Κύπρο και τη διευθέτηση ζητημάτων σχετικών με την μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης και την Ελληνική μειονότητα στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο. Η συμφωνία της Ζυρίχης - Λονδίνου για την Κύπρο έδειχνε ότι θα μπορούσε να υπάρχει μία προσέγγιση των δύο κρατών προς όφελος των μειονοτήτων. Ωστόσο η κίνηση του Μακαρίου, να τροποποιήσει 13 σημεία του Κυπριακού Συντάγματος, λειτούργησε ως αφορμή για την επιδείνωση των σχέσεων Ελλάδος - Τουρκίας. Θεωρήθηκε ότι η κίνηση αυτή ήταν ένδειξη παραβίασης της συνθήκης Ζυρίχης - Λονδίνου ενώ και η Ελληνική κυβέρνηση εξέφρασε την αντίθεση της σε μονομερή αλλαγή του Συντάγματος. Ωστόσο είχε δημιουργηθεί ήδη τεταμένο κλίμα μεταξύ των δύο χωρών. Επεισόδια, που συνέβησαν μεταξύ ενόπλων Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, αποτέλεσαν την αφορμή για να στραφεί εκ νέου με σφοδρότητα η τουρκική κοινή γνώμη εναντίον της Ελληνικής μειονότητας. Για ακόμα μία φορά σημαντική ήταν η συνεισφορά του τουρκικού τύπου στην δημιουργία και την συντήρηση του αρνητικού αυτού κλίματος.

Στις 16 Μάρτιου του 1964, η Τουρκία κατήγγειλε την Σύμβαση Εμπορίου και Ναυτιλίας. Επομένως η Τουρκία θα μπορούσε από τις 16 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους να προβεί σε απελάσεις Ελλήνων, που ήταν εγκατεστημένοι στο έδαφος της. Ωστόσο η Τουρκική κυβέρνηση επικαλούμενη σοβαρούς λόγους ασφαλείας προχώρησε στην απέλαση Ελλήνων υπηκόων. Κοινός παρονομαστής του μεγαλύτερου όγκου των απελαθέντων ήταν ότι ήταν ηλικιωμένοι, εύποροι, επιφανείς και με επιρροή. Στους απελαθέντες δινόταν η δυνατότητα να πάρουν μαζί τους αντικείμενα βάρους το πολύ είκοσι κιλών και 200 τουρκικές λίρες. Με τον τρόπο αυτό και η Ελληνική κοινότητα αποψιλωνόταν ποσοτικά αλλά και η οικονομική της δύναμη περιοριζόταν. Συνολικά απελάθηκαν 1078 Έλληνες με αιτιολογία ότι ήταν επικίνδυνοι για την εθνική ασφάλεια της Τουρκίας. Η διαδικασία που ακολουθείτο ήταν να οδηγούνται στις αστυνομικές αρχές, να υποχρεούνται να υπογράψουν δήλωση στην οποία αποδέχονταν την συμμετοχή τους σε παράνομες ενέργειες, τον χαρακτηρισμό τους ως μέλος της Ελληνικής Ένωσης²⁰ την ομολογία ότι χρηματοδότησαν Ελληνοκύπριους τρομοκράτες και τέλος ότι οι ίδιοι επιθυμούν να εγκαταλείψουν την τουρκική επικράτεια.

²⁰ Κατηγορείτο από την Τουρκική κυβέρνηση για πολιτικές ενέργειες εναντίον του τουρκικού έθνους

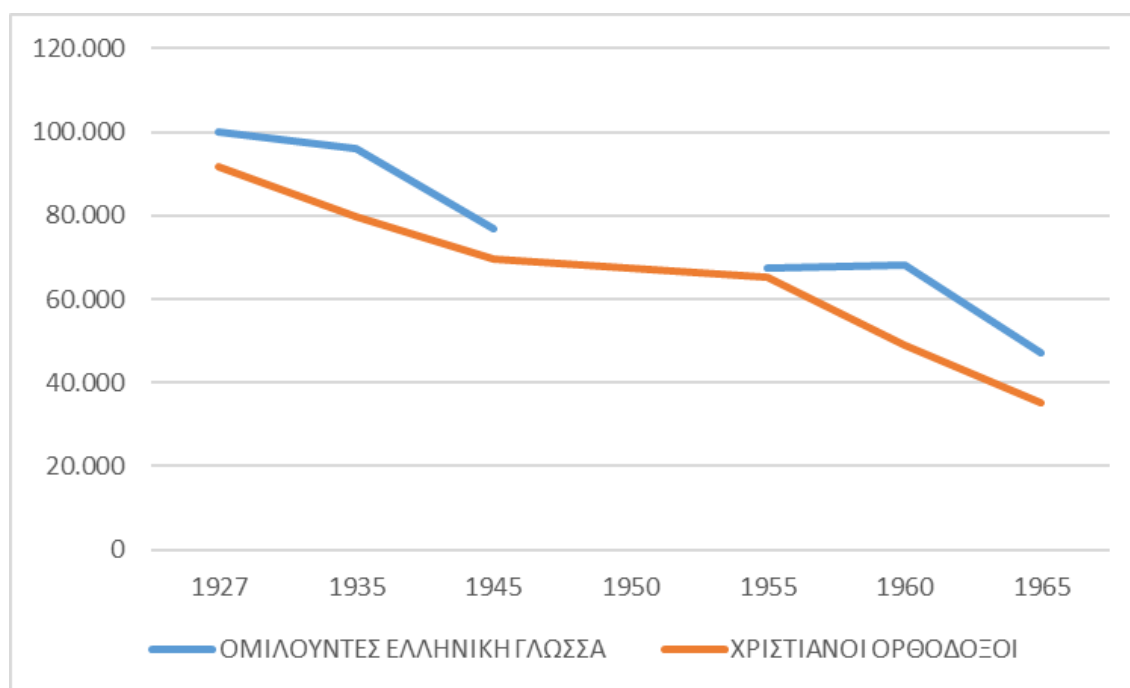
Οι Τούρκοι αρνήθηκαν να ανανεώσουν και τις άδειες παραμονής των Ελλήνων πολιτών μετά την καταγγελία της Συμφωνίας περί αμοιβαίας Καταργήσεως και Θεωρήσεως των Διαβατηρίων (1952), στις 6 Απριλίου του 1964. Με τον τρόπο αυτό αποκλείστηκαν αιφνιδιαστικά στο εξωτερικό αρκετοί Κωνσταντινουπολίτες (την περίοδο του Πάσχα μεγάλος αριθμός Ελλήνων είχε μεταβεί στην Ελληνική επικράτεια). Στις 7 Μαΐου του 1964, η Τουρκική κυβέρνηση διέταξε τη δέσμευση των καταθέσεων των Ελλήνων στις Τουρκικές τράπεζες (παραμένουν ακόμα δεσμευμένα με μειωμένο επιτόκιο με αποτέλεσμα η αγοραστική τους αξία να έχει ευτελιστεί).

Στους Έλληνες υπηκόους είχε δοθεί η προθεσμία μέχρι τις 16 Σεπτεμβρίου του 1964 να εγκαταλείψουν την Κωνσταντινούπολη. Αν και το μέτρο αφορούσε τους Έλληνες υπηκόους και όχι Έλληνες με τουρκική υπηκοότητα, οικογενειακοί και άλλοι δεσμοί συμπάρευσαν και μεγάλο αριθμό Ελλήνων αυτής της κατηγορίας, στην εγκατάλειψη της Πόλης. Άδεια να παραμείνουν πήραν μόνο όσοι ήταν ηλικίας άνω των 65 ετών και οι συνοδοί τους, οι σύζυγοι Τούρκων υπηκόων, οι υπάλληλοι της Ελληνικής πρεσβείας και των προξενείων, μαθητές και εκπαιδευτικοί. Πολλοί Έλληνες οι οποίοι δεν συμπεριλαμβανόταν σε αυτούς που άμεσα ή έμμεσα εκδιώχθηκαν, επέλεξαν να εγκαταλείψουν την Κωνσταντινούπολη καθώς διέβλεπαν ότι το μέλλον τους εκεί ήταν δυσοίωνο. Την τριετία 1964 - 1967 η τουρκική κυβέρνηση προχώρησε σε μέτρα που συρρίκνωνε το εύρος των δικαιωμάτων της Ελληνικής μειονότητας όπως η απαγόρευση εισόδου στα ελληνικά σχολεία των ορθοδόξων κληρικών, η διακίνηση ελληνικών συγγραμμάτων στα σχολεία, απαγόρευση εορτασμού Χριστουγέννων και Ανάστασης και προσευχής στα σχολεία, απαγόρευση ομιλίας της Ελληνικής από τους μαθητές, απαγόρευση εισαγωγής του ελληνικού τύπου στην τουρκική επικράτεια. Την ίδια περίοδο, οι τουρκικές αρχές με εκστρατεία που κινητοποιήθηκαν κυρίως φοιτητές-μέλη ανθελληνικών οργανώσεων και κοινωνιών, άσκησαν ψυχολογική πίεση στους καταναλωτές, αναγκάζοντάς τους να μην αγοράζουν προϊόντα από καταστήματα Ελλήνων. Για το σκοπό αυτό, μοίρασαν προπαγανδιστικά φυλλάδια μπροστά από τα χριστιανικά καταστήματα, με το σύνθημα «Bu dukkan gavnurlarin malidir». Yiankina girin, cunku Turk tur' (Αυτό το μαγαζί ανήκει σε έναν άπιστο. Προτιμήστε το διπλανό μαγαζί, ανήκει σε Τούρκο). Αυτή η εκστρατεία, σε συνδυασμό με την άλλη που ζητούσε από τους ανθρώπους

να μιλούν μόνο τουρκικά – το σχετικό σύνθημα «Vatandas Turkce konus» ήταν παντού – διατήρησε το αφόρητο αίσθημα τρόμου, που περιέβαλλε τους χριστιανούς της Κωνσταντινούπολης.

Η πολιτική αστάθεια στο εσωτερικό του Ελληνικού κράτους και η αδιαφορία του διεθνούς παράγοντα για τα τεκταινόμενα στην Τουρκία δημιούργησε στην Κωνσταντινούπολη μία κατάσταση δύσκολο να αναστραφεί. Χαρακτηριστικά είναι τα στατιστικά που προκύπτουν από τις απογραφές του πληθυσμού του τουρκικού κράτους την περίοδο από το 1927 μέχρι το 1965. Την περίοδο αυτή υπήρξε δραματική μείωση του Ελληνικού πληθυσμού, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα (Τσιλένης 2021).

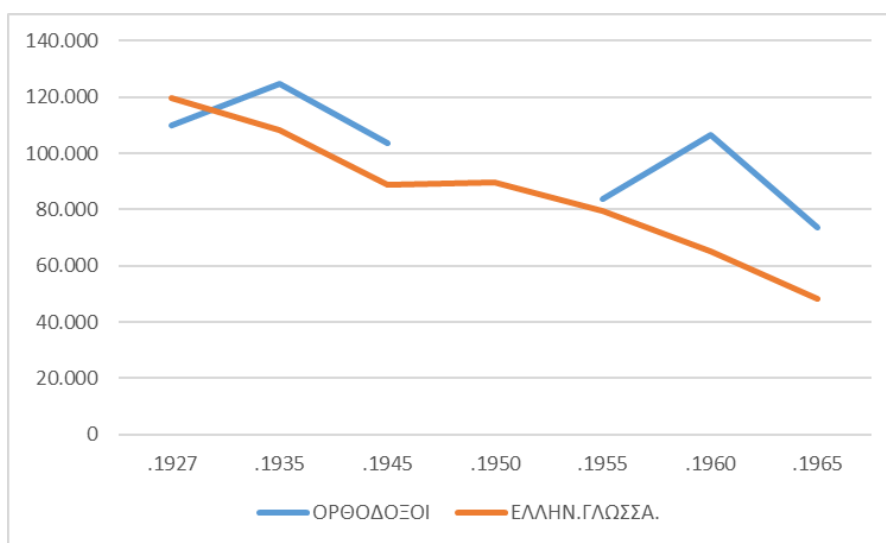
	1927	1935	1945	1950	1955	1960	1965
ΟΜΙΛΟΥΝΤΕΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	100.214	95.956	76.844		67.550	68.118	47.207
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ	91.902	79.920	69.780	67.593	65.108	49.081	35.097

Εικόνα 2: Μεταβολή του Ελληνικού - Χριστιανικού πληθυσμού στην Κωνσταντινούπολη

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η μεταβολή του Ελληνικού πληθυσμού στο σύνολο της χώρας.

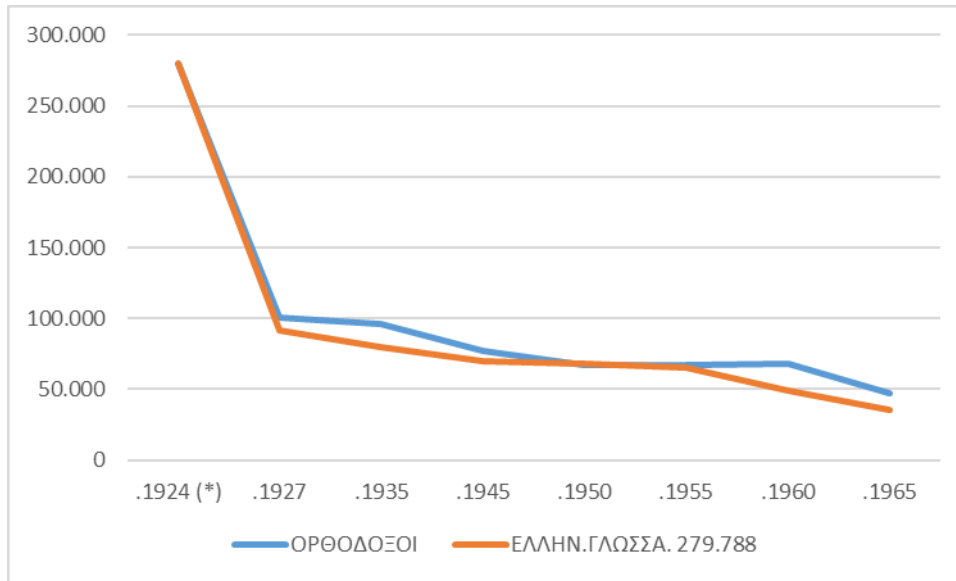
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΣΥΝΟΛ. ΠΛΗΘΥΣΜ.	ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ		ΕΛΛΗΝ.ΓΛΩΣΣΑ.	
1927	13.629.488	109.905	0,81%	119.822	0,88%
1935	16.157.450	124.757	0,77%	108.381	0,67%
1945	18.790.174	103.805	0,55%	88.680	0,47%
1950	20.947.188		0,00%	89.472	0,43%
1955	24.064.763	83.573	0,35%	79.688	0,33%
1960	27.754.820	106.612	0,38%	65.139	0,23%
1965	31.391.421	73.722	0,23%	48.095	0,15%

Εικόνα 3: Μεταβολή του Ελληνικού πληθυσμού στην τουρκική επικράτεια

Η μεταβολή του Ελληνικού πληθυσμού στην Κωνσταντινούπολη από το 1924 μέχρι το 1965 φαίνεται στο πίνακα και το διάγραμμα παρακάτω:

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ	ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ		ΕΛΛΗΝ.ΓΛΩΣΣΑ.		ΣΥΝΟΛ. ΠΛΗΘΥΣΜ.
.1924 (*)	279.788	26,24%	0	0	1.065.866
.1927	100.214	12,61%	91.902	11,57%	794.447
.1935	95.956	10,86%	79.920	9,04%	883.599
.1945	76.844	7,13%	69.780	6,47%	1.078.399
.1950	0	0,00%	67.593	5,79%	1.166.477
.1955	67.550	4,40%	65.108	4,24%	1.533.822
.1960	68.118	3,62%	49.081	2,61%	1.882.095
.1965	47.207	2,06%	35.097	1,53%	2.293.823

Εικόνα 4: Μεταβολή του Ελληνικού πληθυσμού της Κωνσταντινούπολης

Το 1965 ο αριθμός των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης μειώνεται στις 48.000 περίπου. Το 1971 η τουρκική κυβέρνηση έκλεισε το πανεπιστημιακό τμήμα της Ιεράς θεολογικής Σχολής της Χάλκης που τροφοδοτούσε το Πατριαρχείο με εκπαιδευμένους ιερείς. Ο πληθυσμός της μειονότητας μειώθηκε δραματικά και το 1985 υπολογιζόταν στις 3.500 ομογενείς. Η Τουρκία παραβίασε συστηματικά σχεδόν όλα τα άρθρα της συνθήκης της Λοζάνης και ανάγκασε τον πληθυσμό ελληνικής καταγωγής της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και Τενέδου να μεταναστεύσει στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Τα μειονοτικά δικαιώματα τους παραβιάστηκαν, καθώς επίσης τα γενικότερα ανθρώπινα δικαιώματα, που η Τουρκία υποστηρίζει ότι αναγνωρίζει, αφού είναι και συνταγματικά κατοχυρωμένα.

Ίμβρος - Τένεδος

Οι νήσοι της Ίμβρου και της Τενέδου, πριν το 1923, κατοικούσαν από ελαχίστους Τούρκους. Τα παιδιά των τελευταίων φοιτούσαν σε Ελληνικά σχολεία, καθώς δεν είχαν ιδρυθεί τουρκικά. Οι Τουρκικές αρχές δεν έδειχναν ενδιαφέρον για την ίδρυση τουρκικών σχολείων και η Ελληνορθόδοξη εκκλησία είχε βρει πρόσφορο έδαφος για να προχωρήσει στην ίδρυση Ελληνικών. Η εκπαίδευση των Ελλήνων μέχρι τότε γινόταν απρόσκοπτα.

Με την δημοσιοποίηση των όρων της συνθήκης της Λοζάνης, που αφορούσαν τα δύο νησιά, σημειώθηκαν έντονες τάσεις φυγής των κατοίκων προς την υπόλοιπη Ελλάδα. Αιτία ήταν, το ότι οι κάτοικοι τους υποψιαζόταν ότι θα υποστούν διωγμούς από το τουρκικό κράτος. Πολλοί από τους εγκαταλείποντες την Ίμβρο και την Τένεδο, ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, δάσκαλοι και κληρικοί. Οι μαζικές αναχωρήσεις είχαν θέσει σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία των σχολείων. Ήταν βασικό μέλημα των κατοίκων, να παραμείνουν όλα τα σχολεία σε λειτουργία πριν την άφιξη των τουρκικών αρχών στο νησί. Σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάστηκαν σαν δάσκαλοι – δασκάλες, άνθρωποι με στοιχειώδη εκπαίδευση μόνο και μόνο για να επανδρώσουν θέσεις εκπαιδευτικών. Η κυβέρνηση του Πλαστήρα καθισύχαζε τους κατοίκους ότι δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας, αφού η Ελλάδα ήταν σημαντική ναυτική δύναμη και μπορούσε να εγγυηθεί την ασφάλεια των κατοίκων της Ίμβρου και της Τενέδου.

Η παράδοση της Ίμβρου πραγματοποιήθηκε στις 4 Οκτωβρίου 1923, από τον τελευταίο έπαρχο της Ιωάννη Παπουτσιδάκη. Ο τελευταίος και οι υπόλοιποι αξιωματούχοι του νησιού, μαζί με την Χωροφυλακή, αναχώρησαν στις 6 Οκτωβρίου 1923, για τη Λήμνο. Η παράδοση της Ίμβρου έγινε κατά παράβαση της συνθήκης (άρθρο 14) σε επιθεωρητή του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας (συνοδευόταν από κλιμάκιο της Τουρκικής Χωροφυλακής και της αστυνομία) και όχι στους αντιπροσώπους του αυτόχθονα μη μουσουλμανικού πληθυσμού. Επιπλέον και πάλι κατά παράβαση των όρων της συνθήκης, οι αρχές απονομής δικαιοσύνης, η Αστυνομία, τα τελωνεία και οι λιμενικές εγκαταστάσεις, πέρασαν στους Τούρκους. Από την πρώτη στιγμή της παράδοσης των δύο νήσων, οι Τουρκικές κυβερνήσεις καταπατούσαν τους όρους της Συνθήκης.

Πριν την παράδοση της Ίμβρου, λειτουργούσαν στο νησί επτά σχολεία που αριθμούσαν 1.485 μαθητές. Τα σχολεία αυτά ήταν πέντε δημοτικά σχολεία, η Κεντρική Σχολή στην Παναγία και το γυμνάσιο. Την ίδια περίοδο στην Τένεδο λειτουργούσαν 2 σχολεία που αριθμούσαν 450 μαθητές.

Με την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης, απαιτήθηκε από την Τουρκική κυβέρνηση η άμεση επισκευή όλων των σχολικών κτιρίων μέσα σε συγκεκριμένα στενά χρονικά πλαίσια. Αν οι επισκευές δεν ολοκληρωνόταν έγκαιρά, τότε θα περνούσαν στην κυριότητα του Τουρκικού δημοσίου. Από τα σχολεία αυτά δεν πρόλαβαν να επισκευαστούν έγκαιρά το κτίριο της Κεντρικής

σχολής και το δημοτικό σχολείο στο Ευλάμπιο. Το πρώτο κτίριο κρατικοποιήθηκε και χρησιμοποιήθηκε για να στεγάσει κρατική σχολή για την εκπαίδευση των τούρκων δημοσίων υπαλλήλων που εγκαταστάθηκαν στο νησί. Το δεύτερο σχολείο έπαψε να λειτουργεί. Τα στενά όρια που τέθηκαν για την επισκευή των κτηρίων ήταν ένα τέχνασμα για να παραβιαστούν οι όροι της Συνθήκης της Λοζάνης σχετικά με την εκπαίδευση της μειονότητας. Όπως και στην περίπτωση της Ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, που Τούρκοι είχαν δώσει μεγάλη σημασία στο να εμποδίσουν την πρόσβαση των Ελλήνων σε Ελληνοπρεπή εκπαίδευση.

Στα σχολεία, πλέον στη Ελληνική γλώσσα διδάσκονταν μόνο ανάγνωση για μία ώρα ημερησίως, αριθμητική δύο ώρες εβδομαδιαίως, θρησκευτικά μία ώρα εβδομαδιαίως και στο σχολείο της Παναγιάς μία ώρα Ελληνική γλώσσα την εβδομάδα, εντός του σχολείου και εκτός του σχολικού προγράμματος.

Το 1927 η Τουρκική κυβέρνηση ψηφίζει τον νόμο «Περί Νήσων». Με βάση το νόμο αυτό η εκπαίδευση καθίσταται υποχρεωτικά τουρκική. Οι διατάξεις του νόμου ήταν αντίθετες προς τις διατάξεις της Συνθήκης της Λοζάνης που προέβλεπε ότι διατηρούταν στην Ελληνική μειονότητα το δικαίωμα να συντηρεί σε λειτουργία μειονοτικά σχολεία. Σε αυτά οριζόταν ότι η διδασκαλία των μαθημάτων θα γινόταν στην Ελληνική, με την προϋπόθεση να διδάσκεται και η τουρκική γλώσσα. Στην Ίμβρο παρέμειναν ανοιχτά τέσσερα σχολεία (από τα επτά που είχαν απομείνει) και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσαρμόστηκε πιο μακριά από τον προσανατολισμό της Ελληνορθόδοξης εκπαίδευσης. Εν τέλει το άρθρο αυτό ίσχυσε μόνο για το σχολείο της Παναγιάς. Στα υπόλοιπα εφαρμόστηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα μεικτό²¹. Στα λειτουργικά έγγραφα των σχολείων και στους τίτλους σπουδών επιβλήθηκε η τουρκική γλώσσα. Διευθυντές στα μειονοτικά σχολεία ορίστηκαν τούρκοι. Οι μέχρι τότε διευθυντές περιορίστηκαν σε διδακτικά καθήκοντα αποκλειστικά. Η μισθοδοσία των δασκάλων γινόταν από κονδύλια της Ελληνικής κοινότητας. Το γυμνάσιο της Ίμβρου έκλεισε και πλέον οι μαθητές έπρεπε να μεταβαίνουν στην Λήμνο.

Την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1940 – 1945) , η εξοντωτική φορολογία που επιβάλλεται στους μειονοτικούς, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τους

²¹ Διδάσκοντας στην τουρκική γλώσσα γεωγραφία, ιστορία και η πατριδογνωσία (με προσαρμοσμένα στην Τουρκία αντικείμενα)

Έλληνες της Ίμβρου και της Τενέδου. Ο μητροπολίτης Ίμβρου και πολλά σημαντικά μέλη της Ελληνικής κοινότητας των νήσων συνελήφθησαν και οδηγήθηκαν – οι περισσότεροι εξ αυτών - σε στρατόπεδα εργασίας στην ανατολική Τουρκία. Το ίδιο συνέβη και με όλους τους άνδρες ηλικίας 20-45 ετών. Οι περιούσιες πολλών ορθόδοξων μοναστηριών δεσμεύτηκαν και παραχωρήθηκαν σε εποίκους.

Το 1945 ο Νομάρχης του Τσανάκα, διέταξε την απαγόρευση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας ενώ καθιέρωσε ως υποχρεωτική την διδασκαλία της τουρκικής. Οι κοινοτάρχες της νήσου προχώρησαν σε διαδοχικά διαβήματα και πέτυχαν την αποτροπή της εφαρμογής της απόφασης. Η εξέλιξη αυτή έκανε τους κατοίκους της Ίμβρου να απαιτήσουν με μεγαλύτερη ένταση λύσεις στα προβλήματα που είχε προκαλέσει η τουρκική κυβέρνηση στους Έλληνες κατοίκους σε ότι αφορούσε την παιδεία τους. Στην προοπτική αυτή συνετέλεσαν:

- Η εγκατάσταση – επαναπατριsmός νέων ανθρώπων που είχαν ολοκληρώσει τις σπουδές τους στην Ελλάδα και επιθυμούσαν να εργαστούν στην Ίμβρο ή την Τένεδο ως δάσκαλοι. Παράλληλα πρωταγωνίστησαν σε δράσεις για την αποκατάσταση των εκπαιδευτικών δικαιωμάτων της μειονότητας. Οι δράσεις αυτές περιλάμβαναν δημοσιεύσεις άρθρων και πιέσεις σε πολιτικούς παράγοντες στην Ελλάδα, την Τουρκία και διεθνώς.
- Η άνοδος στην εξουσία του Δημοκρατικού κόμματος που στην αρχή της θητείας του παρουσίασε ένα φιλομειονοτικό και συγκαταβατικό προφίλ. Η μειονότητα εκμεταλλεύτηκε τη συγκυρία αυτή προκειμένου να βελτιώσει τις εκπαιδευτικές συνθήκες στις νήσους.
- Η συνδρομή του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπό τον Μελίτων Χατζή. Αυτός εκμεταλλεύτηκε την ισχύ του Πατριαρχείου προκειμένου να εξασφαλίσει την βελτίωση των εκπαιδευτικών συνθηκών στην Ίμβρο και την Τένεδο.

Στις 5η Φεβρουαρίου 1951, ψηφίστηκε ο νόμος 5713/1951, ο οποίος καταργούσε τον άρθρο 14 του νόμου 1151/1927 που είχε ως συνέπεια την ίδρυση εξατάξιου μειονοτικού σχολείου στην Παναγία και στην Τένεδο. Επιπλέον

παραχωρήθηκαν τέσσερις άδειες λειτουργίας εξαταξίων σχολείων στην Ίμβρο. Κατασκευάστηκαν από την μειονότητα καινούριες αίθουσες διδασκαλίας και επαναλειτούργησε η Κεντρική Σχολή της Παναγίας σε καινούριο κτήριο. Όμως, με την απομάκρυνση του Δημοκρατικού κόμματος από την εξουσία, ο Διευθυντής του Γυμνασίου παύθηκε από τα καθήκοντα του και παραπέμφθηκε σε δίκη με την κατηγορία ότι προχωρούσε διδασκαλία εχθρική προς την Τουρκία.

Τα γεγονότα της Κύπρου έδωσαν αφορμή στην Τουρκική κυβέρνηση να επιδοθεί σε διωγμούς της Ελληνικής μειονότητας και στις δύο νήσους. Έκλεισαν οριστικά όλα τα σχολεία και οι περιουσίες τους δημεύτηκαν. Απαγορεύτηκε η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και όλοι οι εκπαιδευτικοί απολύθηκαν. Το 1964 ψηφίστηκε ο νόμος "Περί Απαλλοτριώσεων" και το σύνολο της καλλιεργήσιμης γης πέρασε σε Τούρκους εποίκους, ενώ παράλληλα μεγάλες εκτάσεις χαρακτηρίστηκαν δασικές και αναδασωτέες (οπότε σε αυτές απαγορεύτηκε η βοσκή). Στην περιοχή μεταξύ Παναγίας και Γλυκύ, εγκαταστάθηκε σύνταγμα του τουρκικού στρατού. Το ίδιο συνέβη και στην Τένεδο. Άρθηκε η υπηκοότητα των νησιωτών που διέμεναν στο εξωτερικό και τους απαγορεύτηκε η επιστροφή τους. Η μανία των Τούρκων εποίκων εκτονώθηκε με την καταστροφή περισσότερων από 300 ξωκλησιών. Οι Τούρκοι φρόντισαν επίσης να αλλάξουν τα ονόματα των νησιών, της μεν Ίμβρου σε Gokgeada και της Τένεδου σε Bozcaada. Στην Ίμβρο ιδρύθηκε Τουρκική Παιδαγωγική Ακαδημία. Δημιουργήθηκε επίσης ειδικός οικισμός για να εγκατασταθούν έποικοι από την ανατολική Τουρκία. Στο Σχοινούδι η Τουρκική κυβέρνηση κατασκεύασε ανοιχτές αγροτικές φυλακές. Σε αυτές τρόφιμοι ήταν βαρυποινίτες οι οποίοι αφέθηκαν να δραστηριοποιούνται κατά το δοκούν, ανεξέλεγκτοι, προβαίνοντας σε πλήθος εγκλημάτων, κυρίως εναντίον του Ελληνικού πληθυσμού. Τουλάχιστον έξι θάνατοι Ελλήνων καταγράφηκαν την περίοδο αυτή από την εγκληματικότητα των φυλακισμένων.

Χαρακτηριστικό της καταπίεσης που υφίσταντο οι Έλληνες της Ίμβρου και της Τένεδου ήταν το γεγονός ότι όταν ο γενικός πρόξενος της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη, Ν. Καρανδρέας επισκέφθηκε το Σχοινούδι, οι κάτοικοι που βγήκαν να τον υποδεχτούν τον εκλιπαρούσαν να μεσολαβήσει ώστε το Ελληνικό κράτος να κάνει κάτι για αυτούς. Οι Τούρκοι χωρίς να πτοούνται από αυτές τις απέλπιδες εκδηλώσεις των μειονοτικών, προχωρούν σε μαζικές απαλλοτριώσεις Ελληνικών περιουσιών στο πλαίσιο μίας συνεχούς επιχείρησης τους να

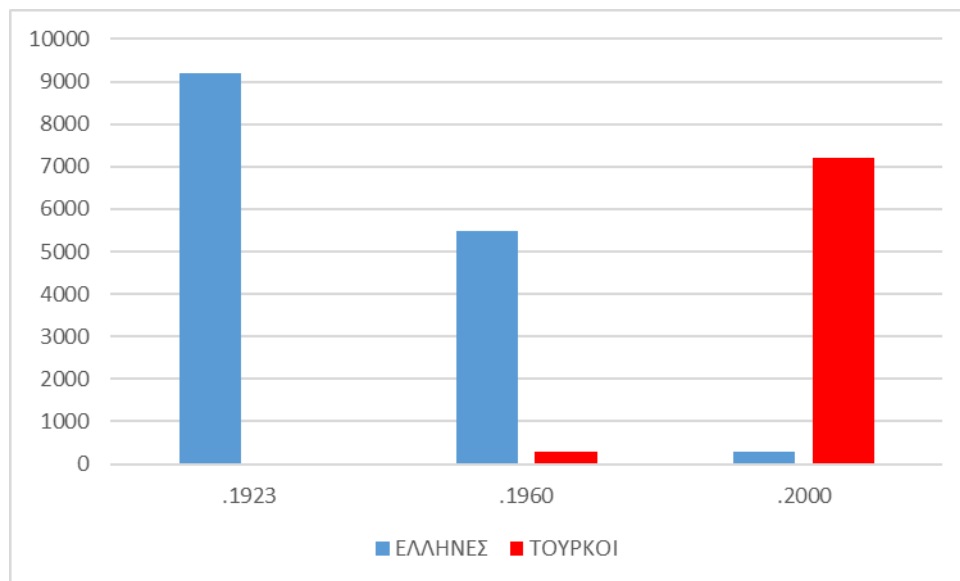
ξεριζώσουν τον Ελληνισμό από τα νησιά. Την δραματική κατάσταση διαπίστωσε, ιδίως όμασι και ο Έλληνας πρέσβης Μιλτιάδης Παλιβάνης και την κατέγραψε στην αναφορά του προς το Ελληνικό υπουργείο εξωτερικών. Στην αναφορά του συμπεριέλαβε και την εκτίμηση του Μητροπολίτη Ίμβρου και Τενέδου, ότι ο πληθυσμός του νησιού ήταν μικρότερος των 4.000 κατοίκων. Στις 31 Αυγούστου 1964, η Ελλάδα για πρώτη φορά προχώρησε σε μία αντίδραση για τη συμπεριφορά της Τουρκίας απέναντι στην Ελληνική μειονότητα της Ίμβρου και της Τενέδου, με σχετική καταγγελία στην UNESCO για την παύση λειτουργίας των ελληνικών σχολείων και την έλλειψη σεβασμού των εθνικών θρησκευτικών και γλωσσικών παραδόσεων (που ήταν συνέπειες του νόμου 502/64 της Τουρκικής εθνοσυνέλευσης). Επίσης ο Γεώργιος Παπανδρέου ενημέρωσε σχετικά και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ τόσο για την μη λειτουργία των Ελληνικών σχολείων όσο και για τις απαλλοτριώσεις των Ελληνικών περιουσιών. Η ανταπόκριση των διεθνών οργανισμών ήταν στα πρότυπα του Ποντίου Πιλάτου καθώς:

- Η UNESCO κάλεσε Ελλάδα και Τουρκία να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης
- Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ προέτρεψε Ελλάδα και Τουρκία να επιλύσουν χωρίς εντάσεις τις διαφορές τους.

Τη νύχτα της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, το 1974, οι Τούρκοι εκκένωσαν το Κάστρο της Ίμβρου και επιδόθηκαν σε βαρβαρότητες και καταστροφές. Αναφέρθηκαν επίσης οι δολοφονίες πέντε Ελλήνων.

Αποτέλεσμα της συμπεριφοράς της Τουρκίας και της ανοχής του Ελληνικού κράτους είναι η αντιστοιχία Ελλήνων και Τούρκων στην Ίμβρου που φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και που απεικονίζεται στο σχετικό διάγραμμα.

ΕΤΟΣ	ΕΛΛΗΝΕΣ	ΤΟΥΡΚΟΙ
1923	9207	→0
1960	5487	285
2000	300	7200

Εικόνα 5: Η κατανομή πληθυσμού Ελλήνων και Τούρκων στην Ίμβρο

Στην Τένεδο σήμερα κατοικούν μερικές δεκάδες Έλληνες μεγάλης ηλικίας. Μόλις την τελευταία δεκαετία γίνονται δειλά βήματα προς την βελτίωση της κατάστασης στα δύο νησιά. Σαν τέτοια μπορούν να χαρακτηριστούν η ίδρυση τελωνείων, η επαναλειτουργία Δημοτικού Σχολείου στην Ίμβρο το 2013 και το άνοιγμα Γυμνασίου και Λυκείου το 2015. Σημαντική συνεισφορά στις εξελίξεις αυτές είχε και ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, ο οποίος κατάγεται από την Ίμβρο. Σημαντική είναι και η δραστηριότητα των Ιμβρίων και Τενεδίων της διασποράς οι οποίοι φροντίζουν να έρθει το θέμα της Ελληνικής μειονότητας στην επιφάνεια διεθνώς.

Μουσουλμανική Μειονότητα

Στα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα η Ελλάδα βρέθηκε να προσπαθεί να διαχειριστεί μία μειονότητα, τη μοναδική ορισθείσα από τη Συνθήκη της Λοζάνης, η οποία είναι θρησκευτικού και όχι εθνικού χαρακτήρα, τη «Μουσουλμανική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης». Από το 1923 μέχρι τη δεκαετία του 1990 το Ελληνικό Κράτος κατά διαστήματα είτε την «αγνοεί», είτε την «απομονώνει» και μόνο τα τελευταία τριάντα χρόνια προσπαθεί να την κατανοήσει και να την ενσωματώσει στην Ελληνική κοινωνία. Από την άλλη πλευρά, η Τουρκία

από την αρχή τη χρησιμοποίησε ως μέσο πίεσης προκειμένου να πραγματοποιήσει τους αλυτρωτικούς της σκοπούς, ανάγοντάς την σε εθνοτική και όχι σε θρησκευτική μειονότητα. Η μουσουλμανική μειονότητα «ζει και αναπνέει» στο πλαίσιο ισονομίας, ισοπολιτείας και ανοχής, με το Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής να αποτελεί το κύριο όργανο εφαρμογής της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας εντός της Ελληνικής επικράτειας. Είναι επιτακτική η ανάγκη, εάν η Ελληνική πολιτεία δεν επιθυμεί να αντιμετωπίσει φαινόμενα όπως της Κριμαίας στη Δυτική Θράκη, την αλλαγή δηλαδή του status quo και την απόσχιση της από τον ανατολικό ηπειρωτικό βραχίονα της Ελλάδας, να καθορίσει και να εφαρμόσει κατάλληλη στρατηγική για την ενσωμάτωση της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και την αποκοπή του ομφάλιου λώρου με την Τουρκία.

Η σύσταση του μειονοτικού πληθυσμού

Η πολιτική της Ελληνικής Κυβέρνησης, ιδιαίτερα από το 1991 και μετά, με την εφαρμογή της ισονομίας και ισοπολιτείας χριστιανών και μουσουλμάνων, χαρακτηρίζεται από μετριοπάθεια και συναίνεση στο χειρισμό των προβλημάτων της μειονότητας. Το 1922 η μουσουλμανική μειονότητα αριθμούσε 86.000 άτομα ενώ σήμερα περίπου 120.000 , ποσοστό που αντιστοιχεί στο 33% του συνολικού πληθυσμού της Θράκης.

Η επιλογή θρησκευτικού και όχι εθνικού όρου για να περιγραφεί η μειονότητα υπήρξε εξαιρετικά εύστοχη για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι διότι την εποχή εκείνη η κύρια διάκριση ήταν κυρίως η θρησκεία και ο δεύτερος διότι η μειονότητα στη Θράκη αποτελείται από τρεις διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες, που διαφέρουν μεταξύ τους ως προς τα ήθη και τα έθιμα, τη φυλετική καταγωγή και τον τρόπο ζωής. Πιο συγκεκριμένα διακρίνουμε τους Τουρκογενείς (47%), τους Πομάκους (32%) και τους Αθίγγανους ή Ρομά (21%). Κάθε μία από τις ομάδες αυτές διατηρεί την δική της γλώσσα και τις παραδόσεις της και για το λόγο αυτό οι συντάκτες της Συνθήκης της Λοζάνης προσδιόρισαν τη μειονότητα ως θρησκευτική.

Οι Τουρκογενείς αποτελούν την πολυπληθέστερη ομάδα της μειονότητας. Εγκαταστάθηκαν στην περιοχή της Θράκης κυρίως μεταξύ των ετών 1305 και 1371, είναι απόγονοι τουρκικών φύλων προερχόμενοι από τη Μικρά Ασία και κάποιοι από αυτούς είναι απόγονοι εξισλαμισμένων Ελλήνων. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η σύνδεση με τη γη και η ενασχόλησή τους κυρίως με αγροτικές και κτηνοτροφικές

εργασίες, όπως επίσης και η προσήλωσή τους στη μουσουλμανική θρησκεία. Υπάρχει επίσης σημαντικός αριθμός ατόμων που ασχολείται με το εμπόριο και ένας πολύ μικρός αριθμός επιστημόνων, οι περισσότεροι εκ των οποίων απέκτησαν την ειδικότητά τους στο εξωτερικό και κυρίως στην Τουρκία. Σήμερα οι Τουρκογενείς μουσουλμάνοι είναι εγκατεστημένοι σε προνομιούχα μέρη της Θράκης, με το μεγαλύτερο ποσοστό συγκέντρωσής τους στην πόλη της Κομοτηνής.

Μιλούν την τουρκική γλώσσα, την οποία χρησιμοποιούν στις καθημερινές τους συναλλαγές και έχουν τουρκική εθνική συνείδηση. Αποφεύγουν να χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα, ακόμα και όταν την γνωρίζουν, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αρκετές δυσχέρειες στις συναλλαγές τους με τους συμπολίτες τους, αλλά και με τις δημόσιες υπηρεσίες. Μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης υπήρχε σύγκρουση στους κόλπους των Τουρκογενών ανάμεσα στους συντηρητικούς – παλαιομουσουλμάνους, που επέμεναν στην αραβική γραφή και στην προσήλωση στο Ισλάμ και τους νεωτεριστές – κεμαλικούς, οι οποίοι επιθυμούσαν να εφαρμοσθούν οι κεμαλικές αρχές στην Ελλάδα. Με τη βοήθεια της Ελληνικής κυβερνήσεως οι νεωτεριστές - κεμαλικοί επικράτησαν και σήμερα αποτελούν το «σκληρό» πυρήνα της μειονότητας. (Ζεγκίνης 1985)

Οι Πομάκοι αποτελούν το 32% της μειονοτικής ομάδας και αφορά εκείνους που είναι πιστοί στην ιστορία και στις πολιτισμικές παραδόσεις τους. Δεν απώλεσαν τα ξεχωριστά εθνοτικά τους χαρακτηριστικά και τη γλώσσα τους, όπως πολλοί άλλοι μέσω της τουρκικής προπαγάνδας, της τουρκικής παιδείας και της άμεσης σχέσης τους με τον τουρκόφωνο πληθυσμό. Οι Πομάκοι είναι σουνίτες²² μουσουλμάνοι, αλλά κυρίως στα πομακοχώρια του Έβρου και της ανατολικής Ροδόπης υπάρχουν οι Κιζιλμπάσηδες²³, με ξεχωριστά πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Πρόκειται για ομάδα ανθρώπων που ζουν κυρίως στα ορεινά χωριά της Θράκης

²² Οι Σουνίτες είναι ένας από τους δύο κύριους κλάδους του Ισλάμ. Δίνουν έμφαση στην σούνα (παραδόση) του προφήτη Μωάμεθ, που είναι ο τρόπος ζωής που ακολουθείται από πιστούς μουσουλμάνους και βασίζεται στη διδασκαλία και τις πράξεις του Μωάμεθ και στα διδάγματα του Κορανίου. Ορισμένες φορές οι σουνίτες μουσουλμάνοι αναφέρονται ως «ορθόδοξοι», οι οποίοι δεν θεωρούν απαραίτητη την προϋπόθεση ότι θρησκευτικός ηγέτης μπορεί να γίνει μόνο κάποιος άνθρωπος που κατάγεται από την οικογένεια του προφήτη, σε αντίθεση με τους σιίτες.

²³ Λαός ακαθόριστης καταγωγής, που ζει στην Τουρκία. Οι Τούρκοι τη θεωρούν κατώτερη φυλή, ενώ υποθέτουν ότι έχει Περσικές καταβολές. Δεν έρχονται σε επιμειξία με τους μουσουλμάνους, ενώ έχουν ιδιαίτερα θρησκευτικά έθιμα, που θυμίζουν τη λατρεία της Αστάρτης, σημαντικής θεάς των Φοινίκων.

και κυρίως στον ορεινό χώρο του όρους Ροδόπη, γύρω από την περιοχή Εχίνου, καθώς και στις περιοχές Κέχρος και Οργάνη, μακριά από τις πόλεις και το σύγχρονο πολιτισμό. Είναι εργατικοί, φιλότιμοι, προσαρμοστικοί και φιλήσυχοι άνθρωποι. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης, κατά το οποίο εγκαταλείπουν τα χωριά τους με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και κατοικούν στην Ξάνθη, στην Κομοτηνή και σε πεδινά χωριά. Αποτελούν την πλειοψηφία του μουσουλμανικού στοιχείου στο νομό Ξάνθης και ασχολούνται κυρίως με αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες, όπως επίσης και με την υλοτομία. (Ζεγκίνης 1985)

Το στοιχείο που τους κάνει να διαφέρουν από τις δύο άλλες ομάδες της μειονότητας είναι η γλώσσα. Οι Πομάκοι εξισλαμίσθηκαν κατά την μακρά περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας και με την πάροδο των αιώνων ιδιοποιήθηκαν αρχικά στοιχεία της βουλγαρικής και αργότερα της τουρκικής γλώσσας, σε ένα μικτό προφορικό γλωσσικό ιδίωμα που επιπλέον έχει αρκετά στοιχεία ελληνικά καθώς και αραβικά. Τόσο οι Τούρκοι όσο και οι Βούλγαροι τους διεκδικούν υποστηρίζοντας, οι μεν πρώτοι ότι είναι Τούρκοι λόγω του μουσουλμανικού θρησκευμάτος τους, ενώ οι δεύτεροι λόγω του γλωσσικού τους ιδιώματος. Οι Πομάκοι δεν έρχονται σε επιμειξία με τα άλλα φύλα της περιοχής, είτε χριστιανικά είτε μουσουλμανικά, με αποτέλεσμα τη διατήρηση των φυλετικών τους χαρακτηριστικών, που τους κατατάσσουν στην ινδοευρωπαϊκή φυλή, όπως και τους Έλληνες.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Βουλγαρία είχε καταλάβει τις περιοχές που διέμεναν οι Πομάκοι στη Θράκη και σε συνάρτηση με το βουλγαρικό ιδίωμα της γλώσσας τους θεωρήθηκε ότι μπορούν να στραφούν προς αυτήν. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο η Ελλάδα, μετά το 1950, προσπάθησε συνειδητά να τους εκτουρκίσει, μιας και η Τουρκία ήταν σύμμαχός μας στο ΝΑΤΟ. Οι Πομάκοι προσπαθούν συνεχώς να δηλώνουν ότι διαφέρουν από τους Τούρκους. Μετέπειτα η Ελληνική Πολιτεία προσπάθησε να καλλιεργήσει την αντίληψη ότι είναι ελληνικής καταγωγής και απόγονοι των αρχαίων Αγριανών²⁴. Σήμερα, σημαντικό τμήμα του

²⁴ Οι Αγριάνες ήταν αρχαίο παιονικό φύλο της Θράκης που κατοικούσε στην άνω κοιλάδα του Στρυμόνα. Οι Αγριάνες ήταν γνωστοί ως πολεμική φυλή και ειδικότερα ως επιδέξιοι ακοντιστές. Συχνά κατατάσσονταν ως μισθοφόροι για λογαριασμό των Οδρυσών, των Αθηναίων, των

πομακικού πληθυσμού έχει διαβρωθεί από την τουρκική προπαγάνδα. (Χιδίρογλου 1992)

Οι Αθίγγανοι ή Ρομά αποτελούν τη μικρότερη ομάδα της μειονότητας και εγκαταστάθηκαν στο χώρο της Θράκης κατά τη βυζαντινή περίοδο, προερχόμενοι από τις δυτικές περιοχές των Ινδιών. Την υπόψη περίοδο ασπάστηκαν τον χριστιανισμό και δέχτηκαν τις επιδράσεις της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού, γεγονός που προκύπτει από στοιχεία της γλώσσας τους αλλά και από ορισμένα έθιμά τους. Η υποταγή της Θράκης στους Οθωμανούς κατά τα μέσα του 14^{ου} αιώνα, είχε βαρύτατες συνέπειες στο χριστιανικό πληθυσμό της και επομένως και των χριστιανών Αθίγγανων, με αποτέλεσμα να εξισλαμιστεί η πλειοψηφία τους. Έτσι οι μουσουλμάνοι Αθίγγανοι, οι οποίοι παρέμειναν στη Θράκη αποτέλεσαν μαζί με τους Τουρκογενείς και τους Πομάκους, τη μουσουλμανική μειονότητα. (Ζεγκίνης 1985)

Έχουν δημιουργήσει οικισμούς και στους τρεις νομούς της Θράκης (Ροδόπης – Ξάνθης - Έβρου). Οι σχέσεις των Αθίγγανων με τους Τουρκογενείς ως το 1973 θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως μη φιλικές. Με πρωτοβουλία της τουρκικής πλευράς τα επόμενα χρόνια παρουσίασαν εντυπωσιακή βελτίωση, με αποτέλεσμα ορισμένοι από τους σημερινούς μουσουλμάνους Αθίγγανους να πρωτοστατούν στην τουρκοποίηση της μειονότητας.

Συμπερασματικά αναφέρεται ότι η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης αποτελείται εθνοτικά από τους Τουρκογενείς, τους Πομάκους και τους Αθίγγανους - Ρομά. Διαπιστώνεται ωστόσο ότι η εν λόγω μειονότητα δεν είναι ομοιογενής σε ότι έχει να κάνει με την εθνική καταγωγή τους, τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις τους.

Η επικρατούσα κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας στη Δυτική Θράκη

Αναφορικά με τα θέματα των δικαιωμάτων των πληθυσμιακών ομάδων, στη Λοζάνη καθιερώθηκε η αμοιβαία υποχρέωση Ελλάδας και Τουρκίας για παροχές ισονομίας και ισοπολιτείας στους αλλόθρησκους πληθυσμούς που διαβιούν εντός

Μακεδόνων και των Ρωμαίων. Απετέλεσαν μέρος του στρατού του Μεγάλου Αλεξάνδρου που τους πήρε μαζί του στην εκστρατεία κατά των Περσών, ως σώματα ελαφρά οπλισμένων πεζών.

των συνόρων τους. Στο παραπάνω πλαίσιο κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν οι ακόλουθοι τομείς της ζωής της μουσουλμανικής μειονότητας.

Ο ρόλος των Μουφτήδων

Οι μουφτήδες, αποτελούν τους θρησκευτικούς ηγέτες της μειονότητας και έχει τοποθετηθεί από έναν μουφτή²⁵ σε κάθε νομό της Θράκης, με έδρες την Κομοτηνή, την Ξάνθη και το Διδυμότειχο. Γενικός επικεφαλής τους είναι ο μουφτής της Κομοτηνής και όλοι υπακούν σ' αυτόν. Θεωρούνται ιεροδικαστές και εκτός από την θρησκευτική εξουσία ασκούν και την δικαστική σε θέματα που άπτονται του ιερού ισλαμικού νόμου, τον οποίο θεωρείται ότι ερμηνεύουν αυθεντικά.

Αναφορικά με τους μουφτήδες πρέπει να τονισθεί ότι στις χώρες του Ισλάμ διορίζονται και δεν εκλέγονται. Στην Τουρκία ο Νομάρχης διορίζει και παύει τον μουφτή κατά την κρίση του. Ο ισλαμικός νόμος προβλέπει ότι σε χώρα μη μουσουλμανική ο μουφτής είναι δυνατόν να διορισθεί από την Πολιτεία, με την προϋπόθεση ότι αυτή δεν θα αναμιγνύεται στις θρησκευτικές παραδόσεις των μουσουλμάνων. Στην Ελλάδα ο μουφτής διορίζεται από τη Διοίκηση βάσει του νόμου 1920/1990²⁶, «περί θρησκευτικών λειτουργιών των μουσουλμάνων της Θράκης». Ο νόμος ορίζει τη διαδικασία διορισμού και παύσης του μουφτή, την υπηρεσιακή του κατάσταση, τα καθήκοντά του και τους κανόνες λειτουργίας των μουφτειών. Ένας άλλος λόγος που επιβάλλει τον διορισμό του μουφτή από την Πολιτεία είναι ότι ασκεί και δικαστικά καθήκοντα σε θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου, που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ των μουσουλμάνων. Ο μουφτής διορίζεται με προεδρικό διάταγμα μετά από εισήγηση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το 1990²⁷ θεσπίστηκε ως απαραίτητο προσόν των υποψηφίων μουφτήδων η κατοχή πανεπιστημιακού διπλώματος ισλαμικής θεολογίας, ενώ μέχρι τότε διορίζονταν απευθείας από την οικεία Νομαρχία. (Γεωργούλης, 1993)

Ο μουφτής αποτελεί το μοναδικό ενοποιητικό στοιχείο ανάμεσα στις

²⁵ Μουφτής είναι ιερατικός βαθμός ειδικότερα του σουνιτικού κλάδου της μουσουλμανικής θρησκείας. Είναι ο ερμηνευτής του Κορανίου για την απόδοση δικαιοσύνης.

²⁶ Στο τέλος του άρθρου 5 του ν. 1920/1991 (Α' 11), με τον οποίο κυρώθηκε η από 24.12.1990 Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργιών».

²⁷ Αναγράφεται στο άρθρο 1, παρ. 2, του ν. 1920/1991.

μουσουλμανικές μειονότητες της Θράκης. Η σημασία του μουφτή μέσα στη μειονότητα ξεπερνά τα όρια ενός θρησκευτικού ηγέτη και μετατρέπεται σε βασικό πόλο εξουσίας, καθώς οι αγροτικές μουσουλμανικές κοινότητες χαρακτηρίζονται από έντονο συντηρητισμό και τυφλή προσήλωση στον ισλαμισμό.

Μετά όμως το 1982, παράλληλα με τους μουφτήδες άρχισε να αναπτύσσεται και ένας άλλος πόλος εξουσίας, οι πολιτικοί ηγέτες της μειονότητας, με κύριο καθοδηγητή τους τον Αχμέτ Σαδίκ²⁸. Αυτός ο πόλος εξουσίας παραγκώνισε ουσιαστικά τους μουφτήδες λόγω των συνεχόμενων επανεκλογών των ανεξάρτητων μουσουλμάνων βουλευτών και συνεπακόλουθα της κορύφωσης της δύναμης της πολιτικής τους εξουσίας. Μετά το 1993, λόγω αλλαγής του εκλογικού νόμου, δεν ήταν δυνατή η επανεκλογή των ανεξάρτητων μουσουλμάνων πολιτευτών, γεγονός που μείωσε την δύναμη τους απέναντι στους μουφτήδες. Μετά το θάνατο των μουφτήδων Ξάνθης και Κομοτηνής τέθηκε θέμα αντικατάστασης τους και τότε οι βουλευτές Σαδίκ και Φαΐκογλου²⁹ έθεσαν θέμα άμεσης εκλογής των μουφτήδων από τη μειονότητα, γεγονός που κάνει σαφές ότι η υπόψη διαδικασία θα μπορούσε να ελεγχθεί πλήρως από τα όργανα του τουρκικού προξενείου. (Γεωργούλης 1993)

Η Ελληνική πολιτεία προχώρησε σε εκλογή νέων μουφτήδων με βάση τον ισχύον νόμο 1920/1990. Ο υπόψη νόμος έχει ως δεδομένο ότι οι δικαστικές αρμοδιότητες παραχωρούνται στους μουφτήδες από το Ελληνικό κράτος και συνεπώς τους καθιστά δημόσιους υπαλλήλους. Το τουρκικό προξενείο αμέσως αντέδρασε δηλώνοντας ότι δεν αναγνωρίζει τους συγκεκριμένους μουφτήδες και προχώρησε στην επιλογή δικών του, οι οποίοι χαρακτηρίστηκαν ως ψευδομουφτήδες. Οι μουφτήδες της Ξάνθης και της Κομοτηνής, εκμεταλλεόμενοι

²⁸ Ο Αχμέτ Σαδίκ (7 Ιανουαρίου 1947 - 24 Ιουλίου 1995) ήταν Έλληνας τουρκικής συνείδησης πολιτικός. Ήταν γιατρός στο επάγγελμα από την Κομοτηνή. Ο Σαδίκ θεωρείται από τους σημαντικούς πολιτικούς εκπροσώπους των τουρκόφωνων της Θράκης γιατί ήταν εθνικιστής και υποστήριξε την Τουρκική εθνική ταυτότητα στη Δυτική Θράκη. Το 1989 ο Σαδίκ Αχμέτ εμφανίστηκε στο πολιτικό προσκήνιο, ιδρύοντας τον πολιτικό συνδυασμό «Εμπιστοσύνη» (Güven) ο οποίος δραστηριοποιήθηκε στο νομό Ροδόπης και «Πεπρωμένο» (İkbal) στο νομό Ξάνθης και είχε ισχυρό έρεισμα ανάμεσα στη μουσουλμανική μειονότητα της περιοχής. Εκμεταλλεόμενος τη μορφή απλής αναλογικής στο εκλογικό σύστημα, ο συνδυασμός που ηγείτο κατέβηκε στις εκλογές του Ιουνίου του 1989 μόνο στο νομό Ροδόπης, έλαβε ποσοστό 32,67% στον νομό, αναδείχθηκε πρώτο κόμμα στο νομό και ο Σαδίκ εξελέγη βουλευτής. Το Κόμμα Ισότητας, Ειρήνης και Φιλίας (DEB) θεωρείται το κόμμα-συνέχεια της πολιτικής του Αχμέτ Σαδίκ.

²⁹ Εκλέχθηκε ως βουλευτής Ξάνθης, με το ΠΑΣΟΚ, τον Ιούνιο του 1985 και τον Απρίλιο του 1990, ως ανεξάρτητος.

την ανεκτική στάση της Ελληνικής Πολιτείας, έχουν μεταβληθεί σε πειθήνια όργανα της Τουρκίας. Κατά κατάχρηση της ιερατικής τους ιδιότητας, σύμφωνα με το άρθρο 196 του Ποινικού Κώδικα³⁰, αποκαλούν απροκάλυπτα τη μειονότητα «Αγαπητοί ομοεθνείς» ή «τουρκική μειονότητα» δημιουργώντας της ηθικά διλήμματα και ενοχές ή ακόμη εκτοξεύοντας απειλές εναντίον οποιουδήποτε τολμήσει να αποστατήσει. Επιπλέον, κατηγορούν την Ελλάδα ότι παραβιάζει τις διατάξεις της Συνθήκης της Λοζάνης και καθημερινά διαπράττουν ανθελληνική προπαγάνδα κινητοποιώντας και συσπειρώνοντας τους μουσουλμάνους.

Ο Ρόλος του Τουρκικού Προξενείου Κομοτηνής

Αμέσως μετά τη Συμφωνία της Λοζάνης και μέχρι το 1930 στην Κομοτηνή λειτουργούσε ένα προξενικό γραφείο, υπό την εποπτεία του τουρκικού προξενείου της Θεσσαλονίκης. Το 1930, με τη σύμφωνη γνώμη της κυβέρνησης Βενιζέλου, η Τουρκία αναβάθμισε το υπάρχον γραφείο σε προξενείο και χρησιμοποιώντας το κατάλληλα κατάφερε να οργανώσει τους μουσουλμάνους της Θράκης και να πετύχει τη δημιουργία τουρκικής εθνικής συνείδησης. Επιπλέον κατάφερε να ασκεί τον έλεγχο στα θρησκευτικά ζητήματα, να διαδίδει διεθνώς ότι η μειονότητα καταπιέζεται και να υποκαταστήσει την ελληνική διοίκηση με το προξενείο, σε μεγάλο βαθμό, επιδιώκοντας στο μέλλον την αυτοδιοίκηση ή ακόμη και την αυτονομία της. Έτσι μετέτρεψε το προξενείο Κομοτηνής σε καθοδηγητικό κέντρο των πρακτόρων της Άγκυρας και των εξτρεμιστικών στοιχείων της μειονότητας, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην περιοχή της Θράκης.

Το προξενείο προσπαθεί, να λειτουργήσει και να υλοποιήσει δικά του οράματα, στρατηγικές και μεθόδους. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση μειονοτικών ως υποψηφίων σε εκλογές, είτε βουλευτικές είτε δημοτικές, με τους οποίους διατηρεί στενές σχέσεις ώστε να μπορεί να τους ελέγχει. Ενθαρρύνει και βοηθά την δημιουργία επιχειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή της Θράκης από μειονοτικούς, τους οποίους προτρέπει να συναλλάσσονται με αντίστοιχες επιχειρήσεις της Τουρκίας και να προσλαμβάνουν αποκλειστικά μειονοτικούς στις επιχειρήσεις τους.

³⁰ Ο θρησκευτικός λειτουργός που κατά την ενάσκηση των έργων του ή δημόσια και με την ιδιότητά του προκαλεί ή διεγείρει τους πολίτες σε εχθροπάθεια κατά της πολιτειακής εξουσίας ή άλλων πολιτών τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών.

Το προξενείο επιχορηγείται ετησίως από την Τουρκία με ποσά πολλών εκατομμυρίων ευρώ και διαθέτει με τη σειρά του μεγάλα ποσά για αγορές γης και ακινήτων, για έκδοση εφημερίδας και για υποτροφίες μειονοτικών σπουδαστών. Σε κάθε ιμάμη που ακολουθεί πιστά το προξενείο δίνεται κάθε μήνα ένα αρκετά μεγάλο χρηματικό ποσό, με σκοπό να βοηθά στον εκτουρκισμό της μειονότητας. Επιπλέον, σε εξέλιξη βρίσκεται σχέδιο ανοικοδόμησης τζαμιών, ακόμη και σε χωριά που ο μουσουλμανικός πληθυσμός είναι ελάχιστος.

Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι το τουρκικό προξενείο Κομοτηνής δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας καταπιεστικός μηχανισμός που, όχι μόνο δεν εργάζεται για την βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, αλλά αντίθετα προσπαθεί με κάθε τρόπο να τις οξύνει. Η δε δράση του είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένη με την πολιτική που έχει σχεδιάσει η Τουρκία για την Θράκη, όπου με το πρόσχημα την δήθεν προστασία των μειονοτήτων, αποβλέπει στο να χειραγωγήσει τους μουσουλμάνους της περιοχής, να τους εμφυτεύσει την τουρκική συνείδηση και την ιδέα του παντουρκισμού και να τους χρησιμοποιήσει ως μοχλό αποσταθεροποίησης.

Εκπαίδευση

Στις 20 Απριλίου 1951, υπεγράφη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας μορφωτικό σύμφωνο³¹, μετά από σύσταση της Επιτροπής Υπουργών των Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, σύμφωνα με το οποίο προβλεπόταν ίδρυση μορφωτικών ινστιτούτων, ανταλλαγή επισκέψεων καθηγητών και σπουδαστών, καθιέρωση υποτροφιών, διδασκαλία της γλώσσας, της λογοτεχνίας και της ιστορίας της Τουρκίας στα μορφωτικά ιδρύματα της Ελλάδας, αναλαμβάνοντας αντίστοιχες υποχρεώσεις η Τουρκία για την Ελληνική μειονότητα στην επικράτειά της. Την 20 Δεκεμβρίου 1968 υπεγράφη μορφωτικό πρωτόκολλο³² μεταξύ των δύο χωρών και αποφασίστηκε η ανταλλαγή βιβλίων προς χρήση των μειονοτικών μαθητών. Οι παραχωρήσεις της Ελλάδας στον εκπαιδευτικό τομέα ήταν εξαιρετικά

³¹ Η Ελληνοτουρκική μορφωτική συμφωνία του 1951 παρέχει τη δυνατότητα στην Ελλάδα και στην Τουρκία να ιδρύσουν στο έδαφος του άλλου κράτους μορφωτικά ιδρύματα και τις υποχρεώνει να παρέχουν η μια χώρα στην άλλη βοήθεια, ώστε να εξασφαλίζεται με την ελεύθερη διακίνηση των βιβλίων, περιοδικών και άλλων δημοσιευμάτων η καλύτερη μορφωτική επίδραση (άρθρο 12). Επιπλέον, τα δύο συμβαλλόμενα μέρη φροντίζουν, ώστε «τα σχολικά βιβλία τα εκδιδόμενα εις τας δύο χώρας μη παρέχωσιν ανακρίβειες αναφερόμενας εις έκαστην των χωρών» (άρθρο 14).

³² Σύμφωνα με το πρωτόκολλο αυτό επισημοποιείται η πρακτική, που ίσχυε μέχρι τότε, με βάση την οποία τα μαθήματα ιστορίας, γεωγραφίας, πατριδογνωσίας και ελληνικής γλώσσας διδάσκονται στην ελληνική και όλα τα υπόλοιπα στην τουρκική γλώσσα (άρθρο 1 παράγραφος α, β).

απλόχερες και αυτό είχε σαν με αποτέλεσμα τον «εκτουρκισμό» της μειονοτικής παιδείας.

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό προσωπικό που διδάσκει στα μειονοτικά σχολεία, χωρίζεται στους εκπαιδευτικούς της μειονότητας που διδάσκουν στο τουρκόφωνο πρόγραμμα και στους εκπαιδευτικούς της πλειονότητας που διδάσκουν στο ελληνόφωνο, δηλαδή σε μουσουλμάνους και χριστιανούς σύμφωνα με την τρέχουσα διαφοροποίηση. Ωστόσο υπάρχει ένας πολύ μικρός αριθμός μουσουλμάνων εκπαιδευτικών που αποφοίτησαν από τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ) και διδάσκουν στο ελληνόφωνο πρόγραμμα. Η πλειοψηφία των μουσουλμάνων εκπαιδευτικών είναι απόφοιτοι τουρκικών παιδαγωγικών ακαδημιών και μέλη της «Ένωσης Τούρκων Δασκάλων Δυτικής Θράκης», καθοδηγούμενοι από το τουρκικό προξενείο Κομοτηνής, οι οποίοι έχουν στρατολογηθεί και ως κήρυκες της τουρκικής προπαγάνδας. (Μπαλτσιώτης & Τσιτσελίκης 2001, 56)

Λίγοι από τους μουσουλμάνους μαθητές προχωρούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, η εισαγωγή των οποίων γίνεται με ιδιαίτερες εξετάσεις, ενώ όσοι έχουν τη δυνατότητα στέλνουν τα παιδιά τους για σπουδές στην Τουρκία, στην οποία υπάρχει πρόγραμμα δωρεάν σπουδών. Φυσικά η επιλογή των μαθητών γίνεται από το προξενείο της Κομοτηνής με κριτήριο την τυφλή υποταγή των γονιών τους σε αυτό. Η τουρκική πολιτική στην εκπαίδευση αποβλέπει στην διάδοση του τουρκικού εθνισμού, στην όσο το δυνατόν μείωση της δυνατότητας εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και στην απομάκρυνση των μουσουλμάνων δασκάλων της ΠΤΔΕ, τους οποίους θεωρεί «φιλέλληνες», επιδιώκοντας ταυτόχρονα να διορισθούν στα μειονοτικά σχολεία απόφοιτοι τουρκικών παιδαγωγικών σχολών.

Οικονομία

Οι οικονομικές δραστηριότητες της μειονότητας περιλαμβάνουν σχεδόν όλους τους τομείς της οικονομίας. Σήμερα οι εύποροι μουσουλμάνοι είναι πολύ περισσότεροι και ελέγχουν μεγάλους τομείς του εμπορίου και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η πλειονότητα τους είναι προσκολλημένοι σε αγροτικές ασχολίες και έχουν χαμηλό μορφωτικό και βιοτικό επίπεδο, γεγονός που τους καθιστά ευάλωτους στην τουρκική προπαγάνδα.

Τα εισοδήματα που συγκεντρώνουν από την γεωργική παραγωγή, καθώς και από τις κοινοτικές επιδοτήσεις, διοχετεύονται με διάφορους τρόπους εκτός Ελλάδας, κυρίως στην Τουρκία. Μετά το 1991, με την υποχώρηση των κανόνων που ίσχυαν για τις επιτηρούμενες ζώνες της μεθορίου, οι οποίοι απαγόρευαν την αγορά αγροτεμαχίων, παρατηρήθηκε αγορά μεγάλων καλλιεργήσιμων εκτάσεων από μουσουλμάνους σε υψηλότερες από τις τρέχουσες τιμές της αγοράς. Προφανώς η υπόψη ενέργεια πραγματοποιείται με χρηματοδότηση της Τουρκίας, η οποία δρα βάσει σχεδίου, ώστε να ανατρέψει τις ισορροπίες ιδιοκτησίας και να εγείρει αργότερα εδαφικό θέμα. (Ακριτίδου, 2004)

Εδώ πρέπει να αναφερθεί η δράση της τουρκικής τράπεζας Ziraat³³, η οποία χορηγεί με ευκολία δάνεια με μικρό επιτόκιο, ζητώντας σαν εγγύηση την υποθήκευση ακίνητης περιουσίας. Σε περίπτωση μη αποπληρωμής των υπόψη δανείων προβαίνει σε κατάσχεση της ακίνητης περιουσίας, αυξάνοντας συνεχώς το χαρτοφυλάκιο ακινήτων της. Αξίζει να σημειωθεί ότι επιλέγει τους πελάτες της με βάση εθνικά ή γεωγραφικά χαρακτηριστικά, χορηγώντας δάνεια μόνο στην περίπτωση που ο δανειολήπτης είναι από τη Δυτική Θράκη ή από τα Δωδεκάνησα. Στο υποθηκοφυλακείο της Κομοτηνής και της Ξάνθης έχουν κατατεθεί δεκάδες αιτήματα από την υπόψη τράπεζα για κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων Ελλήνων χριστιανών, που λόγω της οικονομικής κρίσης αδυνατούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Επιπλέον, δεδομένου της άσχημης οικονομικής κατάστασης που έχουν περιέλθει οι περισσότεροι χριστιανοί στην Κομοτηνή και στην Ξάνθη, οι μόνοι που αγοράζουν πλέον ακίνητα και μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι οι μουσουλμάνοι, πολλοί από τους οποίους δεν κρύβουν τις άριστες σχέσεις τους με το τουρκικό προξενείο. Αξίζει να σημειωθεί πως τα υποκαταστήματα της τράπεζας Ziraat στις προαναφερθείσες περιοχές, δίνουν σχετικά εύκολα δάνεια σε όσους μουσουλμάνους θέλουν να αγοράσουν ακίνητα από χριστιανούς, υποθηκεύοντας ασφαλώς τους τίτλους ιδιοκτησίας υπέρ του τουρκικού δημοσίου.

Τέλος, οι τοπικές αγορές της Θράκης έχουν κατακλυσθεί από τουρκικά

³³ Εμφανίστηκε στην Ελλάδα το 2008, διατηρεί καταστήματα στην Αθήνα, την Κομοτηνή, την Ξάνθη και τη Ρόδο, είναι η παλαιότερη τράπεζα της Τουρκίας και αποτελεί τη δεξαμενή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων της MIT στα Βαλκάνια και σε άλλες χώρες του κόσμου.

προϊόντα, των οποίων οι τιμές είναι χαμηλές και ανταγωνίζονται τα ελληνικά. Η τουρκική κυβέρνηση στηρίζει όσες επιχειρήσεις εξάγουν τα προϊόντα τους, τόσο στη Θράκη όσο και στα Βαλκάνια. Επιπλέον συνεχώς πληθαίνουν οι ντόπιοι αντιπρόσωποι εταιρειών που εμπορεύονται προϊόντα από την Τουρκία.

Τουρκόφωνοι ΜΜΕ στη Θράκη

Μετά την συνθήκη της Λοζάνης, ο τουρκόφωνος τύπος υπεραμύνονταν των αρχών και των δοξασιών του ισλαμισμού και επιτελούσε το ρόλο ενός οργάνου πληροφόρησης μιας περιορισμένης ομάδας μορφωμένων μουσουλμάνων. Στη συνέχεια μεταμορφώθηκε σε συντηρητικής και νεωτεριστικής κατεύθυνσης επηρεαζόμενος από τη διαμάχη μεταξύ των δύο παρατάξεων της μειονότητας, όπου το ένα μέρος καλλιεργούσε την ιδεολογία του ισλαμισμού και το άλλο ανέπτυξε τον «εθνοκεντρισμό»³⁴, ο οποίος βοηθά μέχρι και σήμερα την εξάπλωση της παντουρκιστικής ιδεολογίας στη μειονότητα.

Παρόλα αυτά, η παντουρκιστική ιδεολογία δεν κατόρθωσε να εξελιχθεί σε μαζικό κίνημα, γι' αυτό οι οπαδοί της προσπαθούν να επικοινωνήσουν και να δημοσιοποιήσουν τις απόψεις τους στο ευρύ κοινό με διαλέξεις, προκηρύξεις και περιοδικά. Παρά το γεγονός ότι τα περισσότερα από τα περιοδικά αυτά εκδίδονται στην Τουρκία, κυκλοφορούν ευρέως μεταξύ των μουσουλμάνων της Θράκης και διαδραματίζουν στο χώρο της μειονότητας σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της εθνικής ιδεολογίας.

Ο τουρκόφωνος τύπος, ο οποίος ακολουθεί σχεδόν σύσσωμος τη γραμμή του τουρκικού προξενείου Κομοτηνής, από το οποίο και χρηματοδοτείται, παίζει σημαντικότατο ρόλο στη διαμόρφωση της μειονοτικής κοινής γνώμης. Συχνά, αν όχι πάντα, περιέχει ανθελληνικά δημοσιεύματα προτρέποντας την μειονότητα σε συσπείρωση, εγρήγορση και αγώνα, μεγαλοποιώντας και διαστρεβλώνοντας συνεχώς τα γεγονότα και πάντα εκμεταλλευόμενο τις ευκαιρίες που θα του δοθούν.

Αποκλειστικός στόχος των υπόψη ΜΜΕ ήταν και είναι η μετάδοση της παντουρκικής ιδεολογίας και η καλλιέργεια του αλυτρωτισμού στους

³⁴ Είναι η χρήση της ιδιαίτερης εθνικής κουλτούρας ή πολιτισμού ως μέτρο σύγκρισης και κριτικής θεώρησης άλλων κουλтурών ή πολιτισμών από μεμονωμένα άτομα ή κοινωνικές ομάδες, περικλείοντας συχνά και την πεποίθηση για την ανωτερότητα της.

μουσουλμάνους της μειονότητας. Το ενδιαφέρον για τη μειονότητα δεν αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Ξεκινά από ένα «αυτοκρατορικό σύνδρομο», με στόχο την υλοποίηση του οράματος της πολιτιστικής συνένωσης όλων των τουρκόφωνων λαών και έχει ως απώτερο σκοπό τη δημιουργία μιας νέας τουρκικής αυτοκρατορίας.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η Τουρκία, εμφανίζοντας την εικόνα ενός πολιτισμένου και ειρηνικού κράτους, που ενδιαφέρεται για την ενημέρωση της μειονότητας και των Τούρκων του εξωτερικού, καλύπτει ραδιοτηλεοπτικά όχι μόνο τη Θράκη αλλά και την Ευρώπη, αποσκοπώντας στην μεθοδευμένη προβολή των θέσεων της και στην προπαγάνδα.

Σύλλογοι και Ενώσεις της Μειονότητας

Στο χώρο της μουσουλμανικής μειονότητας δραστηριοποιούνται πολλοί σύλλογοι και ενώσεις, οι οποίοι σχεδόν όλοι είναι παράνομοι λόγω αναφοράς της λέξης τούρκος - τουρκικός. Πολλοί εκ των παραπάνω συλλόγων, εκμεταλλευόμενοι την ανέχεια της Ελληνικής πολιτείας, συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται στη Θράκη. Πέραν των αγροτικών συλλόγων, οι οποίοι λειτουργούν νόμιμα, ο «Σύλλογος Επιστημόνων Μειονότητας Δυτικής Θράκης» (ΒΤΑΥΤΔ) είναι το πιο αποδεκτό από Ελληνικής πλευράς, μειονοτικό σωματείο. Ο υπόψη σύλλογος ιδρύθηκε το 1982 με έδρα την Κομοτηνή, αποτελείται από απόφοιτους ανωτάτων ελληνικών και ξένων πανεπιστημιακών σχολών και αριθμεί σήμερα περίπου χίλια μέλη. Εντός του συλλόγου λειτουργεί τμήμα γυναικών, όμιλος φοιτητών, συγκρότημα παραδοσιακών και μοντέρνων χωρών και καλλιτεχνικό τμήμα.

Εν κατακλείδι, οι μουφτήδες και το τουρκικό προξενείο της Κομοτηνής, οι κατευθυνόμενοι σύλλογοι και ενώσεις της μειονότητας, τα τουρκόφωνα ΜΜΕ και η τράπεζα Ziraat, δρουν στην περιοχή της Θράκης προς ένα κοινό σκοπό, να αφομοιώσουν την μουσουλμανική μειονότητα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και να αναπτύξουν την ιδεολογία του παντουρκισμού.

Διαχείριση της μειονότητας

Το εθνικιστικό σχέδιο της Τουρκίας είναι η δημιουργία ενός μουσουλμανικού τόξου από τα Βαλκάνια ως τις τουρκόφωνες περιοχές της Ευρασίας³⁵. Η τουρκική εξωτερική πολιτική είχε ήδη από τη δεκαετία του 1990 επενδύσει πολύ δραστήρια στο υπόψη σχέδιο και προσπαθεί να αξιοποιήσει τους ιστορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με τις μουσουλμανικές κοινότητες των Βαλκανίων.

Ο Αχμέτ Νταβούτογλου³⁶ υποστήριζε ότι η Τουρκία δεν είναι μια περιφερειακή αλλά μια «κεντρική δύναμη», η οποία διαθέτει πολλαπλές ταυτότητες, εννοώντας ότι είναι χώρα της Ευρώπης, των Βαλκανίων, της Μεσογείου, του Ευξείνου Πόντου, του Καυκάσου, της Κεντρικής Ασίας, της Μέσης Ανατολής, ακόμη και του Περσικού Κόλπου, καταδεικνύοντας ότι δεν πρέπει να θέτει τις δυνατότητές της στην υπηρεσία των στρατηγικών προτεραιοτήτων άλλων μεγαλύτερων δυνάμεων, αλλά να διεκδικεί τον δικό της αυτόνομο ρόλο. Τόνιζε επίσης ότι ο στρατηγικός στόχος αυτής της πολιτικής είναι η είσοδος της Τουρκίας στο «club» των δέκα ισχυρότερων κρατών μέχρι το 2023, έτος το οποίο αποτελεί την επέτειο των εκατό χρόνων από την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας.

Γνωρίζοντας τις επεκτατικές βλέψεις των γειτόνων μας και δεδομένου ότι η Θράκη είναι μια ακριτική περιοχή της Ελλάδας, το γεγονός αυτό από μόνο του συνιστά σοβαρότατο πρόβλημα. Σύμφωνα με την διακήρυξη του Μουσταφά Κεμάλ, η οποία αποτελεί σήμερα το έμβλημα των Παντουρκιστών³⁷ και περιλαμβάνεται στον εθνικό όρκο του 1920, η στρατηγική της Τουρκίας φαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα:

«Σκοπός μας είναι η Δυτική Θράκη να παραμείνει στα Τουρκικά χέρια σαν ενιαίο σύνολο και σε κατάλληλο χρόνο και ευκαιρία να ενωθεί με τη Μητέρα Πατρίδα. Εμείς δεν μπορούμε να δεχθούμε την απαλλοτρίωση του Τουρκικού αυτού τμήματος. Οι δυτικοθρακιώτες³⁸ αδελφοί μας, σε πρώτο βήμα, πρέπει να αγωνιστούν για να κερδίσουν την ανεξαρτησία και αυτονομία της Δυτικής Θράκης».

³⁵ Βλέπε στο Παράρτημα «Δ» (Εικόνα 7)

³⁶ Ο Αχμέτ Νταβούτογλου (τούρκικα: Ahmet Davutoğlu, γεννημένος στις 26 Φεβρουαρίου 1959 στο Ικόνιο) είναι Τούρκος πολιτικός, ακαδημαϊκός και πρώην διπλωμάτης. Από την 1η Μαΐου του 2009 έως τον Αύγουστο του 2014 ο Νταβούτογλου υπηρέτησε ως Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας.

³⁷ Πολιτικό εθνικιστικό δόγμα που τονίζει τα κοινά στοιχεία των τουρκόφωνων λαών και επιδιώκει την ένωσή τους και επομένως την αύξηση της ισχύος τους.

³⁸ Βλέπε στο Παράρτημα «Δ» (Εικόνα 8)

(Μαγκριώτης 1995)

Μεταγενέστερα, ο Τουργκούτ Οζάλ³⁹ ως πρωθυπουργός της Τουρκίας δήλωσε ότι, «ο 21^{ος} αιώνας θα είναι ο αιώνας των Τούρκων, καθώς ο τουρκικός κόσμος θα ελέγχει τον τεράστιο γεωπολιτικό χώρο από την Αδριατική μέχρι το Σινικό Τείχος». (Καραχάλιος 2014)

Το ζήτημα της δημιουργίας ενός «μουσουλμανικού τόξου» έχει πολλές φορές ειπωθεί από την Τουρκία. Το μουσουλμανικό αυτό τόξο θα ξεκινά από την Τουρκία και θα αποτελείται από κράτη μουσουλμανικά, τα οποία η ίδια θα ελέγχει. Ο πρώτος στόχος της Τουρκίας είναι η Θράκη, μια που αποτελεί το μοναδικό χερσαίο τμήμα της Ελλάδας που συνορεύει με την αυτήν.

Έχουν γίνει κατά καιρούς διάφορες δηλώσεις από φορείς είτε τουρκικούς, είτε φιλοτουρκικούς, με καθαρά προκλητικό χαρακτήρα, οι οποίοι κάνουν λόγο για αυτονόμηση της Θράκης⁴⁰ ή και γιατί όχι για προσάρτηση της στην Τουρκία. Οι μουσουλμάνοι της Θράκης, κατά την Τουρκία, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της τουρκικής φυλής και γι' αυτό αποτελεί έναν από τους πρώτους στόχους της, παρουσιάζοντας ως κύριο επιχείρημα της την υποτιθέμενη κοινή καταγωγή τους και την κοινή θρησκεία.

Ο κύριος στόχος της Τουρκίας είναι να θέσει υπό τον έλεγχό της την μουσουλμανική μειονότητα, να ενισχύσει την τουρκική συνείδηση της και να την χρησιμοποιήσει ως μέσο άσκησης πίεσης στην Ελλάδα για τη δήθεν καταπίεσή της, που τόσο έντονα προβάλλει στο διεθνές σκηνικό. Διενεργεί προπαγάνδα για την υλοποίηση των στόχων της μέσω του προξενείου της Κομοτηνής, τους μουσουλμάνους ηγέτες της μειονότητας, τους μουσουλμάνους εκπαιδευτικούς, τον μειονοτικό τύπο και τους συλλόγους και τα σωματεία της μειονότητας. Ενδεικτικά, ο Γ. Μαγκριώτης αναφέρει ότι «Οι Δάσκαλοι της μουσουλμανικής μειονότητας ήταν πράκτορες της Τουρκίας όπου επί σειρά ετών οργάνωναν και φανάτιζαν τους μουσουλμάνους υπέρ της Τουρκίας». (Μαγκριώτης 1995)

Η Τουρκία έχει εκπονήσει ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο, το οποίο αποσκοπεί

³⁹ Ο Τουργκούτ Οζάλ (Halil Turgut Özal, 13 Οκτωβρίου 1927 - 17 Απριλίου 1993) ήταν Τούρκος πολιτικός ηγέτης, πρωθυπουργός και ο 8ος πρόεδρος της Τουρκίας. Ανέλαβε την εξουσία τον Νοέμβρη του 1983.

⁴⁰ Βλέπε στο Παράρτημα «Δ» (Εικόνα 9)

στην εμφάνιση της μειονότητας ως τουρκικής και όχι ως μουσουλμανικής, με τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Να παρουσιάζεται, ως προστάτης των Πομάκων και των Αθίγγανων, με σκοπό την φυλετική τους εξομοίωση, ώστε και οι τρεις εθνοτικές ομάδες να πορεύονται υπό τη σημαία του τουρκισμού.
- Να διατηρεί τη μειονότητα συσπειρωμένη και συγκεντρωμένη στην περιοχή της Δυτικής Θράκης, προς αποφυγή του διασκορπισμού της.
- Να επιδιώκει, «υπογείως», την απομόνωση της μειονότητας και την παρεμπόδιση από κάθε προοπτική κοινωνικής, πολιτιστικής και οικονομικής ένταξης της στην τοπική κοινωνία.
- Να ενδυναμώνει, τα ανθελληνικά αισθήματα και να εγείρει τον τουρκικό εθνικισμό της μειονότητας, παρουσιάζοντας τον εαυτό της ως μοναδικό και αδιαφιλονίκητο εγγυητή των συμφερόντων και των δικαιωμάτων της μειονότητας.
- Να καθοδηγεί, μέσω του προξενείου της τα τουρκόφωνα ΜΜΕ, που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή, ώστε να προσπαθούν με κάθε τρόπο να εμφυσήσουν την τουρκική συνείδηση, χρησιμοποιώντας συνεχώς τον όρο «τουρκική μειονότητα».
- Να βοηθάει στην οικονομική ισχυροποίηση της μειονότητας είτε άμεσα, είτε έμμεσα.
- Να καλλιεργεί στην συνείδηση της μειονότητας την πεποίθηση ότι η επιβίωσή της και η ευημερία της εξαρτώνται αποκλειστικά από το συνεχές ενδιαφέρον της «Μητέρας Πατρίδας», όπως χαρακτηριστικά αυτοπροσδιορίζεται.
- Να προπαγανδίζει σε διεθνή κλίμακα για την καταπίεση της μειονότητας από την Ελλάδα.
- Να ασκεί κατασκοπεία μέσω των οργάνων της.
- Να χρησιμοποιεί τη μειονότητα ως μοχλό πίεσης προς την Ελλάδα, όταν συναντά προβλήματα στη προώθηση άλλων διμερών προβλημάτων και κυρίως σε ότι αφορά τα καίρια θέματα της Αποκλειστικής Οικονομικής

Ζώνης (ΑΟΖ), της υφαλοκρηπίδας και του εναέριου χώρου του Αιγαίου.

- Να χρησιμοποιεί τη μουσουλμανική μειονότητα ως αποσταθεροποιητικό παράγοντα της ευρύτερης περιοχής της Βαλκανικής.

Η Τουρκία βρίσκεται στην υλοποίηση ενός μακροπρόθεσμου και μεγαλόπνοου σχεδίου, το οποίο αποτελείται από τρεις φάσεις. Σύμφωνα με το σχέδιο αυτό έχει καταφέρει ήδη να διεθνοποιήσει το πρόβλημα της τουρκικής και όχι της μουσουλμανικής μειονότητας, όπως αναφέρεται στη Συνθήκη της Λοζάνης, παρουσιάζοντας τους Πομάκους και τους Αθίγγανους μέρος αυτής (φάση 1^η). Στη συνέχεια να πιέσει για να πετύχει την αυτονόμηση της, στο πλαίσιο της αυτοδιάθεσης των λαών της περιοχής, μέσα από μαζικές κινητοποιήσεις και αντιδράσεις που θα υποκινηθούν και θα υποβοηθηθούν από πράκτορες της (φάση 2^η) και τέλος να πετύχει την προσάρτηση της Δυτικής Θράκης στη «Μητέρα Πατρίδα», αντίστοιχα με την προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσία (φάση 3^η) και σε κάθε ευκαιρία θα συνεχίσει να αναφέρει και στο μέλλον μέχρι να πετύχει το σκοπό της.

Η στάση της Ελλάδας αναφορικά με τη μειονότητα της Θράκης, θα μπορούσε την ταξινομηθεί σε τέσσερις χρονικές περιόδους, όπως παρακάτω:

- Περίοδος 1923-1952
- Περίοδος 1953-1968
- Περίοδος 1968-1990 και η
- Περίοδος 1991 μέχρι και σήμερα

Κατά την περίοδο 1923-1952 το μοναδικό αξιομνημόνευτο στοιχείο είναι η απόφαση της κυβέρνησης Βενιζέλου να εκδιώξει το 1930 από τη Θράκη την ηγεσία των παλαιομουσουλμάνων, μετά από αίτημα της τουρκικής κυβέρνησης, στο πλαίσιο της προσεγγίσεως των δύο χωρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι παλαιομουσουλμάνοι επιδίωκαν τη συνέχιση της στενής σχέσης με το Ισλάμ, σε αντίθεση με τους κεμαλικούς οι οποίοι επιδίωκαν την εισαγωγή των μεταρρυθμίσεων του Κεμάλ. Η κίνηση αυτή σε συνδυασμό με την ίδρυση του τουρκικού προξενείου στην Κομοτηνή το 1930, έγειραν σταδιακά κατά τις επόμενες

δεκαετίες την ζυγαριά υπέρ των κεμαλικών στο εσωτερικό της μειονότητας. Όσοι έμειναν δεν είχαν κάποιες ιδιαίτερες απαιτήσεις πέραν της διατήρησης των παραδόσεων και της προστασίας της θρησκείας τους.

Η περίοδος 1953-1968 χαρακτηρίστηκε ως η περίοδος εκτουρκισμού της μειονοτικής παιδείας. Πιο συγκεκριμένα στις 20 Απριλίου 1951, ύστερα από σύσταση της Επιτροπής Υπουργών των Εξωτερικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, υπεγράφη μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ένα μορφωτικό σύμφωνο. Το σύμφωνο αυτό προέβλεπε την ίδρυση εκπαιδευτικών ινστιτούτων, την καθιέρωση υποτροφιών και τη διδασκαλία της γλώσσας, της λογοτεχνίας και της ιστορίας της Τουρκίας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας, με αντίστοιχες αμοιβαίες υποχρεώσεις της Τουρκίας προς τη χώρα μας. Το σύμφωνο δεν όριζε πουθενά ότι η επίσημη γλώσσα της μειονότητας είναι η τουρκική, εισήχθη όμως στα μειονοτικά σχολεία και άρχισε να ακολουθείται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του τουρκικού Υπουργείου Παιδείας. Τα τουρκικά πλέον διδάσκονταν ως η μοναδική γλώσσα της μειονότητας.

Την 20 Δεκεμβρίου 1968 συντάχθηκε μορφωτικό πρωτόκολλο, το οποίο επέφερε τον πλήρη εκτουρκισμό της μειονοτικής εκπαίδευσης. Με το πρωτόκολλο αυτό αποφασίσθηκε η εκατέρωθεν ανταλλαγή βιβλίων για τη χρήση των μειονοτικών μαθητών, παρά το γεγονός ότι από το 1954 η Ελληνική κυβέρνηση χρησιμοποιούσε για το σκοπό αυτό ειδικά μεταφρασμένα βιβλία.

Κατά την περίοδο 1968-1990 ελήφθησαν επιπλέον διοικητικά μέτρα για την μειονότητα, τα οποία οδήγησαν στον απομονωτισμό της. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο της δικτατορίας (1968-1974) το Ελληνικό κράτος εφάρμοσε μέτρα διοικητικού χαρακτήρα εις βάρος της μειονότητας. Αρχικά εφαρμόστηκε με αυστηρότητα, σε όλες τις μεταβιβάσεις κτημάτων μεταξύ των μουσουλμάνων, ο αναγκαστικός νόμος 376/1936 «περί απαγορεύσεως δικαιοππραξιών σε παραμεθόριους περιοχές». Το μέτρο αυτό είχε στόχο να κρατήσει στάσιμη και να περιορίσει τη μουσουλμανική ιδιοκτησία στη Θράκη και αντιστοίχως να αυξήσει τις χριστιανικές ιδιοκτησίες. Σύμφωνα με τα διοικητικά μέτρα, κατέστη δυσχερές για τους μουσουλμάνους να αποκτήσουν άδειες ανέγερσης ή επισκευής οικιών, άδειες κυνηγιού και άδειες γεωργικών μηχανημάτων. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το μουσουλμανικό στοιχείο να αισθανθεί ανεπιθύμητο και να συσπειρωθεί,

καταργώντας τις διαχωριστικές ιδεολογικές γραμμές που έως τότε το χαρακτήριζαν. Επιπλέον αυτός ήταν ένας από τους λόγους που ο κεμαλικός εθνικισμός βρήκε πρόσφορο έδαφος δράσης.

Τελευταία περίοδος είναι αυτή από το 1991 μέχρι και σήμερα, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως περίοδος ισονομίας και ισοπολιτείας. Στις 31 Ιανουαρίου 1990 ανακοινώθηκε από την κυβέρνηση ότι αποφασίστηκε να ληφθούν μέτρα που θα εξομάλυναν την κατάσταση προς όφελος της μειονότητας. Καταργήθηκαν τα διοικητικά μέτρα που είχαν ληφθεί εις βάρος της μειονότητας, τα οποία σύμφωνα με την Ελληνική Κυβέρνηση πέτυχαν αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Αρχικά καταργήθηκε ο αναγκαστικός νόμος που απαγόρευε τις δικαιοπραξίες στις παραμεθόριες περιοχές. Αποφασίστηκε η εφαρμογή πολιτικής ισονομίας και ισοπολιτείας χριστιανών και μουσουλμάνων της περιοχής και οικονομική ανάπτυξη για να βγει από την απομόνωση η Θράκη.

Η πολιτική αυτή είχε ως στόχο την ενσωμάτωση της μειονότητας μέσα στην κοινωνία και την εξαφάνιση των φαινομένων απομονωτισμού. Το 1996 αποφασίστηκε από το Υπουργείο Παιδείας, η εισαγωγή σε ποσοστό θέσεων 0,5%⁴¹ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση φοιτητών που προέρχονται από τη μειονότητα. Ταυτόχρονα με όλα τα παραπάνω υλοποιήθηκαν από την κυβέρνηση έργα υποδομής στις μουσουλμανικές περιοχές με διανοίξεις δρόμων, επέκταση της ηλεκτροδότησης, τηλεφωνικές συνδέσεις κ.α., με αποτέλεσμα η περιοχή της Θράκης να μην υστερεί από πλευράς έργων υποδομής συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας. Την 10 Οκτωβρίου 2017 ψηφίστηκε από τη Βουλή τροπολογία, σύμφωνα με την οποία υιοθετείται η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με την αναγνώριση σωματείων. Η διάταξη αυτή αφορά την υπόθεση με την αυτοαποκαλούμενη «Τουρκική Ένωση Ξάνθης» και ορίζει ότι μπορεί να υποβάλει εκ νέου αίτημα στην ελληνική Δικαιοσύνη για την αναγνώρισή της, με την τήρηση του άρθρου 11 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Την 9^η Ιανουαρίου 2018 ψηφίστηκε το νομοσχέδιο⁴² για την κατάργηση της υποχρεωτικής

⁴¹ Το 1995 με τη θεσμοθέτηση ειδικής ρύθμισης του νόμου 2341/95 (φ.208Α'/6.10.95, άρθρο 2^ο ορισμός του ποσοστού 0,5% προβλέπεται στην ΥΑ Φ.152.11/Β3/790-28.2.1996 ΦΕΚ 129Β, 1996)

⁴² Έχει τίτλο: «Τροποποίηση του άρθρου 5 του ν. 1920/1991 (Α'11), με τον οποίο κυρώθηκε η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Περί Μουσουλμάνων Θρησκευτικών Λειτουργιών» (Α'182).

εφαρμογής του ιερού Ισλαμικού Νόμου «Σαρία»⁴³ στη Θράκη. Σύμφωνα με το νομοσχέδιο αυτό καταργείται για τη μουσουλμανική μειονότητα η υποχρεωτική προσφυγή στο Μουφτή - Ιεροδίκη για υποθέσεις κληρονομικού και οικογενειακού δικαίου και μόνο εφόσον όλα τα εμπλεκόμενα μέρη το επιθυμούν και υπογράφουν ρητή δήλωση, μπορούν να αποταθούν σε αυτόν.

Σε ότι αφορά τα σχετιζόμενα με τη μουσουλμανική μειονότητα προβλήματα που υποβόσκουν αυτή τη στιγμή και η Ελληνική πολιτεία θα κληθεί να αντιμετωπίσει, είναι πολύ σοβαρά και ενδέχεται να επηρεάσουν ακόμη και την ακεραιότητα και την σταθερότητα της χώρας.

Εξαιρετικά σημαντικό πρόβλημα είναι το δημογραφικό, το οποίο είναι γνωστό σε όλους ότι αποτελεί μάστιγα για ολόκληρη την Ελλάδα. Στη Θράκη όμως, η ύπαρξη της μουσουλμανικής μειονότητας προσδίδει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι, από τη μια συρρικνώνεται ο χριστιανικός πληθυσμός της περιοχής (70% το 2001, 67% σήμερα), ενώ από την άλλη παρατηρούμε μία γενικά αυξητική τάση του μουσουλμανικού πληθυσμού (Εικόνα 6). Οι γεννήσεις του χριστιανικού πληθυσμού της Θράκης έχουν μειωθεί, κάτι που παρατηρείται γενικότερα σε όλη την Ελληνική Επικράτεια, ενώ αντίθετα στη μουσουλμανική μειονότητα παρατηρούμε το φαινόμενο της υπεργεννητικότητας, με αποτέλεσμα ο μουσουλμανικός πληθυσμός να αυξάνεται συνεχώς. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται η διαμόρφωση του μουσουλμανικού πληθυσμού στη Δυτική Θράκη.

⁴³ Με τον όρο Σαρία ή Ισλαμικός Νόμος εννοείται ο ισλαμικός θρησκευτικός κώδικας διαβίωσης. Είναι εμπνευσμένη από το Κοράνιο και χρησιμοποιείται ως αναφορά στο ισλαμικό δίκαιο, αλλά και τον ισλαμικό τρόπο ζωής γενικότερα

Εικόνα 6: Εικόνα Εξέλιξης Πληθυσμού της Μουσουλμανικής Μειονότητας

Το δεύτερο πρόβλημα είναι το αναπτυξιακό, το οποίο αντιμετωπίζει όχι μόνο η Θράκη αλλά και ολόκληρη η ελληνική επαρχία. Οι ιδιαιτερότητες όμως της περιοχής το κάνουν να αποκτά σημαντική αξία, όπως και το δημογραφικό. Τα έντονα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Θράκη λόγω της συρρίκνωσης των εισοδημάτων από τις αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες, της συνεχιζόμενης οικονομικής ύφεσης και της μη ύπαρξης ικανής αναπτυξιακής πολιτικής, δεν βοηθούν στη διατήρηση κατάλληλων οικονομικοπολιτιστικών συνθηκών για την παραμονή των καταγόμενων από τη Θράκη πολιτών σε αυτή. Το παραπάνω γεγονός έχει σαν αποτέλεσμα αρκετοί, ιδιαίτερα οι νέοι, σε αναζήτηση εργασίας με σκοπό την αύξηση του βιοτικού τους επιπέδου να οδηγούνται στη μετανάστευση, εσωτερική ή εξωτερική και έτσι ο χριστιανικός πληθυσμός της περιοχής συνεχώς μειώνεται. Αν το φαινόμενο αυτό συνεχιστεί με τον ίδιο ρυθμό θα δημιουργηθεί σύντομα μια μη αναστρέψιμη πολύπλοκη κατάσταση για τη Θράκη και κατ' επέκταση για την Ελλάδα, ενώ ταυτόχρονα θα ευνοηθούν τα επεκτατικά σχέδια της Τουρκίας.

Ένα ακόμη πρόβλημα της περιοχής αποτελεί το γεγονός ότι σημαντική έκταση γης που ανήκε στους χριστιανούς της Θράκης περνά στα χέρια των μουσουλμάνων, είτε λόγω μετανάστευσης, είτε λόγω της άσχημης οικονομικής τους κατάστασης. Έτσι αναγκάζονται να πουλούν τη γη τους, την οποία αγοράζουν οι μουσουλμάνοι, πιθανώς με οικονομική ενίσχυση από το τουρκικό προξενείο.

Το τουρκικό προξενείο της Κομοτηνής αποτελεί άλλο ένα σοβαρό πρόβλημα

της περιοχής, το οποίο με την καθημερινή του δράση αποδεικνύει ότι δεν έχει σκοπό την εξομάλυνση ούτε των σχέσεων Ελλήνων και Τούρκων, ούτε των σχέσεων μουσουλμάνων και χριστιανών. Αντίθετα, με ενέργειες των οργάνων του προκαλεί συγκρούσεις και προστριβές προσπαθώντας να δημιουργήσει άσβεστο μίσος μεταξύ μουσουλμάνων και χριστιανών και χρησιμοποιεί τη μειονότητα για την υλοποίηση των επεκτατικών στόχων της Τουρκίας.

Μια άλλη σημαντική πηγή προβλημάτων είναι ο ημερήσιος και περιοδικός τύπος που υπάρχει ή έρχεται στη Θράκη από την Τουρκία, ο οποίος έχει καθαρά διχοτομικό και αυτονομιστικό περιεχόμενο. Κάνει λόγο για δημιουργία ανεξάρτητου κράτους της Δυτικής Θράκης και σκοπός του είναι να καλλιεργεί το φανατισμό και το πνεύμα του αλυτρωτισμού στη μουσουλμανική μειονότητα.

Στο πέρασμα του χρόνου διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Πολιτεία διέπραξε πολλά και σοβαρά λάθη μέχρι το 1989, αρχικά διώκοντας την ηγεσία των παλαιομουσουλμάνων, με αποτέλεσμα να επικρατήσουν οι κεμαλιστές, υπογράφοντας στη συνέχεια τα δύο μορφωτικά σύμφωνα το 1951 και το 1968, με αποτέλεσμα τον εκτουρκισμό της παιδείας της μειονότητας και πολλά άλλα. Από το 1990 με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης ξεκινάει μία χαλάρωση της στάσης απέναντι στην μουσουλμανική μειονότητα, εφαρμόζοντας πολιτική ισονομίας και ισοπολιτείας. Εξαιτίας όμως των λαθών του παρελθόντος και της συνεχόμενης τουρκικής επιρροής, το επιθυμητό αποτέλεσμα φαίνεται να καθυστερεί να επιτευχθεί. Τέλος οι χειρισμοί της Ελληνικής κυβέρνησης μέχρι και σήμερα δείχνουν ότι κλείνει τα μάτια σε ένα πρόβλημα που είναι πολύ πιθανό να το βρει μπροστά της, την αμφισβήτηση της ελληνικότητας των εδαφών της Θράκης.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα - Προτάσεις

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, αυτό που προφανώς διαφαίνεται, είναι η διαφορετική αντιμετώπιση της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης από την Ελλάδα, σε σχέση με την αντίστοιχη της Ελληνικής της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Η διαφορά αυτή υφίσταται διαχρονικά από την υπογραφή της Συνθήκης της Λοζάνης μέχρι ακόμα και σήμερα. Σε γενικές γραμμές η Ελληνική πλευρά κινείται στο πλαίσιο που θέτει το Διεθνές Δίκαιο για το σεβασμό των μειονοτικών δικαιωμάτων, ενώ η Τουρκία παραβιάζει συστηματικά τους κανόνες του, ανάλογα με τις επιταγές του συμφέροντός της. Μία άλλη διάσταση της διαφοράς στην αντιμετώπιση των μειονοτήτων από Ελλάδα και Τουρκία, είναι το κατά πόσο η μία ή η άλλη πλευρά εμπλέκεται στα εσωτερικά της άλλης σε θέματα τα οποία άπτονται της μειονότητας που φιλοξενούν. Υπό την έννοια αυτή η Ελλάδα φαίνεται να έχει σχεδόν εγκαταλείψει την Ελληνική μειονότητα στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο, ενώ η Τουρκία ακολουθεί μία συνεπή και συστηματική πολιτική που αποσκοπεί στην ανάπτυξη, διατήρηση και ισχυροποίηση των δεσμών της μουσουλμανικής μειονότητας με αυτήν. Στην διάσταση αυτή υφίσταται μία ακόμα διαφοροποίηση των πολιτικών που ακολουθούν οι δύο χώρες ως προς την διαφύλαξη της ομαλότητας της λειτουργίας των μειονοτικών οντοτήτων (φυσικών προσώπων και οργανισμών) στο εσωτερικό τους και την ενσωμάτωσή τους στην κοινωνία τους. Πάνω στους άξονες αυτούς βασίζεται η αξιολόγηση του χειρισμού των δύο μειονοτήτων.

Ελληνική μειονότητα και Ελλάδα

Η Ελλάδα έχει δεχθεί την διαμόρφωση των ίδιων συνθηκών και δικαιωμάτων που ισχύουν για τους μουσουλμάνους της Τουρκίας, στην Ελληνική επικράτεια. Ο μόνος όρος που έθεσε για αυτό ήταν η συμμόρφωση της Τουρκίας με την αμοιβαιότητα σε ότι αφορά την Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Το βασικότερο σφάλμα της Ελλάδας ήταν διαχρονικό και αφορούσε το ότι παρέλειψε συστηματικά να εξασφαλίσει κατάλληλες εγγυήσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα της Ελληνικής

μειονότητας. Από τα πρώτα χρόνια της ισχύος της Συνθήκης της Λοζάνης κράτησε μία στάση αναμονής και κατευνασμού απέναντι στην Τουρκική άρνηση να εφαρμόσει στοιχειωδώς αυτά για τα οποία είχε δεσμευθεί. Δεν βρήκε τρόπο ούτε να περιορίσει τις ανθελληνικές δράσεις της Τουρκίας, αλλά ούτε και να ενεργοποιήσει τον διεθνή παράγοντα, προκειμένου να την συμμορφώσει με την Συνθήκη της Λοζάνης και με το Διεθνές Δίκαιο. Η στρατηγική του κατευνασμού που επέλεξε η Ελληνική πλευρά αποδείχθηκε εσφαλμένη με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την προσέγγιση του Βενιζέλου. Στις επαναλαμβανόμενες διώξεις του Τουρκικού κράτους εναντίον του Ελληνισμού που διαβιεί στην επικράτεια της, η αντίδραση του Ελληνικού κράτους δεν ήταν τέτοια που να καταφέρει καίρια πλήγματα στην Τουρκία σαν αντίποινα. Οι προσπάθειες για ενεργοποίηση των διεθνών οργανισμών κρίνονται εκ του αποτελέσματος, αναποτελεσματικές, καθώς στις χλιαρές παρεμβάσεις τους, η Τουρκία απαντά με περίσσεια αδιαφορία. Ακόμα και την σύγχρονη περίοδο που η Τουρκία χρειαζόταν την προσέγγιση με τη Δύση για να υποστηρίξει τη ενταξιακή της πορεία στην Ευρώπη, η Ελλάδα δεν εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση αυτή, αλλά αρκέστηκε σε μικρές – ανώδυνες υποχωρήσεις και σε επίσης ανώδυνες αρνητικές εκθέσεις των αρμόδιων οργάνων της Ευρώπης. Όμως ακόμα και αυτές οι επεμβάσεις των Ευρωπαϊκών οργάνων για την Ελληνική μειονότητα, εναντίον της Τουρκίας προκλήθηκαν περισσότερο από την ιδιωτική πρωτοβουλία του απόδημου Ελληνισμού, παρά από το επίσημο κράτος.

Η συμπεριφορά του Ελληνικού κράτους απέναντι στο Ελληνισμό που είναι εγκατεστημένος στην Τουρκική επικράτεια, διαμορφώνει μία εικόνα εγκατάλειψης τους από την μητροπολιτική Ελλάδα. Πέρα από τις διώξεις, το αίσθημα της εγκατάλειψης ενισχύει την απελπισία των ανθρώπων αυτών και τους ωθεί μακριά από τον τόπο τους. Αποτέλεσμα είναι ο Ελληνικός πληθυσμός στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο να έχει συρρικνωθεί σε εξαιρετικά δραματικά επίπεδα.

Ελληνική μειονότητα και Τουρκία

Η εκτός πλαισίου Συνθήκης της Λοζάνης και γενικότερα του Διεθνούς Δικαίου, συμπεριφορά της Τουρκίας απέναντι στην Ελληνική μειονότητα που είναι

εγκατεστημένη στο έδαφός της, είναι αποδεδειγμένη και έχει υποπέσει στην αντίληψη της διεθνούς κοινότητας, τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και σε επίπεδο διεθνών οργανισμών. Είναι σε γνώση της διεθνούς κοινότητας η συστηματική παραβίαση των μειονοτικών δικαιωμάτων. Ωστόσο οι Τουρκικές κυβερνήσεις δεν φαίνεται να επηρεάστηκαν από αυτό, καθώς η πολιτική τους ελάχιστα έχει επηρεαστεί από τις Ελληνικές διαμαρτυρίες και τις παρεμβάσεις των διεθνών οργανισμών.

Όπως έχει αποδειχθεί, με αδιάσειστα επιστημονικά στοιχεία, στην Κωνσταντινούπολη η τουρκική διοίκηση υποχρέωσε τους ελληνορθόδοξους να ζουν κάτω από αποπνικτικές συνθήκες, παραβιάζοντας συστηματικά τις κοινωνικό-θρησκευτικές και εκπαιδευτικές ελευθερίες που προέβλεπε η Συνθήκη της Λοζάνης. Σε πρώτη προτεραιότητα, από τις πρώτες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα, φαίνεται να ακολουθούν πιστά ένα σχέδιο αφελληνισμού της εκπαίδευσης της Ελληνικής μειονότητας. Στο ίδιο μήκος κύματος είναι και η καταπάτηση των θρησκευτικών ελευθεριών των Ελλήνων. Συστηματική ήταν η προσπάθεια για οικονομική εξόντωση των ακμαζόντων Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη και η παράλληλη μέριμνα για να ευνοηθεί η μεγαλύτερη επιρροή των Τούρκων στην οικονομική ζωή της χώρας. Αν και μια τέτοια στόχευση μπορεί να ήταν θεμιτή, τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν σίγουρα αθέμιτα και μακριά από κάθε έννοια δικαιοσύνης και ισονομίας. Πιο βάρβαροι ακόμα είναι οι σχεδιασμοί που υλοποιήθηκαν κατά καιρούς για βιολογική εξόντωση, κάθε μειονότητας στην επικράτεια τους, κυρίως της Ελληνικής.

Οι διωγμοί των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου απέδωσαν καθώς ο πληθυσμός τους συρρικνώθηκε και τείνει να εκμηδενιστεί. Σε αυτό σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο παθητικός ρόλος των Ελληνικών κυβερνήσεων μέχρι και σήμερα.

Μουσουλμανική μειονότητα και Ελλάδα

Η Εθνική ολοκλήρωση της Ελλάδας τους δύο περίπου αιώνες της ανεξαρτησίας της, χαρακτηρίζεται από κλιμακούμενη ενσωμάτωση εδαφών και πληθυσμών στον εθνικό κορμό. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η εθνική και θρησκευτική ενσωμάτωση πληθυσμών που το κύριο στοιχείο τους είναι η

ομοιομορφία τους. Αποτέλεσμα αυτού είναι, η Χώρα, να παρουσιάζει σχετικά υψηλή Εθνική και θρησκευτική ομοιομορφία (αν εξαιρεθεί η αθρόα και ως ένα βαθμό ανεξέλεγκτη λαθρομετανάστευση). Οι μειονότητες που είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα, είτε εθνοτικού, είτε γλωσσικού, είτε θρησκευτικού χαρακτήρα, είναι πολύ περιορισμένες. Η μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης, χωρίς – τουλάχιστον θεωρητικά – να περιθωριοποιείται από το επίσημο Ελληνικό κράτος, είναι πολιτικά προβληματική, λόγω της συνάφειας των χαρακτηριστικών των μελών της με το Τουρκικό κράτος και δίνει συχνά αφορμές για ανησυχία στην περιοχή. Η Ελλάδα σε κάθε ευκαιρία επιβεβαιώνει την πρόθεση της να εξασφαλίσει ότι ακριβώς οι ίδιες συνθήκες που ισχύουν για τους μουσουλμάνους της Τουρκίας, ισχύουν και για τους μουσουλμάνους της Ελλάδας.

Ένα σφάλμα το οποίο κάνει η Ελληνική κοινωνία και που εκμεταλλεύεται η Τουρκία για να προωθήσει τα συμφέροντα της στην περιοχή, είναι η μη διάκριση των τριών εθνοτικών ομάδων που αποτελούν τη μειονότητα. Στο σφάλμα αυτό οδηγείται η Ελληνική κοινωνία ως αποτέλεσμα της αδυναμίας της πολιτείας να εκθέσει την ξεχωριστή πολιτισμική παράδοση και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά της κάθε ομάδας ξεχωριστά. Στην πραγματικότητα οι μειονοτικές ομάδες της Δυτικής Θράκης υφίστανται καταπίεσης από την ομάδα των Τουρκόφωνων οι οποίοι επιδιώκουν (με την υποστήριξη του Τουρκικού κράτους) την πολιτιστική τους κυριαρχία έναντι αυτών.

Ένα άλλο σημείο που χρήζει προσοχής είναι τα παρωχημένα και παραδοσιακά κοινωνικά σχήματα στα οποία εμμένει να είναι προσηλωμένη η μουσουλμανική κοινότητα. Την καταπίεση από την κατάσταση αυτή βιώνουν περισσότερο οι νέοι άνθρωποι και οι γυναίκες. Πέρα από το γεγονός ότι αυτή η καταπίεση οδηγεί σε ψυχολογικά προβλήματα και αδιέξοδα, σε πολλές περιπτώσεις έρχεται σε αντίθεση με τη νομοθεσία και το Σύνταγμα της Χώρας (όταν αυτή προέρχεται από την εφαρμογή του ισλαμικού νόμου στα θέματα οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου).

Ακόμα μία αιτία που οδήγησε στην όξυνση του μειονοτικού ζητήματος στην Δυτική Θράκη είναι η αδιαφορία της Ελληνικής πολιτείας για την ανάπτυξη της περιοχής. Η Δυτική Θράκη όσο και γενικότερα η Ελληνική περιφέρεια έμειναν διαχρονικά έξω από τα σχέδια της βιομηχανικής ανάπτυξης. Αποτέλεσμα ήταν η υποβάθμιση της περιοχής, η δημιουργία καταστάσεων που ευνοούσαν την

περιθωριοποίηση των πληθυσμών, πολύ δε περισσότερο των μειονοτικών, οι οποίοι αντιλαμβάνονται την έλλειψη σχεδίου ανάπτυξης ως ένα δείγμα απόρριψης τους από το επίσημο Ελληνικό κράτος. Ταυτόχρονα η διαρκής και εκκωφαντική απουσία του Ελληνικού κράτους από την Δυτική Θράκη, όχι μόνο σε οικονομικό αλλά και σε πολιτιστικό επίπεδο, έδωσε χώρο στην Τουρκία, τον οποίο φροντίζει να εκμεταλλεύεται μέσω του προξενείου.

Στη λογική του κατευνασμού, η Ελληνική πολιτεία φροντίζει να αντιμετωπίζει την μουσουλμανική μειονότητα με περίσσεια επιείκειας, ειδικότερα σε αντιδιαστολή με την αντιμετώπιση της χριστιανικής κοινότητας. Η πολιτική αυτή σε πολλές περιπτώσεις οδηγεί σε αυθαιρεσίες των μουσουλμάνων που σε πολλές περιπτώσεις στρέφονται και εναντίον του χριστιανικού χαρακτήρα της περιοχής⁴⁴.

Μουσουλμανική μειονότητα και Τουρκία

Η Τουρκία εργαλειοποιεί κατά περίπτωση τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης για να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα σε βάρος της Ελλάδας. Προσπαθεί με κάθε τρόπο να δημιουργήσει αποσταθεροποίηση στην περιοχή, με σκοπό την αμφισβήτηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και την απειλή της εδαφικής ακεραιότητας της πατρίδας μας.

Η προσπάθεια της Τουρκίας να ομογενοποιήσει τις τρεις εθνοτικές ομάδες και να τις παρουσιάσει ως μία τουρκική μειονότητα και όχι ως μουσουλμανική όπως υφίσταται, αποτελεί αφενός ανιστόρητη διαστρέβλωση των φυλετικών δεδομένων και αφετέρου συνιστά παραβίαση των μειονοτικών δικαιωμάτων. Εκμεταλλεύομενη το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και το ισχύον εκπαιδευτικό σύστημα, με το οποίο τα παιδιά των Πομάκων και των Αθίγγανων μένουν αμόρφωτα ή μαθαίνουν μόνο τουρκικά, όπως επίσης και του γεγονότος ότι οι διάλεκτοι της μειονότητας τείνουν να εξαλειφθούν προς όφελος της τουρκικής γλώσσας, παρουσιάζουν την μειονότητα ως τουρκική εγείροντας έτσι το θέμα του αλυτρωτισμού.

⁴⁴ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το θέμα των αδειών για νέα τζαμιά. Οι προσπάθειες φανατικών μουσουλμάνων να αυθαιρετήσουν σε σχέση με τις αρχικές άδειες και να ξεπεράσουν οι μιναρέδες σε ύψος τα γειτονικά καμπαναριά των εκκλησιών χάριν εντυπώσεως και μόνον έχει πάρει διαστάσεις, όταν η πολιτεία διστάζει να εφαρμόσει το νόμο.

Επιπλέον, επιθυμώντας η Τουρκία να διαδραματίσει ρόλο περιφερειακής υπερδύναμης, προσπαθεί με κάθε τρόπο να ελέγξει και να χειραγωγήσει τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και κατ' επέκταση όλων των Βαλκανικών κρατών, προσποιούμενη τη «Μητέρα Πατρίδα», όχι μόνο των Τουρκογενών αλλά όλων των μουσουλμάνων, Πομάκων και Αθίγγανων, με απώτερο σκοπό την κατάλληλη χρησιμοποίηση της όποτε αυτό κριθεί απαραίτητο. Η Ελληνική διοίκηση αποδέχθηκε την απέλαση 150 παλαιομουσουλμάνων κληρικών υπό τον Μουσταφά Σειμηρή, ικανοποιώντας το αίτημα του Ινονού⁴⁵. Λίγο αργότερα αποδέχθηκε και η ίδρυση του Τουρκικού προξενείου στην Κομοτηνή. Οι κινήσεις αυτές έδωσαν την δυνατότητα στην Τουρκία, μέσω του προξενείου, να επεμβαίνει στα ζητήματα μειονότητας και στα εσωτερικά του Ελληνικού κράτους. Το τουρκικό προξενείο δρα σύμφωνα με την πολιτική της Τουρκίας, όπου με το πρόσχημα τη δήθεν προστασία της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης προσβλέπει στη χειραγωγή των μουσουλμάνων της περιοχής, στην εμφύτευση της τουρκικής συνείδησης και της ιδέας του παντουρκισμού.

Οι κατασχέσεις ακινήτων από την τουρκική τράπεζα Ziraat, όπως επίσης και οι αγορές ακινήτων και γης από μέλη της μειονότητας, αποτελεί πρακτική της γειτονικής χώρας που εκμεταλλεύομενη την οικονομική ύφεση, προσπαθεί να εισβάλλει στη περιοχή. Σύμφωνα με όσα καταγγέλλονται, το μαύρο χρήμα του τουρκικού προξενείου της Κομοτηνής ρέει άφθονο, με στόχο όχι μόνο τον εκτουρκισμό της μειονότητας αλλά και την αγορά γης και ακινήτων στην ευαίσθητη αυτή περιοχή.

Οι σύλλογοι και ενώσεις της μειονότητας, που δραστηριοποιούνται στην Θράκη, έχουν ως σκοπό τη διατήρηση της ενότητας και τη συσπείρωσή τους γύρω από τους τουρκογενείς μουσουλμάνους. Ειδικότερα σε ότι αφορά την ίδρυση τουρκικών σωματείων, αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις της Σύμβασης και της Συνθήκης της Λοζάνης, που αναγνωρίζει την μειονότητα ως μουσουλμανική, δηλαδή θρησκευτική και όχι εθνική.

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί ότι είναι υπαρκτή η απειλή από την Τουρκία, πιθανής και μελλοντικής αποκοπής της Θράκης από τον Ελληνικό κορμό (κάτι

⁴⁵ Οι Τουρκόφωνοι της περιοχής που ήταν παλαιοί υπήκοοι της Οθωμανικής αυτοκρατορίας απέστρωσαν το πρόσωπο τους από τον Μουσταφά Κεμάλ. Δεν αισθάνονταν καμία σύνδεση με το κράτος το οποίο είχε θέσει υπό διωγμό τον Αλάχ και τον προφήτη (Παπαθεμελής 2000).

αντίστοιχο με την Κριμαία ή το Κόσοβο) σε περίπτωση που η Ελληνική πολιτεία δεν δώσει τη δέουσα σημασία στα προβλήματα που απασχολούν σήμερα τη μειονότητα. Η Τουρκία χρησιμοποιεί την μουσουλμανική μειονότητα στα επιτακτικά σχέδια της για την Δυτική Θράκη, εκμεταλλευόμενη την διστακτικότητα της Αθήνας να αναλάβει πρωτοβουλίες που θα αναγκαστεί να υπερασπιστεί σθεναρά σε δεδομένη έντονη αντίδραση της Τουρκίας. Τα επεισόδια που συχνά συμβαίνουν στη Δυτική Θράκη είναι αποτέλεσμα ακριβώς αυτής της ανεκτικότητας της Αθήνας στην Τουρκική δραστηριότητα. Χάθηκαν από την Ελληνική πλευρά πολλές δεκαετίες αδράνειας προς χάριν του κατευνασμού. Αντίθετα η Τουρκία αξιοποίησε τις Ελληνικές αδυναμίες της εξωτερικής πολιτικής και κινήθηκε στο περιθώριο της νομιμότητας για να εξυπηρετήσει τους επεκτατικούς της σκοπούς. Σε περιόδους ύφεσης των Ελληνοτουρκικών σχέσεων έκανε εντονότερη την προσέγγιση της στους μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης. Εκμεταλλεύονταν τις εντάσεις με μοναδικό της σκοπό να προσεγγίζει την μουσουλμανική μειονότητα και να διώκει την Ελληνική.

Προτάσεις

Η διαχείριση της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης και η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για πρόοδο και ευημερία της Ελληνικής μειονότητας της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου, είναι ζητήματα που η Ελληνική πλευρά θα πρέπει να τοποθετήσει σε συγκοινωνούντα δοχεία. Η εξέταση των απαιτήσεων της Τουρκίας για τη μουσουλμανική μειονότητα της Δυτικής Θράκης, είναι ανάγκη να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της κρατικής οντότητας που φιλοξενεί στη επικράτεια της μία θρησκευτική μειονότητα. Κάθε παρέκκλιση από τα όρια αυτά δεν θα πρέπει να είναι ανεκτή. Επιπλέον το ενδιαφέρον για την Ελληνική μειονότητα στην Τουρκική επικράτεια θα πρέπει να διέπεται από το ενδιαφέρον της μητροπολιτικής οντότητας ανθρώπων, στους οποίους το φιλοξενούν κράτος θα πρέπει να παρέχει όλες τις προϋποθέσεις ισοτιμίας και ισονομίας με τον Τουρκικό⁴⁶ πληθυσμό.

⁴⁶ Ο όρος γηγενής στην περίπτωση Τούρκων που κατοικούν στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο, μόνο καταχρηστικά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί.

Σε ανώτατο επίπεδο, η Ελληνική διπλωματία θα πρέπει να εργάζεται συνεχώς προς την κατεύθυνσή της διατήρησης του χαρακτηρισμού της μουσουλμανικής μειονότητας ως θρησκευτικής. Οι δυσκολίες που θα πρέπει να ξεπερνάει κάθε φορά πηγάζουν από την εκτίμηση του δικαιώματος των μειονοτικών να αυτοπροσδιορίζονται ως Τούρκοι. Με βάση το επιχείρημα αυτό, η Ελληνική πλευρά μπορεί να θεωρηθεί ότι καταπατά ακριβώς αυτό το δικαίωμα. Ωστόσο, καθώς οι Τουρκόφωνοι της Δυτικής Θράκης είναι η μία από τις μειονοτικές ομάδες της και οι υπόλοιπες δεν έχουν τις προϋποθέσεις να προσδιοριστούν ως Τούρκοι, θα πρέπει να οριστούν αποτελεσματικά στεγανά μεταξύ τους. Η ομάδα των Πομάκων αντιδρά στην προσπάθεια κύκλων των Τουρκόφωνων (υποκινούμενων από το Τουρκικό προξενείο) να χαρακτηριστεί η μειονότητα σαν Τουρκική. Σε αυτήν τη γραμμή θα πρέπει να παραμείνει η Εθνική πολιτική για την μειονότητα διατηρώντας τις μειονοτικές ομάδες απολύτως διακριτές. Αυτό μπορεί να γίνει κυρίως με την καλλιέργεια και τόνωση των ειδοποιών χαρακτηριστικών κάθε ομάδας.

Στη Δυτική Θράκη, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στη διάκριση μεταξύ των τριών εθνοτικών ομάδων της μειονότητας, εστιάζοντας στη διατήρηση της πολιτισμικής τους παράδοσης και των ξεχωριστών γλωσσικών τους χαρακτηριστικών. Είναι απαραίτητο να τονιστούν τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά που τις διαφοροποιούν, έτσι ώστε από τη μια να καθίστανται ανίσχυροι οι τουρκικοί ισχυρισμοί περί κοινής καταγωγής και από την άλλη να μη ταυτίζεται η μουσουλμανική θρησκεία με τον τουρκισμό. Η Ελληνική Πολιτεία πρέπει να δημιουργήσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να κερδίσει την εμπιστοσύνη της μειονότητας με σκοπό να καταφέρει τελικά να την ενσωματώσει στην Ελληνική κοινωνία και να μην αισθάνονται «ξένο σώμα». Αυτό είναι δυνατόν να επιτευχθεί αν η Ελληνική πολιτεία συνεχίζει να αφουγκράζεται και να σκύβει πραγματικά στα προβλήματα που απασχολούν τη μειονότητα. Τα τελευταία χρόνια το έχει καταφέρει και με την εκτέλεση έργων υποδομής για την αύξηση του βιοτικού τους επιπέδου όπως, αναβάθμιση του οδικού δικτύου και των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης, αύξηση των τηλεπικοινωνιακών δυνατοτήτων (διαδίκτυο, τηλεόραση, ραδιόφωνο) κ.α. στα χωριά στα οποία διαμένουν, αποδεικνύει έμπρακτα ότι βρίσκεται στο πλευρό τους και τους νοιάζεται ως ισότιμους Έλληνες πολίτες. Η δημιουργία ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών, μέσα από τους

οποίους θα προβάλλεται η μειονότητα ως αναπόσπαστο κομμάτι της Ελληνικής κοινωνίας θα μπορούσε να αναδείξει τυχόν θέματα που τους απασχολούν, τα ήθη και τα έθιμα τους, όπως επίσης και την ξεχωριστή πολιτισμική τους παράδοση. Επιπλέον θα μπορούν να διοργανώνουν κοινές γιορτές, που θα τους δημιουργούν την πεποίθηση ότι αποτελούν κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας. Τέλος θα βοηθούσε η παρότρυνση δημιουργίας ελληνικών συλλόγων μειονότητας, μέσα από τους οποίους θα αναδεικνύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, δρώντας πάντα σε νόμιμα πλαίσια εντός της Ελληνικής κοινωνίας. Στη περίπτωση της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου θα πρέπει να καταδεικνύει στην διεθνή κοινότητα την διάκριση της διαχείρισης των υποθέσεων του Τουρκικού πληθυσμού, σε ότι έχει να κάνει με την κρατική διοίκηση, σε βάρος των Ελλήνων. Οι προσπάθειες που κάνουν οι Έλληνες της διασποράς είναι αξιόλογες και αποδίδουν έως ένα βαθμό. Ωστόσο στερούνται τυπικού κύρους με αποτέλεσμα να είναι δυσκολότερο να οδηγήσουν σε ουσιαστικές δεσμεύσεις για επέμβαση της διεθνούς κοινότητας ή για συμμόρφωση της Τουρκίας με το διεθνές δίκαιο. Τα κυριότερα ζητήματα στα οποία το επίσημο Ελληνικό κράτος θα πρέπει να επιμένει (πέρα από τα εκπαιδευτικά ζητήματα που προαναφέρθηκαν) είναι η προστασία των περιουσιών της μειονότητας, η κατασκευή έργων υποδομής, η ηλεκτρονική τηλεπικοινωνιακή αλλά και τακτική συγκοινωνιακή σύνδεση των δύο νήσων με την μητροπολιτική Ελλάδα.

Είναι διαπιστωμένη η προσπάθεια επιρροής της μουσουλμανικής μειονότητας από Τουρκικές υπηρεσίες, ώστε να την οικειοποιηθεί. Στην κατεύθυνση αυτή, επιδίωξη των Ελληνικών κυβερνήσεων, θα πρέπει να αποτελεί η διακοπή του δίαυλου επιρροής και προπαγάνδας, που ελέγχεται πλήρως από το τουρκικό προξενείο Κομοτηνής, ώστε να απεμπλακεί η μειονότητα από την υπονόμηση της ομαλότητας της Θράκης και να αποτραπεί η ταύτιση των Πομάκων και των Αθιγγάνων με τους Τουρκογενείς. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει η Ελληνική Πολιτεία να επανεξετάσει σχολαστικά και με αυστηρότητα το νομικό καθεστώς ύπαρξης και λειτουργίας του εν λόγω προξενείου, καθώς και τη νομιμότητα των δράσεων στις οποίες αυτό επιδίδεται και να προβεί, εάν απαιτηθεί, στην παύση λειτουργίας του ή τουλάχιστον τον περιορισμό της επιρροής του στην μειονότητα. Επιβαλλόμενη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η ανάγκη μιας συνεχούς τεκμηριωμένης, συστηματικής και στοχευμένης ενημέρωσης από την Ελληνική

πολιτεία, της μειονότητας, της ημεδαπής και της διεθνούς κοινής γνώμης, με σκοπό να γίνει κατανοητό από όλους ότι μόνο αυτή μπορεί να εγγυηθεί την προστασία της μειονότητας. Το παραπάνω είναι δυνατόν να επιτευχθεί με την δημιουργία εκπομπών σε τηλεοπτικά κανάλια, πανελλαδικής και παγκόσμιας εμβέλειας και στο διαδίκτυο, προβάλλοντας τη μειονότητα με κατάλληλο τρόπο ώστε να αναδεικνύεται η ελληνική καταγωγή της και η φιλοπατρία της. Το ίδιο θα πρέπει να συμβεί και με την Ελληνική μειονότητα της Κωνσταντινούπολης, της Ίμβρου και της Τενέδου. Είναι γεγονός ότι όχι μόνο η διεθνής, αλλά ακόμα και η Ελληνική κοινή γνώμη, αγνοεί την δραματική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει από την εκτός πλαισίου Διεθνούς Δικαίου συμπεριφοράς των Τουρκικών κυβερνήσεων απέναντι στην Ελληνική μειονότητα για σχεδόν έναν αιώνα. Η δημοσιοποίηση που θα βασίζεται σε κριτήρια θα συμβάλλει στην πίεση που θα πρέπει να ασκηθεί στην Τουρκία για να διαχειριστεί την μειονότητα με δικαιοσύνη.

Η Ελληνική Πολιτεία θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα φειδωλή στην έγκριση επισκέψεων στελεχών της Τουρκικής Κυβέρνησης στην ευαίσθητη περιοχή της Θράκης ή ακόμα και να τις απαγορεύσει, διότι στο πλείστο των περιπτώσεων ασκείται ανθελληνική προπαγάνδα, με σκοπό την κινητοποίηση και συσπείρωση της μουσουλμανικής μειονότητας εναντίον της Ελλάδας. Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να πυκνώσουν οι επίσημες επισκέψεις θεσμικών παραγόντων της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο. Στις επισκέψεις αυτές θα πρέπει να γίνονται και να δημοσιοποιούνται συναντήσεις με τοπικούς παράγοντες της μειονότητας, ώστε να τους προσδίδεται κύρος και αναγνώριση. Επιπροσθέτως τέτοιου είδους συναντήσεις συμβάλλουν στην έγκυρη ενημέρωση του επισήμου Ελληνικού κράτους για την κατάσταση των δικαιωμάτων της μειονότητας.

Το Ελληνικό κράτος χρειάζεται να εκπονήσει και να θέσει σε εφαρμογή ένα σχέδιο αναπτυξιακής πολιτικής στη Δυτική Θράκη, ικανό να την αναβαθμίσει σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Με την αναβάθμιση της περιοχής εκτιμάται ότι θα γεφυρωθούν οι όποιες ανισότητες επικρατούν ανάμεσα στον πληθυσμό και τόσο ο χριστιανικός, όσο και ο μουσουλμανικός πληθυσμός θα αντιληφθούν τον τόπο που διαβιούν ως τον κοινό φορέα, για του οποίου την πρόοδο θα πρέπει να δραστηριοποιούνται. Μερικές από τις δράσεις που θα πρέπει ένα τέτοιο σχέδιο να περιλαμβάνει είναι:

- Η προτροπή επιχειρηματιών, μέσω επιδοτήσεων και χαμηλής φορολογίας για να δημιουργήσουν νέες ή να μεταφέρουν τις υπάρχουσες επιχειρήσεις τους στη Θράκη, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας. Με τον τρόπο αυτό θα αποτραπεί η μετανάστευση των νέων κυρίως ανθρώπων και θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις εξάλειψης του οικονομικού μαρασμού.
- Η πλήρης αξιοποίηση των τουριστικών δυνατοτήτων της περιοχής προκειμένου η περιοχή να αποτελέσει πόλο έλξης ανθρώπων από όλο τον κόσμο. Σε αυτό θα συμβάλει η προώθηση των αρχαιολογικών θησαυρών της περιοχής (Αρχαία Άβδηρα, Εθνολογικό Μουσείο Θράκης, κλπ.), του κλίματος και του φυσικού κάλους. Η Δυτική Θράκη πληροί τις προϋποθέσεις – μέσα από κατάλληλες επενδύσεις να αποτελέσει έναν εξίσου ελκυστικό χειμερινό ή θερινό προορισμό για διακοπές. Στην προσπάθεια αυτή, το Ελληνικό κράτος θα πρέπει να σταθεί αρωγός της ιδιωτικής πρωτοβουλίας παρέχοντας ισχυρά κίνητρα για τουριστικές επενδύσεις στις περιοχές με υψηλή τουριστική δυναμική ή με την επίσπευση των τοπικών έργων υποδομής.
- Η ενίσχυση της ενασχόλησης των κατοίκων των μειονοτικών περιοχών με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Αυτό μπορεί να γίνει με την δημιουργία σχετικών ανωτέρων και ανωτάτων σχολών και με την εγκατάσταση υπηρεσιών που θα έχουν ως αντικείμενο την υποστήριξη των αγροτών.

Η Ελληνική διπλωματία θα πρέπει να απαιτήσει από την Τουρκία την ανάπτυξη ανάλογων δράσεων για την ανάπτυξη της Ελληνικής μειονότητας και κυρίως των δύο νήσων. Παράλληλα οι Ελληνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να σχεδιάσουν και την ενίσχυση κάθε πρωτοβουλίας που είναι προσανατολισμένη στην ενίσχυση του Ελληνικού στοιχείου στις περιοχές που εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή πληθυσμών.

Ένας ακόμη εξαιρετικά σημαντικός τομέας στον οποίο η Ελληνική πολιτεία πρέπει να δώσει βάρος είναι η επίλυση του δημογραφικού προβλήματος. Η μειονότητα σήμερα αποτελεί περίπου το 33% του πληθυσμού της Δυτικής Θράκης και η πορεία της βαίνει αυξανόμενη. Πρέπει άμεσα να βρεθεί λύση και να

ανατραπεί η υπόψη αναλογία προ όφελος των Ελλήνων χριστιανών, δίνοντας σημαντικά κίνητρα στις τρίτεκνες - πολύτεκνες οικογένειες, όπως η φοροαπαλλαγή και η θέσπιση κοινωνικού επιδόματος. Σε περίπτωση κατά την οποία οι μουσουλμάνοι αποτελέσουν την πλειοψηφία της περιοχής, ο κίνδυνος να παρουσιάσουν αιτήματα απόσχισης Ελληνικών περιοχών είναι πολύ πιθανός⁴⁷. Παράλληλα θα πρέπει το Ελληνικό κράτος να παρακολουθεί τη δημογραφία των περιοχών Ελληνικού ενδιαφέροντος στην Τουρκική επικράτεια και να υποστηρίζει διακριτικά κάθε προσπάθεια που είναι προσανατολισμένη στην δημογραφική τους ενίσχυση.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα Τουρκικών συμφερόντων στην περιοχή της Δυτικής Θράκης θα πρέπει να ελέγχεται και θα πρέπει, μέσα στο πλαίσιο της νομιμότητας, να αποτρέπεται. Επιπλέον, το Υπουργείο Οικονομικών είναι ανάγκη να επιβάλει την διεξαγωγή της δραστηριότητας σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Παράλληλα θα πρέπει να υποστηρίζεται με κάθε τρόπο η Ελληνικών συμφερόντων επιχειρηματική δραστηριότητα στην περιοχή. Το Ελληνικό κράτος πρέπει να πείσει τη μειονότητα ότι είναι αποφασισμένο να συνεχίσει την πολιτική της ισονομίας και ισοπολιτείας, ότι τους θεωρεί ισότιμους πολίτες με τους χριστιανούς της περιοχής και ότι είναι συμφέρον τους να αναπτύσσουν τις οικονομικές τους δραστηριότητες στην Ελλάδα και όχι στην Τουρκία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί προβάλλοντας συνεχώς προς κάθε κατεύθυνση, ότι η μειονότητα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Ελληνικής κοινωνίας, κάνοντας προσπάθειες οικονομικής τόνωσης της περιοχής της Θράκης εφαρμόζοντας τα προαναφερθέντα περί αναπτυξιακής πολιτικής.

Η Θράκη ήταν, είναι και θα συνεχίσει να είναι αναπόσπαστο τμήμα του Ελληνισμού, στους κόλπους του οποίου διαβιεί η μοναδική θρησκευτική μειονότητα εντός της Ελλάδας, η μουσουλμανική. Παρά το γεγονός ότι η Ελληνική πολιτεία προσπαθεί ολοένα και περισσότερο να επιλύσει τα προβλήματα που απασχολούν τους μουσουλμάνους της Θράκης, μια μερίδα τους αντιπαρατίθεται στις προσπάθειες αυτές, αξιώνοντας να αναγνωρισθεί η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης σε εθνική τουρκική μειονότητα. Η ανοχή της Ελληνικής

⁴⁷ Σε αντίστοιχη περίπτωση στην Κριμαία, η Ρωσία με το πρόσχημα παροχής βοήθειας στους ρωσόφωνους κατοίκους της Κριμαίας και διενεργώντας δημοψήφισμα για την νομιμοποίηση της επέμβασής της, κατάφερε ναίμακτα να την προσαρτήσει.

πολιτείας απέναντι στην τουρκοποίηση των ελληνόπουλων της μειονότητας από το Γενικό Τουρκικό Προξενείο Κομοτηνής, είτε από έλλειψη στρατηγικής πυγμής, είτε για λόγους ψηφοθηρίας, δεν μπορεί να συνεχιστεί, καθόσον βλάπτει την Ελλάδα και κανένας Έλληνας δε θα ήθελε να βάλει στο λεξιλόγιό του τη λέξη «δυτικοθρακοποίηση», όπως ακούγεται η λέξη «κοσσοβαροποίηση», «κυπροποίηση» ή «κριμαιοποίηση». Η Ελλάδα θα πρέπει να εξασφαλίσει πλήρη διαφάνεια στη μειονοτική πολιτική, να αναλάβει διπλωματικές πρωτοβουλίες για την αξιολόγηση των μειονοτικών προβλημάτων, όπως επίσης και νομοθετικές πρωτοβουλίες στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπόνηση ευρωπαϊκής πολιτικής ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Ελληνική στάση στο θέμα των μειονοτήτων θα πρέπει απαραίτητα να εδράζεται στην εφαρμογή της συμμετρίας που προβλέπει η συνθήκη της Λοζάνης. Η διπλωματία είναι ανάγκη να φέρει και να διατηρήσει ψηλά στην ατζέντα των διεθνών σχέσεων την έντονη αντίθεση των δύο μειονοτήτων και την αποδεδειγμένη ευθύνη της Τουρκίας για αυτό. Στη συνέχεια να απαιτήσει λύσεις ώστε να αποκατασταθεί η αρχή της αμοιβαιότητας. Μία ρηξικέλευθη λύση θα μπορούσε να είναι η μετανάστευση των Ελλήνων στην Ανατολική Θράκη, την Κωνσταντινούπολη και τα νησιά. Δεν θα πρέπει στο παρόν και το μέλλον να χάνονται ευκαιρίες να τονίζεται η αριθμιστική, αλαζονική και παράνομη δράση της Τουρκίας σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς που συμμετέχει η Χώρα. Επιπλέον η διπλωματία χρειάζεται να υιοθετήσει μία πιο επιθετική προσέγγιση στην απαίτηση της επιβολής της νομιμότητας στη Δυτική Θράκη, περιορίζοντας άμεσα τη δράση του Τουρκικού προξενείου. Αυτό άλλωστε επιβάλλεται για την Εθνική ασφάλεια.

Με την υιοθέτηση των παραπάνω προτάσεων εκτιμάται ότι:

- Οι μειονοτικοί της Δυτικής Θράκης θα αντιληφθούν ότι έχουν κοινή γη με τους Έλληνες χριστιανούς και συνεπώς ένα κοινό συμφέρον, την ανάπτυξη των εδαφών που γεννήθηκαν και μεγαλώνουν, τα εδάφη της Δυτικής Θράκης. Επιπλέον θα κατανοήσουν ότι είναι προς το συμφέρον τους η αρμονική συνύπαρξη με τον χριστιανικό πληθυσμό και θα απαλλαγούν από πιθανές εναπομένουσες παραδοσιακές προκαταλήψεις. Πρέπει να εκσυγχρονιστούν, να δουν το συμφέρον τους με διορατικότητα και αίσθημα

αλληλεγγύης, μέσα από το πρίσμα της ιστορικής αλήθειας και να συνεχίσουν να συμπορεύονται με τους χριστιανούς και το σύνολο του Ελληνικού λαού, καθώς αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του. Ακόμα και αν δεν συμβεί αυτό, τότε θα γνωρίζουν ότι πράξεις στρεφόμενες κατά του ίδιου του Κράτους και ειδικότερα ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα της πατρίδας, δε γίνονται αποδεκτές και καταδικάζονται με αυστηρότητα και χωρίς συναισθηματισμούς.

- Οι Έλληνες που διαβιούν στην Τουρκική επικράτεια θα πάνε να αισθάνονται ανυπεράσπιστα θηράματα ενός ανάληπτου καθεστώτος. Το αίσθημα ασφαλείας που θα τους παρέχει η στενή Ελληνική υποστήριξη, θα συνδράμει στην δημογραφική τους ανάπτυξη αλλά και την ένταση της δραστηριότητάς τους στην περιοχή. Η αποκατάσταση των εκπαιδευτικών συνθηκών θα συμβάλει στην πολιτισμική τους ανάπτυξη που θα δημιουργήσει ισχυρό υπόβαθρο για την διατήρηση του Ελληνισμού στις Ελληνικές περιοχές εντός της Τουρκικής επικράτειας. Η Τουρκική διοίκηση θα γνωρίζει ότι ελέγχεται και κάθε πράξη της που θα είναι εκτός των επιταγών των κανονισμών για την προστασία των μειονοτήτων, θα δημοσιοποιείται άμεσα στην Διεθνή κοινότητα και θα επισύρει τις νόμιμες συνέπειες.
- Η Τουρκία θα αναγκαστεί να σεβαστεί την Ελλάδα σαν κυρίαρχο κράτος στην επικράτεια της και τα δικαιώματα της Ελληνικής μειονότητας. Αυτό θα συμβεί γιατί θα έχει αντικατασταθεί ο κατευνασμός από την αποτροπή και η υπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος από την ατομική – συντεχνιακή – κομματική ιδιοτέλεια. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτροπή είναι η ύπαρξη και διατήρηση ισχυρών ενόπλων δυνάμεων. Κατά συνέπεια η Ελληνική πολιτεία θα πρέπει να είναι συνεχώς σε εγρήγορση ώστε να παραμένει μία υπολογίσιμη δύναμή τουλάχιστον στο περιφερειακό γίγνεσθαι. Μέχρι σήμερα, η αντίδραση της Διεθνούς κοινότητας στην συνεχώς καταγγελλόμενη αντισυμβατική συμπεριφορά της Τουρκίας σε ότι έχει να κάνει με την μουσουλμανική και την Ελληνική μειονότητα, είναι αναιμική και περιορίζεται σε ευχολόγια σε ύφος «Ποντίου Πιλάτου». Αυτό συμβαίνει γιατί στις Διεθνείς Σχέσεις, υπολογίσιμος εταίρος είναι εκείνος

που είτε είναι ισχυρός και μπορεί να επιβάλλει τη θέληση του, είτε σε εκείνον μπορεί να βασιστεί ο συνομιλητής του. Υπό το πρίσμα αυτό επιβάλλεται η ισχυροποίηση της φωνής των Ελληνικών αντιπροσωπειών στους διεθνείς θεσμούς.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έντυπη

Ακριτίδου, Δήμητρα. «Μουσουλμανική Μειονότητα» Βανιάς, 2004.

Αλεξανδρής, Αλέξης. The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974. Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, 1992.

Ασημακοπούλου, Φωτεινή και Χρηστίδου – Λιοναράκη, Σεβαστή «Η Μουσουλμανική Μειονότητα της Θράκης και οι Ελληνοτουρκικές Σχέσεις» Αθήνα, Λιβάνη, 2002.

Ασκούνη, Νέλλη. «Η Εκπαίδευση της Μειονότητας στη Θράκη, από το Περιθώριο στην Προοπτική της Κοινωνικής Ένταξης», Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2006.

Γεωργούλης, Σταμάτιος. Ο Θεσμός του Μουφτή στην Ελληνική και Αλλοδαπή Ένομη Τάξη. Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλας, 1993.

Διβάνη, Λένα. «Ελλάδα και Μειονότητες», Αθήνα, Καστανιώτη, 1999.

Διακοφωτάκης, Γεώργιος. «Περί Μειονοτήτων κατά το Διεθνές Δίκαιο», Αθήνα-Κομοτηνή, Σάκκουλα, 2001.

Ζεγκίνης, Ευστράτιος. «Οι Μουσουλμάνοι Αθίγγανοι της Θράκης» Θεσσαλονίκη, Institute for Balkan Studies, 1994.

Ιμάμ, Μεχμέτ. Τσακιρίδη, Όλγα. «Μουσουλμάνοι και Κοινωνικός Αποκλεισμός» Αθήνα, Λιβάνη, 2003.

Κιτσίκης, Δημήτρ., Ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, 1280 – 1924, Εστία, 1996.

Λαυρέτζος, Αν. «Η Θράκη στο μεταίχμιο» Πραγματεία, 2013.

Μάζης, Θ. Ιωάννης. «Η Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία», Αθήνα, Ηρόδοτος, 2010.

Μέκος, Ζαφείριος. «Θράκη, Συνιστώσες του Μειονοτικού Προβλήματος» Θεσσαλονίκη, Ηρόδοτος, 1995.

Μπαλτσιώτης, Λ., & Τσιτσελίκης, Κ. ,Η μειονοτική εκπαίδευση της Θράκης, Συλλογή Νομοθεσίας – Σχόλια, Αθήνα – Κομοτηνή, Σάκκουλα & ΚΕΜΟ, 2001.

Νταβούτογλου, Αχμέτ. «Το Στρατηγικό Βάθος, η Διεθνής Θέση της Τουρκίας», Νικόλαος Ραπτόπουλος (μτφ), Αθήνα, Ποιότητα, 2010.

Oran, B. «Διδάγματα από τα άρθρα 1 και 2 της σύμβασης της Λοζάνης». Στο: Η ελληνοτουρκική ανταλλαγή πληθυσμών, Τσιτσελίκης Κ. Αθήνα: Κ.Ε.Μ.Ο. – Κριτική, 2006.

Ρούκουνας, Ε. Εξωτερική Πολιτική 1914-1923, Αθήνα, Εστία, 1983.

- Σπετσέρης, Αντώνης. «Λέσχη των νέων Ελλήνων, Η Συνθήκη της Λοζάνης» Παπαζήσης, 1990.
- Συρίγος, Άγγελος. Ελληνοτουρκικές Σχέσεις, Αθήνα, Πατάκης, 2015.
- Τσιούμης, Κ. «Οι Πομάκοι στο ελληνικό κράτος(1920-1950), ιστορική προσέγγιση» Θεσσαλονίκη, Προμηθεύς, 1997
- Χιδίρογλου, Παύλος. «Οι Έλληνες Πομάκοι και η Σχέση τους με την Τουρκία» Θεσσαλονίκη, Ηρόδοτος, 1992.
- Alexandris, Alexis. The Greek Minority of Istanbul and Greek Turkish relations 1918 - 1974. Αθήνα, 1983.
- Βρυώνης, Σ. «Ο μηχανισμός καταστροφής.» Στο Ο μηχανισμός καταστροφής, του/της Σ Βρυώνης, 50-60. Αθήνα: Εστία, 2007.
- Διβάνη, Λένα. «Οι Έλληνες ορθόδοξοι στην Κωνσταντινούπολη.» Στο Ελλάδα και Μειονότητες, του/της Λένα Διβάνη, 192-217. Αθήνα: Καστανιώτη, 2002.
- Μάμαλος, Γεώργιος. «Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως κατά την περίοδο 1918 - 1972.» Στο Διεθνής Πολιτική και Οικουμενικός Προσανατολισμός, του/της Γεώργιος Μάμαλος, 91. Αθήνα: Σάκουλα, 2011.
- Παπαθεμελής, Στέλιος. «Μουσουλμανική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης.» Στο Αντιστεκόμαστε, του/της Στέλιος Παπαθεμελής, 339-344. Αθήνα: Καστανιώτης, 2000.
- Παπαφλωράτος, Ιωάννης. «Α' Περίοδος του Βασιλέως Γεωργίου Β'.» Στο Η ιστορία του Ελληνικού Στρατού, του/της Ιωάννης Παπαφλωράτος, 784-785. Θεσσαλονίκη: Σάκουλα, 2014.

Διαδουκτική

- Γρηγοριάδης, Ιωάννης. Το δόγμα Νταβούτογλου και η θέση της Τουρκίας, <https://www.kathimerini.gr/opinion/720451/to-dogma-ntavoytogloy-kai-i-thesi-tis-tourkias/> (πρόσβαση Ιούνιος 11, 2010).
- Ιωάννου, Δημήτριος. Διπλωματική Εργασία ΚΥΠΡΟΣ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ. ΚΡΙΜΑΙΑ. ΘΡΑΚΗ. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ. <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/19842/4/loannouDimitriosMsc2016..pdf> (πρόσβαση Σεπτέμβριος, 2016).
- Καραχάλιος, Διονύσιος. Η μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και η στρατηγική χρησιμοποίησή της από την Τουρκία. <https://parisis.wordpress.com/2014/04/23/η-μουσουλμανική-μειονότητα-της-θράκη/> (πρόσβαση Απρίλιος 23, 2014).
- Συρίγος, Άγγελος. «Σχέσεις Ελλάδος-Τουρκίας: από τη Λοζάνη έως σήμερα», <https://docplayer.gr/38686638-Panteion-panepistimio-koinonikon-politikon->

epistimon-sheseis-ellados-toyrkias-apo-ti-lozani-eos-siuera.html (πρόσβαση Μάρτιος, 2012).

Βουλή των Ελλήνων. «Η Συνθήκη της Λωζάνης.» hellenicparliament. 24 7 1923.

<https://www.hellenicparliament.gr/onlinePublishing/DOD/011-057.pdf> (πρόσβαση 10 1, 2021).

Τσιλένης, Σάββας. «Η μειονότητα των Ορθόδοξων Χριστιανών στις επίσημες στατιστικές της σύγχρονης Τουρκίας και στον αστικό χώρο.» demography-lab. 1 1 2021.

<http://www.demography-lab.prd.uth.gr/ddaog/article/cont/ergasies/tsilenis.htm> (πρόσβαση 10 2, 2021).

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΤΑ ΑΡΘΡΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ «ΠΕΡΙ
ΑΝΤΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ»**

Άρθρο 1

Από 1ης Μαΐου 1923 θέλει διενεργηθεί η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων, ελληνικού ορθοδόξου θρησκειύματος, των εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων, μουσουλμανικού θρησκειύματος, των εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών. Τα πρόσωπα ταύτα δεν θα δύνανται να έλθωσιν ίνα εγκατασταθώσιν εκ νέου εν Τουρκία ή αντιστοίχως εν Ελλάδι, άνευ της αδείας της Τουρκικής Κυβερνήσεως ή αντιστοίχως της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Άρθρο 2

Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω πρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγήν:

οι Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως⁴⁸.

οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης.

Θέλουσιν θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κωνσταντινουπόλεως, πάντες οι Έλληνες οι εγκατεστημένοι ήδη προ της 30ης Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφερεία της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ως αυτή καθορίζεται δια του νόμου του 1912. Θέλουσιν θεωρηθή ως μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης, πάντες οι Μουσουλμάνοι οι εγκατεστημένοι εν τη περιοχή ανατολικώς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης τω 1913 δια της Συνθήκης του Βουκουρεστίου.

⁴⁸ Οι Έλληνες κάτοικοι της Ίμβρου και της Τενέδου εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή βάσει του άρθρου 14 της Συνθήκης της Λοζάνης, που ρητώς τους ενέτασσε στην ίδια κατηγορία με τους Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 238/ΦΕΚ Α/25
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1923 «ΠΕΡΙ ΚΥΡΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΛΩΖΑΝΗ
ΣΥΝΟΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ»

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Η Τουρκία αναλαμβάνει την υποχρέωσιν όπως αι εν τοις άρθροις 38 - 44 περιεχόμεναι διατάξεις αναγνωρισθώσιν ως θεμελιώδεις νόμοι, όπως ουδείς νόμος ή κανονισμός ή επίσημος τις πράξις διατελώσιν εν αντιφάσει ή εν αντιθέσει προς τας διατάξεις ταύτας και όπως ουδείς νόμος ή κανονισμός ή επίσημος τις πράξις κατισχύωσιν αυτών.

Άρθρον 38

Η Τουρκική Κυβέρνησις αναλαμβάνει την υποχρέωσιν να παρέχη εις πάντας τους κατοίκους της Τουρκίας πλήρη και απόλυτον προστασίαν της ζωής και της ελευθερίας αυτών, αδιακρίτως γεννήσεως, εθνικότητος, γλώσσης, φυλής ή θρησκείας.

Πάντες οι κάτοικοι της Τουρκίας δικαιούνται να πρεσβεύωσιν ελευθέρως, δημοσία τε και κατ' ιδίαν, πάσαν πίστιν, θρησκείαν ή δοξασίαν ων η άσκησις δεν ήθελεν είναι ασυμβίβαστος προς την δημόσιαν τάξιν και τα χρηστά ήθη.

Αι μη μουσουλμανικαί μειονότητες θα απολαύωσιν πλήρως της ελευθερίας κυκλοφορίας και μεταναστεύσεως, υπό την επιφύλαξιν των εφαρμοζομένων, εφ' όλου ή μέρους του εδάφους, εις άπαντας τους τούρκους υπηκόους μέτρων άτινα, ήθελον τυχόν ληφθή υπό της Τουρκικής Κυβερνήσεως χάριν της εθνικής αμύνης και της τηρήσεως της δημοσίας τάξεως.

Άρθρον 39

Οι ανήκοντες εις μη μουσουλμανικής μειονότητας υπήκοοι τούρκοι θα απολαύωσι των αυτών αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων ων και οι μουσουλμάνοι.

Πάντες οι κάτοικοι της Τουρκίας, άνευ διακρίσεως θρησκειύματος, θα ώσιν ίσοι απέναντι του νόμου.

Η διαφορά θρησκείας, δοξασίας ή πίστεως δεν οφείλει να αποτελέση κώλυμα

δι* ουδένα τούρκον υπήκοον ως προς την απόλαυσιν των αστικών και πολιτικών δικαιωμάτων και ίδια την παραδοχήν εις τας δημοσίας θέσεις, αξιώματα και τιμάς ή την εξάσκησιν των διαφόρων επαγγελμαμάτων και βιομηχανιών.

Ουδείς περιορισμός θέλει επιβληθή κατά της ελευθέρας χρήσεως παρά παντός τούρκου υπηκόου οιασδήποτε γλώσσης, είτε εν ταις ιδιωτικαίς ή εμπορικαίς σχέσεσιν, είτε ως προς την θρησκείαν τον τύπον και πάσης φύσεως δημοσιεύματα, είτε εν ταις δημοσίαις συναθροίσεσιν.

Παρά την ύπαρξιν της επισήμου γλώσσης, θα παρέχωνται αι προσήκουσαι ευκολίαι εις τους τούρκους υπηκόους, τους λαλούντες γλώσσαν άλλην ή την τουρκικήν, δια την προφορικήν χρήσιν της γλώσσης, αυτών ενώπιων των δικαστηρίων.

Άρθρον 40

Οι τούρκοι υπήκοοι, οι ανήκοντες εις μη μουσουλμανικάς μειονότητας, θα απολαύωσι "νομικώς" και πραγματικώς της αυτής προστασίας και των αυτών εγγυήσεων των απολαύουσι και οι λοιποί τούρκοι υπήκοοι, θα έχωσιν ιδίως ίσον δικαίωμα να συνιστώσι, διευθύνωσι και εποπτεύωσιν, ιδίαις δαπάναις, παντός είδους, φιλανθρωπικά, θρησκευτικά ή κοινωφελή ιδρύματα, σχολεία και λοιπά εκπαιδευτήρια μετά του δικαιώματος να ποιώνται ελευθέρως εν αυτοίς χρήσιν της γλώσσης των και να τελώσιν ελευθέρως τα της θρησκείας των.

Άρθρον 41

Εν ταις πόλεσι και περιφερείαις, ένθα διαμένει σημαντική αναλογία υπηκόων, μη μουσουλμάνων η Τουρκική Κυβέρνησις θα παρέχη ως προς την δημοσίαν εκπαίδευσιν, τας προσήκουσας ευκολίας προς εξασφάλισιν της εν τοις δημοτικοίς σχολείοις παροχής εν τη ίδια αυτών γλώσση, της διδασκαλίας εις τα τέκνα των εν λόγω τούρκων υπηκόων. Η διάταξις αύτη δεν κωλύει την Τουρκικήν Κυβέρνησιν να καταστήση υποχρεωτικήν την διδασκαλίαν της τουρκικής γλώσσης εν τοις ειρημένοις σχολείοις.

Εν ταις πόλεσι και περιφερείαις, ένθα υπάρχει σημαντική αναλογία τούρκων υπηκόων ανηκόντων εις μη μουσουλμανικάς μειονότητας, θέλει εξασφαλισθή εις τας μειονότητας ταύτας δικαία συμμετοχή εις την διάθεσιν των χρηματικών ποσών,

άτινα τυχόν θα εχορηγούνται εκ του δημοσίου χρήματος υπό του προϋπολογισμού του Κράτους ή των δημοτικών και λοιπών προϋπολογισμών επί εκπαιδευτικώ θρησκευτικώ ή φιλανθρωπικώ σκοπώ.

Τα ποσά ταύτα θα καταβάλλωνται εις τους αρμοδίους αντιπροσώπους των ενδιαφερομένων καθιδρυμάτων και οργανισμών.

Άρθρον 42

Η Τουρκική Κυβέρνησις δέχεται να λάβη απέναντι των μη μουσουλμανικών μειονοτήτων, όσον αφορά την οικογενειακήν ή προσωπικήν αυτών κατάστασιν, πάντα τα κατάλληλα μέτρα, όπως τα ζητήματα ταύτα κανονίζονται συμφώνως προς τα έθιμα των μειονοτήτων τούτων.

Τα μέτρα ταύτα θέλουσιν επεξεργασθή ειδικαί επίτροπαι, αποτελούμεναι εξ ίσου αριθμού αντιπροσώπων της Τουρκικής Κυβερνήσεως και μιας εκάστης των ενδιαφερομένων μειονοτήτων. Εν περιπτώσει διαφωνίας, η Τουρκική Κυβέρνησις και το Συμβούλιον της Κοινωνίας των Εθνών θέλουσι διορίσει, από κοινού, επιδιαιτητήν εκλεγόμενον μεταξύ των ευρωπαϊών νομομαθών.

Η Τουρκική Κυβέρνησις υποχρεούται να παρέχει πάσαν προστασίαν εις τας εκκλησίας, συναγωγάς, νεκροταφεία και λοιπά θρησκευτικά καθιδρύματα των ειρημένων μειονοτήτων. Εις τα ευαγή καθιδρύματα ως και τα θρησκευτικά και φιλανθρωπικά καταστήματα των αυτών μειονοτήτων, των ήδη ευρισκομένων εν Τουρκία, θα παρέχεται πάσα ευκολία και άδεια, η δε Τουρκική Κυβέρνησις, προκειμένου περί ιδρύσεως νέων θρησκευτικών και φιλανθρωπικών καθιδρυμάτων, ουδεμίαν θέλει αρνηθή εκ των αναγκαίων ευκολιών, αίτινες έχουσιν εξασφαλισθή εις τα λοιπά ιδιωτικά καθιδρύματα ομοίας φύσεως.

Άρθρον 43

Οι εις τας μη μουσουλμανικάς μειονότητας ανήκοντες τούρκοι υπήκοοι δεν θα ώσιν υποχρεωμένοι να εκτελώσι πράξεις αποτελούσας παράβασιν της πίστεως ή των θρησκευτικών των εθίμων, ούτε θα περιπίπτωσιν εις ανικανότητα τίνα αρνούμενοι να παραστώσιν ενώπιον των δικαστηρίων ή να εκτελέσωσι νόμιμόν τίνα πράξιν κατά την ημέραν της εβδομαδιαίας των αναπαύσεως.

Ουχ ήπτον, η διάταξις αυτή δεν απαλλάσσει τους τούρκους τούτους υπηκόους των υποχρεώσεων τούρκους υπηκόους προς τήρησιν της δημοσίας τάξεως.

Άρθρον 44

Η Τουρκία παραδέχεται όπως αι διατάξεις των προηγουμένων άρθρων του παρόντος Τμήματος, εφ' όσον αφορώσιν εις τους μη μουσουλμάνους υπηκόους της Τουρκίας, αποτελέσωσιν υποχρεώσεις διεθνούς συμφέροντος και τεθώσιν υπό την εγγύησιν της Κοινωνίας των Εθνών. Αι διατάξεις αύται δεν δύνανται να τροποποιηθώσιν άνευ της συγκαταθέσεως της πλειοψηφίας του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών.

Η Βρετανική Αυτοκρατορία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ιαπωνία υποχρεούνται δια της παρούσης Συνθήκης να μη αρνηθώσιν την συγκατάθεσιν αυτών εις πάσαν τροποποίησιν των ειρημένων άρθρων, ην ήθελε κατά τους νομίμους τύπους αποφασίσει η πλειοψηφία του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών.

Η Τουρκία δέχεται όπως παν Μέλος του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών έχη το δικαίωμα να επισύρη την προσοχήν του Συμβουλίου επί πάσης παραβάσεως ή κινδύνου παραβάσεως οιασδήποτε των υποχρεώσεων τούτων και όπως το Συμβούλιον δύναται να ενεργή καθ' οιονδήποτε τρόπον και παρέχη οιασδήποτε οδηγίας κρινόμενος καταλλήλους και αποτελεσματικός εν τη περιστάσει.

Η Τουρκία δέχεται προς τούτοις όπως, εν περιπτώσει διχογνωμίας επί νομικών ή πραγματικών ζητημάτων αφορώντων τα άρθρα ταύτα, μεταξύ της Τουρκικής Κυβερνήσεως και μιας οιασδήποτε των λοιπών υπογραφασών την παρούσαν Συνθήκην Δυνάμεων ή πάσης άλλης Δυνάμεως Μέλους του Συμβουλίου της Κοινωνίας των Εθνών, η τοιαύτη διχογνωμία θεωρηθή ως διεθνούς χαρακτήρας διαφορά κατά το γράμμα του άρθρου 14 του Συμφώνου της Κοινωνίας των Εθνών.

Η Τουρκική Κυβέρνησις δέχεται όπως πάσα τοιούτου είδους διαφορά, επί τη αιτήσει του ετέρου των Μερών, παραπέμπηται εις το Διαρκές Δικαστήριον Διεθνούς Δικαιοσύνης.

Η απόφασις του Διαρκούς Δικαστηρίου θα η ανέκκλητος, θα έχη δε την ισχύν και το κύρος αποφάσεως εκδοθείσης δυνάμει του άρθρου 13 του Συμφώνου.

Άρθρον 45

Τα αναγνωρισθέντα δια των διατάξεων του παρόντος Τμήματος δικαιώματα εις τας εν Τουρκία μη μουσουλμανικάς μειονότητας, αναγνωρίζονται επίσης υπό της Ελλάδος εις τας εν τω εδάφει αυτής ευρισκομένας μουσουλμανικάς μειονότητας.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ: ΟΔΗΓΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΘΡΑΚΗΣ ΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΦΕΣΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗΡΙΖΟΜΕΝΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ 3065/1954 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ
ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ**

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΘΡΑΚΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Αριθ. Πρωτ. Α1043

Εν Κομοτηνή τη 27/12/1954

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ

Προς

Τους κ.κ. Δημάρχους και Προέδρους Κοινοτήτων Ν. Ροδόπης. Κατόπιν διαταγής του κ. προέδρου της Κυβερνήσεως, παρακαλούμεν όπως εφεξής εις πάσαν περίπτωση γίνεται χρήση του όρου «Τούρκος-τουρκικό» αντί του τοιούτου «Μουσουλμάνος-μουσουλμανικό».

Ο Γενικός Διοικητής Θράκης

Γ. Φεσσόπουλος

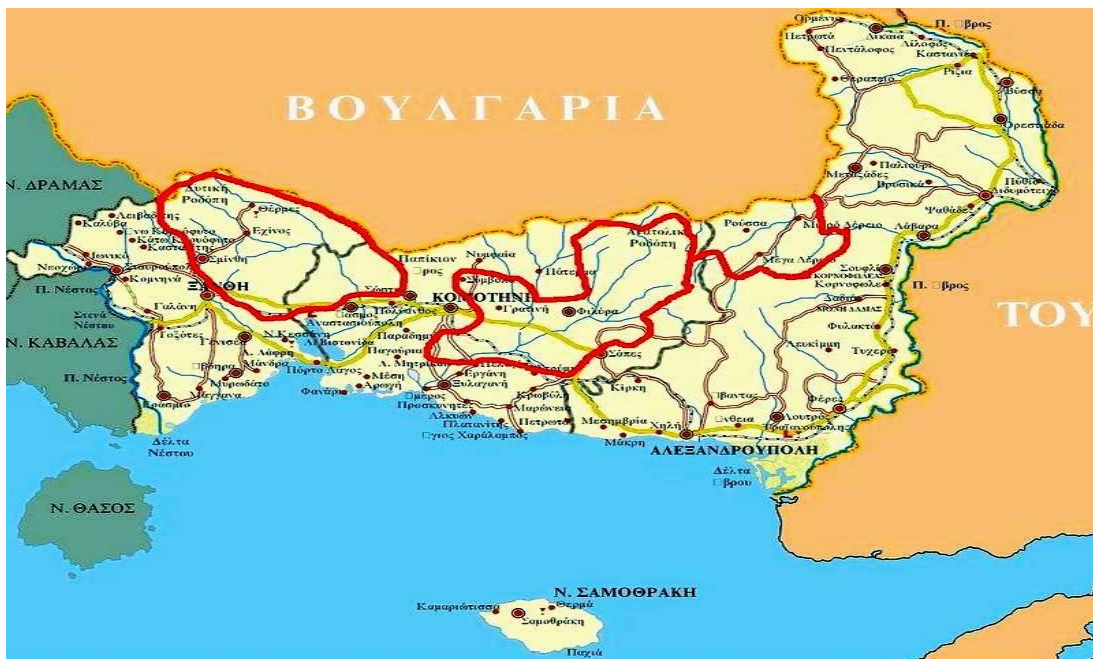
ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ: ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 7: Το Μουσουλμανικό Τόξο στα Βαλκάνια

ΠΗΓΗ: <https://www.bankingnews.gr/index.php?id=364688> (πρόσβαση Μάιος 09, 2018)

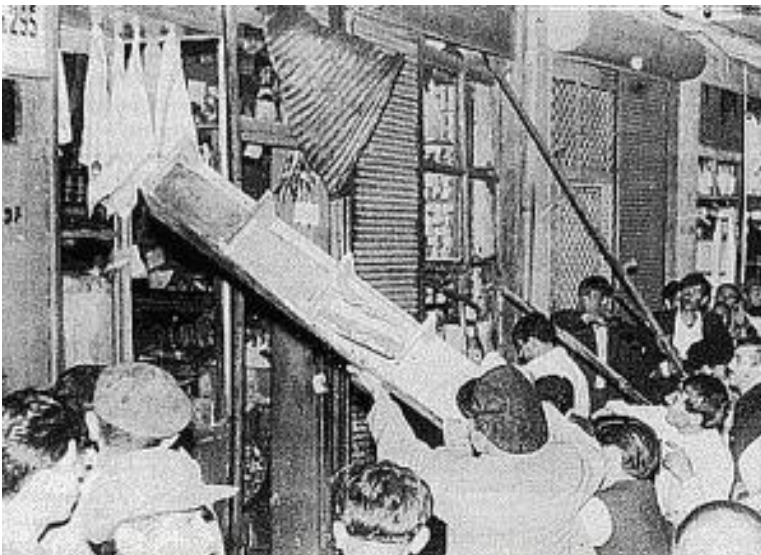
Εικόνα 8: Γεωγραφική Κατανομή Μουσουλμανικής Μειονότητας της Δυτικής Θράκης

ΠΗΓΗ: <http://www.badiera.gr/πρωτιά-για-το-κόμμα-της-μουσουλμανική/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 26, 2021)

Εικόνα 9: Παράδειγμα Τουρκικής Προπαγάνδας

ΠΗΓΗ: <https://www.iellada.gr/diplomatia/toyrkia-meta-tin-m-makedonia-vgainouy-n-hartes-gia-tin-aytonomi-thraki> (πρόσβαση Οκτώβριος 23, 2021)

Εικόνα 10: Καταστροφές Ελληνικών Επιχειρήσεων στην Κωνσταντινούπολη τον Σεπτέμβριο του 1955

Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Istanbul_pogrom